



29—30 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 29 april

Sid.

Anslag under femte huvudtiteln:

Ungdomsvårdsskolorna	4
Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor	6
Bidrag till driften av barnstugor	9
Ferieresor	15
Bidrag till driften av semesterhem	17
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	17
Karolinska sjukhuset	18
Om inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhuset i Uppsala	21
Statens arbetsklirik i Stockholm	24
Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.	26
Bidrag till De blindas förening	32
Om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt	33
Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola ...	35
Utbildning av viss sjukvårdspersonal	43
Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning	44
Allmän hälsokontroll	48
Upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.	51
Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet	60
Om en ny ungdomsvårdsskola för flickor	69
Förslag till stämpelskatteförordning, m. m.	70
Ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.	77
Interpellation av fröken Andersson om tillgång till Etnografiska museets samlingar	87

	Sid.
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Enarsson ang. intervjuer i TV med elever på ungdomsvårdsskola efter rymning	87
av herr Petersson, Erik Filip, ang. allmän flaggdag vid allmänt val	87
av herr Lager ang. officiella besök i andra länder av statsrådsledamöter	87
av herr Isacson om provisoriska åtgärder mot nedskräpning med skrotade bilar	88
av herr Jonasson om undantag från allmän varuskatt för begagnade traktorer och lantbruksmaskiner	88

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 29 april

Statsutskottets memorial nr 75, ang. överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden	3
Bevillningsutskottets memorial nr 49, ang. överlämnande till särskilt utskott av vissa till bevillningsutskottet hänvisade motioner	3
Andra lagutskottets memorial nr 49, ang. överlämnande till särskilt utskott av visst till lagutskott remitterat ärende	3
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde	4
Bevillningsutskottets betänkande nr 42, ang. förslag till stämpel- skatteförordning, m. m.	70
— nr 46, ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.	77
— nr 47, ang. ändrad lydelse av 5 § 1 mom. tulltaxeförordningen, m. m.	86

Onsdagen den 29 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få meddela den ändring i den i förra veckan utdelade preliminära planen för behandling av utskottsutlåtanden på olika plenidagar, att dechargedebatten av tryckeritekniska skäl hålles onsdagen den 13 maj, ej såsom preliminärt angivits den 6 maj.

Efter samråd med andra kammarens talman får jag vidare meddela att gemensamma voterings äger rum onsdagen den 13 maj kl. 10.00 på grund av dels statsutskottets memorial nr 63 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1964/65 till Utställningar av svensk konst i utlandet, dels jordbruksutskottets memorial nr 9 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 154, angående ytterligare medel för svensk medverkan i FN:s fredsstyrka på Cypern.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

Vid föredragning av bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit särskilda framställningar angående dels ny voteringsanläggning för riksdagen, dels ändringar i reglementet för riksgäldskontoret, hänvisades framställningarna till bankoutskottet.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 75, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till bevillningsutskottet hänvisade motioner.

Jämväl beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls utskottets berörda hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i det nu ifrågavarande memorialet hemställt.

Föredrogs andra lagutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott av visst till lagutskott remitterat ärende.

Utskottet hade även beträffande detta memorial hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i det nu föredragna memorialet hemställt.

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 16 025 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 233) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att under förevarande anslag för eftervårdsarbete enligt socialstyrelsens äskanden anvisa 200 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för anställande av ytterligare 7 förste assistenter i Ae 19 och 2 assistenter i Ae 17.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som för-

anleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 föreslagit;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 16 025 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elnén* samt herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 16 225 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Den reservation som finns fogad till denna punkt behandlar ungdomsvårdsskolorna. Vi har i reservation nr 2 föreslagit en utökning med 9 assistenttjänster utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit, vilket innebär en uppräknings av anslaget med 200 000 kronor.

Eftervårdsarbetet är av mycket stor betydelse för att ungdomsvårdsskolornas arbete skall få mening och ge resultat. Möjligheterna att verkligen ta hand om och ta vård om eleverna utanför

skolan, i familj eller på annat sätt, är säkerligen många gånger avgörande för om man skall uppnå ett bestående resultat med den vård och behandling som har meddelats vid skolorna. Här brister det otvivelaktigt i de resurser som står till buds. Vi som biträder reservationen anser det så angeläget att en förstärkning sker, att vi har ansett oss böra ansluta oss till socialstyrelsens förslag. Det förslaget bygger på 1961 års utredning i detta ärende. Departementschefen har föreslagit en viss uppräknings och uttalat sig för en betydande ökning av resurserna. Departementschefen anser att det finns behov av en förstärkning på denna punkt, och han har också i propositionen framhållit, att en energiskt bedriven familjevårdsverksamhet bör kunna minska behovet av anstaltsvård, förkorta vårdtiden på skolorna och resultera i ett mindre antal återintagningar av utplacerade elever. Det är utan tvivel utomordentligt viktigt att man kan utbygga dessa vårdorganisationer, och därför tror vi också för vår del att den utökning som socialstyrelsen på denna punkt har föreslagit är angelägen och att man bör följa dess förslag. Vi noterar med tillfredsställelse den utökning av antalet assistenttjänster som departementschefen har föreslagit, men vi tycker nog att han inte riktigt dragit konsekvenserna av sitt resonemang i propositionen, när han har stannat på drygt halva vägen. Vi föreslår alltså en ytterligare utökning med 9 assistenttjänster, vilket, som jag tidigare påpekat, innebär en ökning av avlöningsanslaget med 200 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till reservation 2 av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Vi har ju här inte mindre än 20 reservationer, och det gör att man om möjligt bör fatta sig kort för att denna debatt om femte huvudtiteln

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

inte skall bli alltför utdragen. På denna punkt finns det egentligen ingen anledning att hålla något längre anförande. Det är här fråga om en upprustning av ungdomsvårdsskolorna, och skillnaden är bara den att utskottsmajoriteten har, liksom departementschefen, ansett att det just nu i någon mån kan vara tillfredsställande, om man inrättar 12 nya assistenttjänster i lönegrad A 19 i stället för att, som reservanterna har önskat, utöka med ytterligare nio.

Hela denna familjerådgivningsverksamhet har ju fått en helt annan karaktär än den tidigare haft. Det förekommer en hel del ny verksamhet, och det gör att man undan för undan får söka sig fram för att åstadkomma de resultat man vill nå. Framför allt försöker man att med en energiskt bedriven familjevårdsverksamhet avkorta tiderna för vistelsen på ungdomsvårdsskolor. Utskottsmajoriteten har ansett att den i detta fall kan godta departementschefens förslag, som i varje fall innebär en avsevärd förbättring.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr DAHL (s):

Herr talman! För var och en, som sysslar med denna fråga, framstår ju behovet av en effektiv organisation av eftervården såsom nästan det väsentligaste. Att man stoppar in dessa ungdommar i en anstalt och försöker att med där till buds stående medel få dem in på bättre vägar och tankebanor är ju i och för sig bra, men efter många års erfarenhet på detta område har jag kommit till den uppfattningen, att det väsentliga är att efter utskrivningen ge möjlighet till anpassning i samhället utanför anstaltens väggar. Därför är det av synnerlig vikt att just eftervården blir tillgodosedd och omhändertagd av människor, som är hemma på det området och som direkt kan kontrollera, hur den unga pojken eller flickan

Anslag till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

kan sköter sig där ute i den nya omgivningen, och se till, vilka svårigheter och besvärligheter han har och vilka vägar, man kan finna för att utanför anstalten hjälpa vederbörande igenom svårigheterna.

Jag har inget annat förslag än det som utskottet kommit med. Det är en bedömningsfråga, om man skall ha så många eftervårdsassistenter, som departementschefen och utskottet föreslår, eller så många, som reservanterna önskar. Jag tycker, att departementschefen liksom utskottet har tagit ett stort steg framåt i rätt riktning, men jag vill å andra sidan säga, att den tanke som reservanterna framför är riktig. Den är väl ett uttryck för deras uppfattning, att det behövs en förstärkning på detta område, om ungdomsvårdsskolornas verksamhet över huvud taget skall ge önskat resultat i det långa loppet.

Jag vill med detta mitt anförande understryka nödvändigheten av att departementschefen och vederbörande myndigheter uppmärksammar just eftervårdens betydelse och tillmötesgår dess krav, då det gäller ungdomsvårdsskolorna.

Jag vill i övrigt yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 23.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 24—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Anslag till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* (II: 501), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt

Anslag till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

statens ungdomsråd att i samarbete med ungdoms- och nykterhetsorganisationer anordna en utåtriktad upplysningsverksamhet rörande alkoholbrukets speciella risker för ungdom, varvid skulle förutsättas, att ungdomsrådet vid behov inkomme med ansökan om ytterligare medel, utöver det belopp som Kungl. Maj:t i förevarande sammanhang föreslagit;

dels en inom andra kammaren av fru *Kristensson* väckt motion (II: 499), i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Fälldin* väckt motion (II: 576), i vilken yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att statens ungdomsråd måtte erhålla lämplig representation även från försvaret.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 499 till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 412 och II: 501 godkänna vad utskottet i punkten anfört;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 576 godkänna vad utskottet i punkten anfört.

Reservation hade anförts av herrar *Kajser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turresson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 499 avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

II. att motionerna I: 412 och II: 501 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 576 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Statens ungdomsråd har haft en otymplig organisation, som gjort att dess verksamhet blivit föga effektiv. I december förra året ingav rådet ett förslag till omorganisation, enligt vilket rådet skall bestå av sju ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t och vid dess sida ett representantskap med företrädare för olika ungdomsorganisationer samt ytterligare ett tiotal ledamöter som rådgivande organ. Den nya organisationen är säkert mera effektiv än den tidigare, mot vilken kritiska omdömen riktats i pressen, men den innebär att rådet förlorat den direkta kontakt med ungdomsorganisationerna, som är nödvändig för att de skiftande, ofta motstridiga intressena i ungdomsorganisationerna skall få möjlighet att göra sig hörda.

Men den viktigaste frågan har rådet inte tagit ställning till, den om erfarenheterna visat att rådet verkligen behövs. Det vore en överdrift att säga att dessa erfarenheter skulle ha bekräftat detta behov. Vad rådet gjort är några remissyttranden, som organisationerna själva kunde ha avgett, och dessutom har några arbetsgrupper bedrivit en utredningsverksamhet, vars positiva resultat också kan ifrågasättas; de har i varje fall varit föremål för kritik. Sedan 1961 har rådet även haft att kanalisera vissa statliga bidrag till organisationerna samt att organisera vissa kampanjer. Så påbörjades 1962—63 en kampanj för rekrytering av ungdomsledare, och man har avsett att i år starta en kampanj med särskild inriktning på föräldraansvaret. Den centralt planerade ledarkryteringskampanjen har kritiserats; bl. a. har från ungdomsledarhåll riktats kritik mot det centralt producerade materialet.

Över huvud taget kan man diskutera om det är lämpligt att låta ett litet statligt organ fungera som planläggare av kampanjer, i vilka hela det fria och fri-

Anslag till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

villiga ungdomsorganisationsväsendet skall inordnas. De frivilliga ungdomsorganisationernas arbete är värt all uppskattning, vilket ofta omvittnats, inte minst här i kammaren i går. Man skall emellertid inte förbise — vilket ju också påpekades i går — att mycket i deras samhällsnyttiga insats som karaktärsdanande och uppfostrande element är resultatet av den frihet och frivillighet som kännetecknat föreningslivet. Från den utgångspunkten är det ur principiell synpunkt inte ändamålsenligt att ett statligt organ, som därtill enligt omorganisationsförslaget är sammansatt genom ett föga representativt urval, kommer att framstå som ett slags statlig ungdomsstyrelse, vilken känner sig som ett överordnat organ för ungdomsorganisationerna och handlar därefter.

Ungdomsorganisationernas möjligheter att själva genomföra en verksamhet som är ungdomsfrämjande har under senare år starkt ökat genom den bidragsgivning som sker via stat, lands- och kommun. Det kan därför starkt ifrågasättas om det finns behov av de medel som kanaliseras genom statens ungdomsråd.

För undvikande av varje missförstånd må påpekas, att också enligt vår uppfattning all verksamhet som går ut på att främja ungdomens anpassning till samhällslivet är av stor betydelse. Vi anser emellertid att den nu aktuella verksamheten enligt vunna erfarenheter inte motsvarar vad man hoppats av den, och den bygger till en del även på principer som vi inte anser riktiga.

Därför ber jag att få yrka bifall till den vid punkten anförda reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Endast högern har motsatt sig förevarande anslag till upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor. Högern yrkar rent avslag när det gäller detta anslag och vill med andra ord

helt omöjliggöra det arbete som statens ungdomsråd utför.

Herr Kaijser har visserligen här talat vackert om allt som göres för ungdomen, men han har förnekat betydelsen av den verksamhet som ungdomsrådet bedriver. Vi som står bakom utskottets förslag anser att allt som göres i fråga om rådgivnings- och upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor är värdefullt, och det är just sådan verksamhet som handhaves av statens ungdomsråd.

Det har sedan länge rått olika uppfattning mellan högern och oss i dessa frågor. Högern har många gånger ansett, att ungdomarna skall få sköta sig själva. Det har emellertid inte visat sig vara möjligt, och därför har man gett allt stöd som från olika håll kan ges med resultat att i varje fall vissa framgångar har uppnåtts i fråga om ungdomsarbetet.

Den ståndpunkt som majoriteten intagit är enligt mitt förmenande den riktiga. Skulle vi i enlighet med reservanternas förslag icke anvisa något anslag för detta ändamål och därigenom omöjliggöra allt arbete för statens ungdomsråd, skulle detta i varje fall inte gagna ungdomen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna den vid punkten angivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Kaijser begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 24.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 30—42

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43

Ang. bidrag till driften av barnstugor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 329), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om lekskole- och förskoleverksamhetens målinriktning, utformning och

Ang. bidrag till driften av barnstugor omfattning måtte bliva föremål för utredning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 641) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 772), i vilka föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, a) att förslag rörande grunder för statsbidrag till barntillsynsverksamhet i familjedaghem snarast måtte föreläggas riksdagen samt b) att försöksverksamhet snarast möjligt måtte igångsättas rörande organiserad familjedaghemsverksamhet kombinerad med lekskoleverksamhet, organisation för tillsyn av barn vid sjukdom m. m. i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 642) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 767), i vilka yrkats, att riksdagen skulle besluta, att driftbidraget för plats och år räknat skulle utgöra vid daghem 800 kronor, vid fritidshem 300 kronor och vid lekskolor 200 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 642 och II: 767 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 267 och II: 329 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 641 och II: 772 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven

Ang. bidrag till driften av barnstugor

del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 642 och II: 767 godkänna av reservanterna förordad omfördelning av bidrag till driften av barnstugor;

b) av herrar *Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Nils Theodor Larsson* och *Per-Olof Hanson, fröken Elmén* samt herrar *Andersson* i *Knäred, Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III och IV hemställa,

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 267 och II: 329 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

IV. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 641 och II: 722 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Vi har i reservation vid den här punkten föreslagit en annan fördelning av bidraget till driften av barnstugor. Vi föreslår att bidraget till lekskolor fördubblas till 200 kronor per plats och år, att bidraget till daghem minskas till 800 kronor och till fritidshem till 300 kronor per plats och år.

Vi knyter våra förslag till de principiella synpunkter som vi anförde när denna fråga diskuterades förra året på grundval av den då framlagda propositionen. Vi anser det inte riktigt att till den grad som propositionen då gjorde och nu gör koncentrera bidraget till de kollektiva daghemmen. Det är bara inom de relativt få och relativt stora samhällen där barndaghem kan inrättas som de yrkesarbetande mödrarna kan få nytta av den hjälpen. De som bor på landet och i små tätorter kan aldrig få den högst avsevärda subvention som den hjälpen innebär.

Det finns också vissa olägenheter med de kollektiva daghemmen. Barn som är infektionskänsliga eller som är psykiskt särpräglade mår ofta inte bra i de kollektiva daghemmen. Vi anser att familjedaghem ur många synpunkter är bättre än de kollektiva daghemmen. Vi utvecklade den synpunkten förra året.

Det kan då förefalla egendomligt att vi inte föreslår statsbidrag till familjedaghemsversamheten. Det gjorde vi inte i fjol, och vi gör det inte nu. Det torde inte kunna undvikas att med statsbidragen förbinda vissa krav i fråga om tillsynstid per dag, om antalet tillsynsdagar o. s. v., vilka krav skulle beröva denna vårdform den elasticitet i tillämpningen som är ett av dess karakteristika och ett av dess mest betydelsefulla särdrag.

Vi anser emellertid att man genom ett mera rättvist förvärvsavgdrag ger en småbarnsmamma möjlighet att på ett bättre sätt än nu ersätta den som ordnar ett familjedaghem och att man på det sättet kan ge henne större möjlighet till valfrihet.

Vi anser också att lekskolorna från pedagogisk synpunkt är mycket värdefulla för de större förskolebarnen, samtidigt som de är till god hjälp för mödrarna. Inte minst med tanke på den relativt höga skolpliktsåldern i vårt land är det olyckligt att utbyggnaden av de kollektiva daghemmen skall ske på bekostnad av lekskolorna.

Vi vill alltså understödja den verksamhet som det här är fråga om men med en viss annan inriktning av bidragsverksamheten än vad propositionen gör. Vi anser att ett mycket viktigt moment i den hjälp som samhället vill ge de yrkesverksamma mödrarna är ett förvärvsavgdrag som täcker de verkliga utgifterna för omhändertagande av deras barn. De stora statliga subventionerna till barndaghemmen är en gåva till vissa privilegierade som bor på platser där sådana hem är inrättade eller kan tänkas bli inrättade. Ingen

av de övriga får ens tillnärmelsevis den hjälpen.

Ett måttligt stöd till olika typer av barndaghem, kombinerat med ett rättvist förvärvsavdrag, skulle enligt vår uppfattning betyda den bästa hjälpen.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till reservationen a.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Herr Kaijser har i sitt anförande pekat på betydelsen av lekskoleverksamheten och dagskoleverksamheten i olika former, och jag ber att få instämma i vad han i detta avseende har sagt när det gäller frågan om dessa skolors betydelse.

De förändringar som sker i vårt samhälle, den fortgående industrialiseringen, i allt större utsträckning förvärvsarbetande mödrar, boendeförhållandenas förändringar o. s. v. gör ju att barnen numera i viss mån lever i en annan värld än de gjorde tidigare. Många barn får inte längre den trygga omvårdnad i hemmen som tidigare kunnat erbjudas, och detta är naturligtvis motiv som talar för en aktivare insats från samhällsorganen när det gäller att ta hand om barnens, eller man kanske skall säga föräldrarnas, intressen.

Jag kommer därmed in på de problem som behandlas i reservation b vid denna punkt, som jag skall be att få säga några ord om. Det gäller lekskolorna och förskoleverksamheten samt daghemmen. Lek- och förskolornas betydelse som utvecklingsskapande moment i barnens fostran erkänns numera av de allra flesta. Intresset för denna verksamhet är också i starkt stigande även på mindre orter. Svårigheterna ligger främst i att det inte finns utbildad personal som kan ge denna verksamhet det innehåll man väl egentligen syftar till och som man hoppas man skall nå fram till. Här kan man också tänka sig olika möjligheter, och när man skall pröva och utreda

Ang. bidrag till driften av barnstugor

olika former för denna verksamhet bör självfallet kombinationen familjedaghemsverksamhet och lekskoleverksamhet ingå i denna prövning. Förutsättningen för att dessa verksamheter skall kunna utvecklas på det sätt som vore önskvärt är ju att lämpliga grunder för statligt stöd till dem kan utformas.

Utskottet säger att dessa frågor skall behandlas av familjeberedningen, och det kan ju vara riktigt. Det vore tacknämligt om så kunde ske, men vi tror dock att en snabbare och mera specialinriktad prövning av dessa vitala spörsmål är angelägen, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation b vid denna punkt av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Dessa frågor behandlades ju rätt ingående vid förra årets riksdag, då inte minst utbildningen av lärarkrafterna vid lekskolorna var föremål för en ganska ingående debatt. Även avvägningen mellan olika typer av institutioner som handhar barn har varit föremål för åtskilliga riksdagars behandling. Detta gör att man strängt taget inte kan utvinna något nytt ur detta ämne, och vi har också ansett att det är angeläget att nu vänta och se till vilket resultat familjeberedningen kommer. Man bör inte nu binda sig för något särskilt, innan man kan få en översiktlig bild av hur man skall planera och anlägga denna verksamhet. Utskottet har i år den inställningen, att de beslut som fattades förra året kan vara vägledande tills vi får den slutgiltiga kartläggningen över och det slutgiltiga förslaget till hur denna fråga så småningom skall lösas. Detta har gjort, herr talman, att utskottet helt har kunnat ansluta sig till departementschefens förslag, till vilket jag alltså ber att få yrka bifall.

Ang. bidrag till driften av barnstugor

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Utöver vad utskottets ärade talesman har sagt skulle jag vilja tillägga några ord, eftersom man här har hänvisat till familjeberedningen och talat om att dessa frågor ännu inte är färdigberedda där. Jag vill anknyta till vad utskottets talesman sade, nämligen att vi så sent som i fjol har haft uppe hela denna fråga om avvägningen av statsbidragen till daghem och lekskolor. Det verkar som om reservanterna tycker att riksdagens intresse i fjol var så starkt beträffande daghemmen att de nu vill hasta vidare och även arbeta fram lekskolorna.

När man i den första reservationen, som herr Kaijser talade för, vill ha en omfördelning av statsbidraget till barnstugor, så att bidraget till lekskolorna skulle komma att fördubblas, står ju detta i direkt strid mot de intentioner som riksdagen gav sin välsignelse till i fjol, d. v. s. mot syftet att lyfta upp daghemsverksamheten ur den stagnation där den befann sig, medan lekskoleverksamheten utvecklats på daghemmens bekostnad. Nu vänder högerreservanterna helt sonika på hela detta problem och beklagar det olyckliga i att utbyggnaden av daghemmen skall ske på bekostnad av lekskolorna. Herr Kaijser motiverar det med hänvisning till den relativt höga skolpliktsåldern i vårt land. Han åsyftar tydligen sjuårsåldern, då skolplikten inträder. Men det är ju en åldersgräns som tillämpats i mansåldrar i detta land med hänsyn till skolmognaden för genomsnittet av svenska barn, och det innebär inget nytt argument för lekskolorna i förhållande till argumenten i fjol och alla år dessförinnan.

Det förhåller sig annars så att antalet daghemsplatser under en tioårsperiod fram till 1963, då denna fråga drogs inför riksdagen, har hållit sig oförändrat, medan antalet gifta kvinnor som sökt sig ut i arbetslivet ökat med 15 000 om året. År 1954 hade vi knappt 10 000 daghemsplatser. I år har vi inte heller

mer än knappt 10 000 daghemsplatser, medan lekskolorna ökat i snabb takt med i genomsnitt 800 platser om året, så att de nu kan ta emot 40 000 barn. Denna utbyggnad av lekskolorna har skett utan ett särskilt accentuerat statsbidrag, kanske för att lekskolorna är billigare att uppföra och omfattas med mera good will även av familjer där hustrun är helt hemarbetande och därmed lekskolornas opinionsunderlag i kommunerna är bredare.

Jag vill också säga några ord till herr Jacobsson, som framförde krav på att familjedaghemmen skulle ha statsbidrag — i varje fall att frågan skulle tas upp till utredning. Familjeberedningen, som mycket riktigt sagt att vi ännu inte färdigprövat frågan om familjedaghemmen och fritidshemmen, har dock redan i fjol i samband med utbyggnaden av stödet till daghemmen sagt ifrån — inte bara preliminärt utan ganska bestämt — att den inte anser att statsbidrag till familjedaghem är särskilt lämpliga. Att familjedaghemmen är ett förträffligt komplement till daghemsinstitutionerna råder ju inga delade meningar om. Antalet familjedaghemsplatser har också ökat kraftigt i motsats till antalet daghemsplatser, nämligen under den tioårsperiod jag nämnde från 1 800 till 5 000. Avgörande för frågan om statsbidrag måste dock vara, om ett sådant bidrag är ekonomiskt motiverat, sett i förhållande till institutionsvården. Eftersom kommunernas nettokostnader för familjedaghemsverksamheten är mindre än hälften av kostnaderna för institutionsvården, d. v. s. cirka 12 kronor om dagen per barn, jämfört med en dagkostnad om 25 kronor vid institutionerna, blir svaret på den frågan nekande. Det är inte motiverat att införa ett betydande administrativt merarbete med bidragsansökningar och kontroller av familjedaghem för de relativt små bidragsbelopp per kommun, som det skulle röra sig om, i synnerhet som det nya statsbidragssystemet för daghem och lekskolor, som riksdagen antog i fjol,

innebär en välbehövlig rationalisering och förenkling av denna administration.

Jag har bara velat säga detta för att understryka att båda reservationerna enligt min mening är mogna att avslås av kammaren.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att sjuårsgränsen har tillämpats mycket lång tid här i landet, men det är också riktigt att man mer och mer fått klart för sig att det är av pedagogisk betydelse att ta hand om förskolebarnen och bereda dem för skolarbetet. Såvitt jag kan förstå har vi i jämförelse med en hel del andra länder en relativt hög ålder för inträde i skolan. Vi hade i förra veckan besök av några engelska journalister på resa i Värmland. De var intresserade av skolfrågor och ställde i det sammanhanget till mig frågan: »Tänker ni inte införa en lägre ålder för skolpliktens inträde?» Denna fråga är alltså föremål för ett visst intresse även från annat håll och inte bara från vår sida. Det är ur den synpunkten som vi vill ge ett visst extra stöd åt lekskolorna.

Vad sedan beträffar de kollektiva daghemmen innebär de en mycket kraftig subvention, som har vissa olägenheter med sig. Bl. a. får vederbörande, som får lämna in sina barn där, en alldeles felaktig uppfattning om vad det kostar att ta hand om barnen. De betalar några kronor för det, men kostnaderna var, som statsrådet sade redan förra året, 25 kronor, och de kanske har stigit något med de ökade priserna sedan dess. Jag tror det vore mera rättvist för barnfamiljerna i allmänhet, om huvudvikten på stödet lades på ett rättvisande förvärvsavdrag. Den frågan har vi inte att behandla i dag, men jag ser problemet på det viset.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Jag vill bara kort säga, att av statsrådets redogörelse i viss

Ang. bidrag till driften av barnstugor mån framgår att balansen mellan de olika former som det här är fråga om inte är tillfredsställande. Vi får väl också lov att säga att de siffror som nämnts här — även om de pekar på en betydande ökning av lekskoleverksamheten, ändå klart visar att man långtifrån kan tillgodose det behov som uppenbarligen föreligger för närvarande.

Jag tror också att en särskild utredning som skulle avse just en samordning av alla dessa olika former — lek-skolor, förskolor och daghem — skulle vara önskvärd för att man skulle komma fram till en lämplig statsbidragsgivning och till former som på de olika orterna, inte minst på de små orterna, stimulerar till att få fram den verksamhet som just lämpar sig för orten. Jag tror också att det är angeläget att lekskole- och förskoleverksamhetens mål, inriktning och utformning utredes. Det är väl kanske på det sättet att man inte heller på den punkten i alla avseenden riktigt funnit den rätta formen.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Till herr Jacobsson, som talar om en särskild utredning av dessa frågor, vill jag säga att den utredning, som familjeberedningen presenterade i fjol och som utmynnade i propositionen till riksdagen, var en mycket ambitiös utredning. Den grundade sig bl. a. på en enkät med ett stort antal kommuner i landet. Men så långt som att man skulle tala om vad som är lämpat för vederbörande kommun, såsom herr Jacobsson antydde, kan ju ingen statlig utredning gå. Det är kommunernas sak att bestämma, om de vill inrätta daghem eller lekskolor. Vi kan bara med statsbidraget och dess konstruktion ge en starkare uppmuntran åt det ena eller andra tillsynsformen.

Herr Kaijsers talade om subventioner

Ang. bidrag till driften av barnstugor

och att man bara betalar någon krona för daghemsvården. Med anledning därav vill jag säga, att avgifterna för daghemsvården är avpassade efter föräldrarnas inkomster — man kan få betala både 10 kronor och mera om dagen, om man har inkomster därefter. Även detta innebär en viss subvention, det håller jag med om. Men å andra sidan sker det en behovsprövning av dem, som söker daghemsplatser åt sina barn, beroende på den väldiga diskrepansen mellan tillgången och efterfrågan på platser. För närvarande är det så att det stora antalet platser disponeras av barn till ensamma mödrar.

Frågan om en lägre skolålder skall vi inte diskutera i detta sammanhang. Det har hittills aldrig varit motiveringen för lekskolornas utbyggnad, att barnen skulle komma in i vårt skolsystem tidigare. Visst vet vi att man i vissa främmande länder plockar in sina barn i skolorna vid fem års ålder, men vi har en utsträckt skoltid i andra riktningen och långa universitetsstudier. Jag undrar om det skulle bli någon allmän anslutning i riksdagen till idén att utsträcka skolåldern även nedåt.

Fru OLSSON (cp):

Herr talman! Statsrådet Lindström säger som motivering för att det inte skall utgå statsbidrag till familjedaghem, att det är en billig form. Just detta att det är en billig form tycker jag i stället motiverar att kommunerna uppmuntras genom bidrag till denna form av barntillsyn. Det är väl så för samhället såväl som för oss själva, att vi hör se på det som är billigt och inrätta oss efter det.

Vad det gäller familjedaghemmen ser jag där även andra fördelar. Det kan väl de flesta gånger ordnas så att mamman inte får så långt, när hon på morgonen skall lämna sitt barn till detta hem. Det blir bekvämare för modern. Vi kan väl också där få sysselsättning för en del kvinnor som inte har så lätt

att få något arbete. En mamma kan t. ex. jämsides med att hon sköter sitt eget barn ta emot barn från grannen, och en något äldre kvinna som har fostrat sina egna barn kan väl med litet utbildning för detta arbete ta emot barn för dagtillsyn. Men det allra viktigaste i sammanhanget tycker jag är att familjedaghemmen är den barnvänligaste formen. Inget ont sagt om dagbarnhemmen — inte alls — men jag tror att det för en hel del barn är bättre att få vistas i ett familjedaghem med bara några stycken barn.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt beträffande mom. I, därefter särskilt i fråga om mom. II samt vidare särskilt rörande mom. III och IV.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de angående mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kaijser m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha va upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Kaijser begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 43 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Anslag till ferieresor

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kaijser m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 23.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de avseende mom. III och IV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 43 mom. III och IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 40.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 44**Anslag till ferieresor**

I förevarande punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 416, av herr Sveningsson, och II: 498, av fru Kristensson, såvitt nu vore i fråga, till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 416 och II: 498 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 900 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av reservanterna förordade ändringar av grunderna för bidrag till ferieresor;

b) till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 900 000 kronor.

Anslag till ferieresor

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Vid denna punkt och de som följer närmast, alltså nr 44, 45 och 46, har vi fogat reservationer. Samtliga tre reservationer är gamla bekanta.

Vad punkten 44, som gäller ferieresor, beträffar anser vi, att med hänsyn till den allmänna standardutvecklingen en höjning av den enskildes avgifter för ferieresor bör kunna genomföras. Vi föreslår en höjning av dessa avgifter med 10 kronor. Egenavgifterna skulle därigenom komma att bli för ferieresor för barn till enskilt hem 15 kronor och för ferieresor för husmödrar till semesterhem 10 kronor och till enskilt hem 20 kronor. De särbestämmelser, som gäller för barn från flerbarnsfamiljer och för barn till ensamstående mödrar, bör dock bibehållas oförändrade.

Med herr talmannens tillstånd ber jag att få motivera även våra reservationer till de båda övriga punkterna. Vad gäller punkten 45 angående bidrag till driften av semesterhem vill jag erinra om att bidrag till semesterhem utgår med 2 kronor 50 öre per gäst och dag under förutsättning att vederbörande landsting betalar 1 krona 50 öre per gäst och dag. Beloppen var för sig och tillsammans är så små att de spelar mycket liten roll. Dessutom förhåller det sig faktiskt så, att intresset för vistelse på semesterhem av det slag det här gäller har minskat, och några hem har nedlagts. Enligt vår mening behöver anslag för ändamålet numera inte anvisas.

Stipendier för underlättande av husmoderssemester (punkten 46) kan utgå med högst 200 kronor. Även detta belopp är så pass ringa, att det inte kan ha någon väsentlig betydelse för att husmödrar skall kunna komma i åtnjutande av semestervistelse.

Under förevarande punkt, nr 44, ber jag endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! I det underliga språk vi ofta här använder ingår orden »gamla bekanta», och dessa ord använde även herr Kaijser. De frågor det här gäller är så pass gamla bekanta, att vi är tämligen trötta på de reservationer som högern fört fram som gamla bekantskaper. Detta har gjort att jag tror att jag här kan gagna kammaren med att kort och gott yrka bifall till utskottets förslag på de punkter herr Kaijser nyss berört.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Kaijser begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Kaijser begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

Ang. bidrag till driften av semesterhem — Ang. stipendier för underlättande av husmoderssemester

funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 23.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 45

Ang. bidrag till driften av semesterhem

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 416, av herr Sveningsson, och II: 498, av fru Kristensson, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 460 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 416 och II: 498 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1964/65 till Bidrag till driften av semesterhem av 460 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner,

först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 46

Ang. stipendier för underlättande av husmoderssemester

I förevarande punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 416, av herr Sveningsson, och II: 498, av fru Kristensson, såvitt nu vore i fråga, till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 416 och II: 498 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1964/65 till Stipendier för underlättande av husmoderssemester av 1 000 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anslag till karolinska sjukhuset

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 47—106

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 107**Anslag till karolinska sjukhuset**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 67 160 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 113) och den andra inom andra kammaren av herr *Gomér m. fl.* (II: 145), i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa 67 218 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Hilding* (I: 514) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Keijer* (II: 618), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle 1. besluta, att från och med den 1 juli 1964 inrätta en biträdande

överläkartzjänst i Ae 27 för handkirurgi med särskild hänsyn till reumatikerrehabilitering vid karolinska sjukhusets plastikkirurgiska avdelning, 2. uppräknade förevarande anslag med för genomförande av förslaget under 1. erforderliga medel;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 637).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 113 och II: 145, I: 514 och II: 618 samt II: 637, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 67 160 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson*, *Nils Theodor Larsson*, *Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 113 och II: 145 ävensom med avslag på motionerna I: 514 och II: 618 samt II: 637, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 67 218 000 kronor.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! Värdet av en kvalificerad och tillräckligt omfattande rehabiliteringsverksamhet är av största betydelse. Om vi skall gå vidare med sjukvården i vårt land får vi inte försumma detta vårdområde. Det är ju många människor som drabbas av sjukdomar som leder fram till att en partiell invaliditet uppstår. Det kan vara sjukdomar av olika slag, som förorsakar detta och inte minst är det olycksfallen som nedsetter många människors förmåga att leva ett normalt liv.

Jag tror inte att man kan understryka tillräckligt värdet av att just denna vårdform måste få de resurser den behöver för att kunna fylla sin betydelsefulla uppgift.

En upprustning och utbyggnad på rehabiliteringsverksamhetens hela fält i dess vidaste mening bör enligt vårt förmenande komma till stånd. De institutioner som har möjlighet att göra kvalificerade och grundläggande insatser på rehabiliteringens område måste utbyggas. Det är främst forskningen och utbildningen som är avgörande för verksamhetens utveckling, både kvantitativt och kvalitativt.

Under denna punkt gäller det anslagen till karolinska sjukhuset, och man måste säga att den förstärkning beträffande personal som har begärts är mycket befogad. Vi vet att man vid karolinska sjukhuset på vissa avdelningar, framför allt på avdelningarna för fysioterapi och medicinsk rehabilitering, utbildar folk som skall gå vidare ut på områdena när vi får denna verksamhet mera utbyggd.

I reservationen under punkt 107 förordas den lilla förstärkning, som pen-

Anslag till karolinska sjukhuset
ningmässigt inte skulle komma att röra sig om mer än 58 000 kronor, för att få en sjukgymnasttjänst och två tjänster i arbetsterapi.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag vill liksom herr Harald Pettersson understryka värdet av en väl kvalificerad rehabiliteringsverksamhet. Det är viktigt för vårt samhälle, inte minst med dess stora behov av arbetskraft. Jag vill i likhet med herr Pettersson yrka bifall till reservationen.

Men jag vill dessutom gå något längre och även yrka bifall till motionsparet I: 514 och II: 618 angående inrättande av en biträdande överläkarsjänst vid karolinska sjukhusets plastikkirurgiska avdelning för handkirurgi med särskild hänsyn till reumatikerrehabiliteringen.

Som vi vet är den kroniska ledgångsreumatismen en av våra största och svåraste folksjukdomar. Den medför ofta en invaliditet, som gör individen arbetsoförmögen, och ger ej sällan misspyrdande deformiteter, som kan innebära ytterligare psykisk belastning. De senaste decenniernas medicinska framsteg har emellertid lett till en mera positiv attityd mot och aktiv behandling av denna sjukdom. Patienter som tidigare betraktats som vårdfall är nu rehabiliteringsfall. Den rekonstruktiva kirurgien har kommit att spela en allt större roll. Särskilt har korrektionen av handdeformiteter vid denna sjukdom visat sig vara ett betydelsefullt och snabbt expanderande arbetsområde. Det gäller inte bara att återställa handen som griporgan. Såväl ur smärtlindringssynpunkt som ur utseendesynpunkt kan ingrepp vara motiverade, felställningarna är ofta vanprydande.

I vårt land har vi särskilt i Lund och i Stockholm satt i gång en mycket framgångsrik rehabiliteringsverksamhet i detta avseende.

Det opereras hundratals människor

Anslag till karolinska sjukhuset

om året, hos vilka antingen arbetsförmågan återställes eller man sätter dem i stånd att klara sina dagliga sysslor utan hjälp, när de icke tidigare kunnat så göra.

Detta är ett enormt arbetsfält med långa köer av folk, som vill få hjälp. Man har sökt lösa det med provisorier såväl i Lund som i Stockholm. I Lund har landstinget varit välvilligt, men i Stockholm har det varit svårare att på en statlig institution, som karolinska sjukhuset är, få arbetsförhållandena bra ordnade. Det vore synnerligen tacknämligt att få en sådan tjänst, som här föreslås, därför att det i Stockholm finns en utomordentligt duglig kraft, nämligen doktor Bäckdahl, som verkat där i unånga år och som därigenom skulle kunna permanent knytas till sjukhuset. Detta är en angelägen åtgärd, som kostar relativt litet.

Med hänvisning till dessa synpunkter yrkar jag bifall dels till den till punkten fogade reservationen, dels till motionerna I: 514 och II: 618.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Alla är vi intresserade av att sjukvården upprustas på ett tillfredsställande sätt. Vad nu gäller karolinska sjukhuset har det ju blivit allt värre och värre att med de trånga förhållanden, som där råder, kunna inpassa allt. Detta har gjort att det tillsatts en utredning, som skall arbeta på att söka lösa alla problem vad gäller sjukvården i storstockholmsområdet.

I avvaktan på resultatet av denna utredning, som har att framkomma med förslag om organisation, har man svårigen kunnat tillmötesgå alla anspråk som har ställts. Det visar sig ju även att den motion, som herr Edström nyss talade för, icke har tillstyrkts av en enda ledamot i statsutskottet. Den enda partivännen till herr Edström som har givit till känna någon annan mening än utskottsmajoritetens är herr Löfroth i

andra kammaren, som anslutit sig till den reservation som herr Harald Petersson här har talat för. Men han har inte antytt att han är beredd att tillstyrka den nu av herr Edström förordade motionen.

Den utredning som har kommit i gång och så småningom skall framlägga sina förslag till organisation och annat har emellertid inte förhindrat att en viss upprustning har skett. Vi kan ju se av statsutskottets handlingar, att för det budgetår som nu skall börja har en avsevärd uppskrivning av antalet tjänster ägt rum. Inte mindre än 77 nya tjänster inrättas under nästa budgetår, därav 8 läkartjänster. Så alldeles still står det ju inte. Dessutom har det sedan femte huvudtiteln presenterades riksdagen framlagts förslag om en ökad sjukgymnastutbildning.

Allt detta tillsammantaget gör att man med tämligen stor förtröstan kan acceptera vad statsutskottet här föreslår, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositionen komme att framställas först särskilt beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan såvitt avsåge motionerna I: 514 och II: 618 samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om utskottets hemställan såvitt avsåge motionerna I: 514 och II: 618, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till denna hemställan, dels ock bifall till ifrågavarande motioner.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjorde herr talmannen beträffande utskottets hemställan utom i vad avsåge motionerna I: 514 och

Om inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhuset i Uppsala

II: 618 propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till vad utskottet hemställt, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Harald*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 107 utom i vad avser motionerna I: 514 och II: 618, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pettersson, Harald*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 30.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 108—115

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116

Om inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhuset i Uppsala

I förevarande punkt hade utskottet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen II: 500, av herr *Lundberg*,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 020 000 kronor.

I motionen II: 500 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta att inrätta en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala.

Reservation hade anförts av herrar *Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils Theodor Larsson, Per-Olof Hanson, Per Pettersson* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löf-roth, Antonsson* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 500,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i

Om inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhuset i Uppsala

Uppsala, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 samt reservanternas förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 070 000 kronor.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Reservationen vid denna punkt är närmast föranledd av en motion av herr Lundberg i Uppsala, som gäller inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala. Såvitt vi kan bedöma föreligger här ett starkt dokumenterat behov, ty det gäller att nå en sådan avlastning av kliniken, att den kan fullgöra sina undervisnings- och forskningsuppgifter, och dessutom är denna klinik också en riksklinik för vården av alkoholsjuka.

Det förhållande som på detta sätt råder vid akademiska sjukhuset i Uppsala är ingalunda enastående för detta sjukhus. Förhållandena är desamma på många håll i landet. Man måste emellertid börja någonstans och försöka åstadkomma en avlastning, och det är därför vi ansett oss böra biträda motionen på denna punkt. Vi kan inte anse det vara rimligt att ha psykiatriska kliniker, som till stor del fungerar som alkoholkliniker, utan att det finns någon som har till speciell uppgift att ägna sig åt just denna verksamhet.

Med anledning därav har vi reservanter, företrädare för samtliga oppositionspartier, ansett oss böra biträda motionsyrkandet. Jag ber alltså få yrka bifall till reservationen vid denna punkt av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är inte rimligt att vägra att inrätta denna tjänst, säger herr Per Jacobsson i dag. Han tyckte tydligen att det var rimligt i föl, ty då var utskottet fullkomligt enhälligt när det gällde att avvisa en likadan motion.

Förhållandena har emellertid sedan dess blivit något annorlunda vid akademiska sjukhuset i Uppsala, såvitt jag har förstått, genom att en vårdanstalt för alkoholmissbrukare har inrättats där. Det är en anstalt som har tillkommit på sedvanligt sätt med stöd från staten, som även har bidragit till driften.

Det har emellertid ansetts att inrättandet av den tjänst som föreslås i någon mån skulle rubba vissa andra ting. I varje fall har vid akademiska sjukhuset i Uppsala en personalförstärkning kunnat åstadkommas, men man har trots detta inte velat vara med om att inrätta just denna tjänst.

Nu förhåller det sig också så, att en hel del av det som rör alkoholistvården inom vår sjukvård över huvud taget under senare år har förts över på kommunerna, vilka står som huvudmän. Det var därför ganska överraskande när — som herr Per Jacobsson nu säger — oppositionspartierna »enhälligt slöt upp kring herr Lundbergs motion». Man skall inte skvallra ur skolan, men det var någon som sade — inget namn — att herr Lundberg så ofta har velat vara snäll mot oppositionen, så nu kan oppositionen vara snäll mot herr Lundberg. Det är klart att man kan resonera så där, utan att det är fråga om något allvarligt menat argument. Det är dock ett försök att visa att den ensamme motionären i andra kammaren, som tillika är ordförande i sjukhusdirektionen i Uppsala, skulle få stöd från något håll.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om inrättande av en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhuset i Uppsala

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Det är möjligt att herr Lundberg i Uppsala är ensam jagande varg inom sitt eget parti i detta fall, men det har inte hindrat oss från att försöka bedöma denna fråga från de utgångspunkter som man givetvis bör bedöma den ifrån. Vi har då kommit till den slutsatsen, att det här gäller en fråga som det är angeläget att lösa, och lösa på just det sätt som motionären föreslagit.

Som jag påpekade i mitt första anförande är det inte bara vid sjukhuset i Uppsala som det råder allvarliga missförhållanden just i detta avseende; det är likadant vid många andra sjukhus, men vi har inte haft tillfälle att ta ställning till några andra tjänster än den som diskuteras i dag. Dock vill jag hoppas att det skall bli möjligt att utveckla denna verksamhet i fortsättningen, så att man så småningom kommer fram till de vårdformer och behandlingsmöjligheter som just på detta område och just nu ter sig utomordentligt angelägna.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag tycker nog att det var en rätt underlig argumentering som min namne kom med. Jag kan försäkra honom, att om det mot förmodan någon gång skulle inträffa att herr Birger Andersson kom med en framställning, som oppositionen ansåg sig böra stödja, så kan också herr Birger Andersson räkna på oppositionens stöd.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Herr Jacobsson var ledsen över att oppositionen bara haft möjlighet att yttra sig över just denna professur. Det tillfället hade oppositionen dock även i fjol, men då sade oppositionen nej. Oppositionspartierna har alltså ändrat mening.

Vad sedan gäller min namne från Örnköldsvik och hans löfte att stödja mig, om jag kommer med en sådan motion som den här föreliggande, så vill jag påpeka att oppositionen redan har lämnat mig ett sådant stöd, när oppositionspartiernas representanter i statsutskottet föll ifrån en egen motion och tillstyrkte en motion av herr Per Bergman och mig, om vilken vi skall ha en gemensam omröstning något av de närmaste sammanträdena.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Det faktum att oppositionen tar hänsyn till det sakliga i frågorna tycker jag visar hur stark oppositionen är. Och jag är glad över att också herr Birger Andersson lyckats åstadkomma en så starkt sakligt motiverad motion att den vunnit oppositionens bifall.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken vitsorda vad motionären har framhållit när det gäller angelägenheten av att man får en förstärkning just på detta vårdområde. Men såvitt jag, som inte så ingående sysslade med sjukvårdsfrågorna, har mig bekant så gör sig väl sådana behov gällande även på andra vårdområden, och följaktligen har man här att ta ställning till en avvägning.

Jag för min del godtar den avvägning som regeringen och utskottet har gjort, och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på

Anslag till statens arbetsklirik i Stockholm

bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 116, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 72.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 117—132

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133

Anslag till statens arbetsklirik i Stockholm

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 653 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de under punkten 107 nämnda likalydande motionerna I: 113 och II: 145, i vilka hemställts, såvitt nu vore i

fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa 775 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Carlqvist m. fl.* (I: 164) och den andra inom andra kammaren av herr *Henningsson m. fl.* (II: 218), i vilka föreslagits, att riksdagen skule besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en inventering av samtliga handikappproblem över hela landet;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 283) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 355), i vilka, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att frågan om förläggning av patienter vid statens arbetsklirik måtte lösas utan dröjsmål, ävensom be- myndiga Kungl. Maj:t att anslå härför erforderliga medel, 2) besluta inrätta en tjänst som forskarassistent för rehabiliteringsforskning vid statens arbetsklirik och därför till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 35 000 kronor förhöjt reservationsanslag om inalles 688 000 kronor, 3) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om frågor, som rörde de handikappades möjligheter till semester och fritidssysselsättning.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 113 och II: 145 samt I: 283 och II: 355, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 653 000 kronor;

II. att motionerna I: 283 och II: 355, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

Anslag till statens arbetsklirik i Stockholm

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 164 och II: 218 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört i fråga om inventering av de handikappades problem.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Nils Theodor Larsson och Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 283 och II: 355 ävensom med bifall till motionerna I: 113 och II: 145, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 775 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 283 och II: 355, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anfört;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 164 och II: 218 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anfört.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Reservationen vid denna punkt gäller dels förhållandena vid statens arbetsklirik i Stockholm och dels uppräknig av anslaget till kliniken för förstärkning av klinikens resurser till forskning m. m.

Det är ju känt att förhållandena vid kliniken är mindre tillfredsställande. Den saken påtalades i en interpellation för något år sedan, varvid socialministern antydde att en lösning var under utarbetande. Denna fråga är ju inte endast en trivselfråga för de patienter som vistas vid kliniken utan även en viktig praktisk fråga för personer med

svåra rörelsehämningar av olika slag, för vilka det har utomordentlig betydelse att bostäderna är något så när bekväma och belägna på lämpligt avstånd från kliniken.

Utskottet är i sin skrivning tämligen välvilligt till de olika motionsyrkandena, men jag tycker nog att man genom vissa glidande formuleringar försöker undvika att komma fram till vad som borde ha varit den naturliga slutsatsen, nämligen ett bifall till motionsyrkandena. Det gäller ju här också angelägenheten av, såsom vi framhållit i reservationen, att en kvalitativt högtstående rehabiliteringsverksamhet främjas och den betydelse arbetsklinikens forskningsinsatser har i samband med inrättande av verkstäder för skyddad sysselsättning m. m. Det är ju viktigt inte bara för själva denna klinik utan för rehabiliteringsverksamheten över huvud taget att forskningssidan blir väl tillgodosedd, och det är de möjligheterna man vill försöka utveckla just vid den här kliniken.

Vi har också i motionsyrkandena tagit upp problemet om de handikappades möjlighet till semester och fritidssysselsättning. Likaså har vi tillstyrkt yrkandet rörande inventering av möjligheterna till fritidssysselsättning och semester för handikappade, som särskilt bör uppmärksammas i detta sammanhang.

Reservationen utmynnar i ett yrkande om uppräknig av anslaget till kliniken med sammanlagt 122 000 kronor, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, som avgivits av herrar *Ivar Johansson* och *Axel Johannes Andersson* m. fl.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Herr Jacobsson har ju erkänt att utskottet på många punkter varit tillmötesgående mot motionärerna. I allt har dock inte motionsyrkandena kunnat tillstyrkas.

Vi har inte kunnat vara med om den

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

större uppräknig av antalet tjänster som föreslås i reservationen. Utredningar pågår beträffande rehabilitering och annat, vilket gör att man ännu inte riktigt vet hur den slutliga organisationen skall se ut. Arbetsklinikens verksamhet är också i någon mån organiskt sammankopplad med frågan om sjukhusutbyggnaden i Stockholm. Detta har gjort att vi icke kunnat sträcka oss längre i tillmötesgående mot motionärerna, men vi har i vart fall sökt att på allt sätt tillmötesgå berättigade anspråk och visa att vi alla är lika angelägna om att det verkligen sker någonting på detta område.

I förvisning om att man undan för undan skall kunna förbättra denna verksamhet ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningspropositionen av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 133, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en

början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 43.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 134

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 135**Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordade ändringar av grunderna för bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. att gälla från och med den 1 juli 1964, dels ock till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 18 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson* (I: 172) och den andra inom andra kammaren av fru *Ekroth m. fl.* (II: 213), i vilka hemställts, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under förevarande anslag, måtte, med godkännande jämväl i huvudsak av de av Kungl. Maj:t förordade ändringarna av grunderna för bidrag, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid utformandet av ifrågavarande bestämmelser i motionerna anförda synpunkter måtte beaktas;

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Göran Karlsson* och *Lars Larsson* (I: 175) samt den andra inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Ängelholm *m. fl.* (II: 214);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Göran Karlsson* och *Paul Jansson* (I: 176) samt den andra inom andra kammaren av fru *Holmqvist m. fl.* (II: 220), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta utvidga ordinationsrätten för ortopediska hjälpmedel till läkare vid neurologiska, reumatologiska, infektions- och rehabiliteringskliniker samt för hjälpmedel för handikappades dagliga livsföring till tjänsteläkare;

dels de under punkten 133 nämnda likalydande motionerna I: 283 och II: 355, såvitt nu vore i fråga;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Jäderberg m. fl.* väckt motion (II: 351).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 283 och II: 355, såvitt de avsåge frågan om bidrag till anskaffande av ledarhundar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 283 och II: 355, I: 175 och II: 214, I: 172 och II: 213 ävensom I: 176 och II: 220, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordade ändringar av grunderna för bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m., att gälla från och med den 1 juli 1964;

III. att motionen II: 351 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att riksdagen måtte till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 18 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fru *Wallentheim*, som ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 172 och II: 213 ävensom med avslag å motionerna I: 175 och II: 214, I: 176 och II: 220 samt I: 283 och II: 355, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, i huvudsak godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordade ändringar av grunderna för bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m., att gälla från och med den 1 juli 1964, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid utformandet av ifrågavarande bestämmelser i motionerna I: 172 och II: 213 anförda synpunkter måtte beaktas.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! De handikappades livssituation, behov och möjligheter har på senare tid förts under strålkastaren. Samhällets ökade ansträngningar för att förbättra de handikappades förhållanden kan bland annat avläsas i förevarande punkt, nr 135, i statsutskottets utlåtande över socialhuvudtiteln, vilken punkt gäller anslag till olika tekniska hjälpmedel.

Sedan år 1960 har bidragsgivning till dylika hjälpmedel för den dagliga livsföringen pågått såsom försöksverksamhet. Utöver en betydande anslagshöjning föreslår departementschefen, med bifall av utskottet, att denna försöksverksamhet, vilken betraktas som mycket betydelsefull, skall permanentas. Allt detta är mycket glädjande — utom på en punkt, nämligen när det gäller det tänkta systemet att lägga ordinationsrätten beträffande dessa hjälpmedel hos läkare vid ortopedisk lasarettsklinik, vanförestalt eller motsvarande eller hos läkare, som har tillsyn över träningslägenhet. Det synes mig alldeles uppenbart, att det stora värdet av den-

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

na speciella hjälpform krymper betänkligt med en sådan anordning.

När administreringen av denna försöksverksamhet anförtroddes åt De vanföras riksförbund skedde det för att verksamheten skulle få en så enkel utformning som möjligt. Det har ju också varit fallet. Till en ingalunda knapphändig ansökningshandling har fogats ett tillstyrkande intyg om invaliditetens art och grad samt om behovet av ifrågavarande hjälpmedel. Detta intyg har utfärdats av folk i ansvarsställning, exempelvis kurator, distriktssköterska eller liknande, alltså av personer som har direktkontakt med den sökande i hans eller hennes miljö. Detta system har såvitt jag vet fungerat bra.

Rätten att ordinera en mängd av dessa tekniska hjälpmedel — t. ex. sådana som avser att underlätta på- och avklädning och förflyttning i bostaden, intagande av måltider m. m., över huvud taget åtgärder för att hjälpa de handikappade i den dagliga livsföringen — vill man nu lägga på de specialister som jag nyss nämnde. Förutom att en sådan anordning måste medföra en våldsam expansion av deras arbetsbörda, naturligtvis till ohägn för andra som verkligen är beroende av deras hjälp, kan ju dessa människor inte alls på samma sätt som de befattningshavare, som De vanföras riksförbund utnyttjat, bedöma det miljöbetingade behovet av tekniska hjälpmedel. Dessa läkare kan rimligtvis inte heller tänkas ha någon överblick över alla de tekniska hjälpmedel som finns att tillgå för att klara vardagens svårigheter. Detta kan de naturligtvis göra i ännu mindre utsträckning med hänsyn till den ökade mängd av hjälpmedel som med all visshet kommer att finnas på marknaden.

Nämnden för ortopediska hjälpmedel är också starkt kritisk i sitt yttrande i fråga om den föreslagna ordinationsbestämmelsen. Nämnden anser att ordinationsrätten för tekniska hjälpmedel, som icke är ortopediska, skall tillkomma läkare, vilkas utbildning och erfarenheter

svarar mot det handikapp varom det är fråga. Den uppfattningen har man numera även på ortopediskt håll.

Det föreslagna systemet skulle kunna leda till följande situationer. Den handikappade måste ta ledigt från ett eventuellt förvärvsarbete, kanske under en betydande tid, för att ta sig till dessa specialister. Resan får vederbörande ersättning för genom sjukförsäkringen, men arbetsinkomsten går förlorad. Många kan över huvud taget inte ta sig till doktorn utan hjälp av vårdare eller någon annan person. Den hjälpen kan ofta vara svår att anskaffa och dessutom betyder den en utgift för dessa människor som ofta är betungande. De långa väntetider som detta måste medföra, de praktiska dagliga påfrestningarna och den psykiska press som de förstäligt nog medför är andra konsekvenser av de krångliga bestämmelserna, som man bör lägga i vågskålen. För övrigt har man inte alltid grejerna hemma just den dagen man får intyget.

Detta är enligt min mening inte bra. Det svär så påtagligt mot det som vi allesammans är ute efter, nämligen att på bästa sätt hjälpa de invalidiserade.

Det finns en synpunkt till. Många friska — ofta på väg mot förslitning — måste om och om igen under dagen hjälpa den skadade i alla möjliga situationer. Att onödigtvis binda människor vid denna passning, som kan avstås med hjälp av tekniska grejor, kan ju inte gärna vara tillfredsställande. Och alla vet vi ju, att vad invaliderna själva innerligen vill är att klara sig på egen hand. Enklare tekniska hjälpmedel av standardtyp bör enligt min mening kunna anskaffas utan omständliga bestämmelser och onödig omgång, så mycket mer som det här är fråga om en bidragsgivning där risken för missbruk får anses vara minimal.

Jag anser, herr talman, att man också i fortsättningen bör kunna godta den intygspraxis som utformats under försökstiden och mot vilken, såvitt jag vet, ingen erinran har rests.

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

Jag yrkar därför bifall till reservationen vid punkten 135.

Häri instämde fru Nilsson (s).

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! Som en av motionärerna på den här punkten kan jag nöja mig med att instämma i vad fru Wallentheim sagt och i det yrkande hon ställde om bifall till reservationen. Möjligtvis med det lilla tillägget, att om riksdagen beslutar i enlighet med det förslag som föreligger från utskottet och som innebär ganska hårda krav i fråga om ordination, så är det troligt att dessa bestämmelser också kommer att tillämpas för den bidragsgivning som förekommer i en del landsting som har en rätt betydande verksamhet på det här området. Det skulle enligt mitt förmenande vara olyckligt, ty då skulle också den bidragsverksamheten bli starkt begränsad. Jag är övertygad om att många av dem, som behöver dessa små tekniska hjälpmedel, skulle avstå från att söka bidrag om det skulle bli en omständlig procedur, vilket det måste bli enligt utskottets förslag.

Jag vill därför bara kort och gott instämma i fru Wallentheims yrkande om bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag kan också ansluta mig till den motivering som fru Wallentheim anförde beträffande hur hon ser på problemen. Däremot kan jag inte ansluta mig till den slutsats hon drar av sitt resonemang. Jag är nämligen övertygad om att man måste gå vidare och inte bara ha denna prövning hos ortopederna, utan också låta den gå till andra specialister, neurologer o. s. v. Det blir så att säga en halvmejsyr, som fru Wallentheim reserverar sig till förmån för.

Jag instämmer helt och hållet med fru Wallentheim när hon talar om de små ting, som skadade kan ha till hjälp,

ty beträffande dem finns det ingen anledning att ha den ingående prövning som här har föreslagits. Men i huvudsak tror jag att det vore riktigt att man biföll den motion, som bl. a. jag har undertecknat och i vilken begärs att också neurologer, reumatologer o. s. v. skall få utfärda intyg.

Som det nu är kan jag inte yrka bifall till denna motion. Och med hänsyn till att det skiljer så litet mellan utskottsmajoriteten och fru Wallentheims reservation kommer jag att följa utskottets förslag, och jag ber att få yrka bifall till det. Jag lovar emellertid att ta upp resonemang i frågan med socialministern vid ett annat tillfälle, ty jag tror att man måste komma fram till en annan prövning än den som nu företagits. I dag kan jag emellertid, som sagt, inte gå längre.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När utskottets tredje avdelning behandlade propositionen och den mångfald av motioner, som förelåg på denna punkt, skedde detta både med allvar och med intresse för de människor som det närmast gäller. I avdelningen var vi också eniga om det förslag som här föreligger. Vi var nämligen av den uppfattningen att om man skall värna om de människor, som behöver hjälpmedel, så skall sakkunnigt folk få sköta utprovningen av allt det som de människor behöver som söker bidrag till olika ortopediska hjälpmedel.

Avsikten är att det skall ordnas s. k. träningslägenheter, där de som är i behov av olika hjälpmedel inte bara skall få dessa inpassade utan också skall få lära sig att använda dessa olika ting. Det är ur många synpunkter värdefullt att detta skötes på ett sakkunnigt sätt.

Jag skall gärna hålla med herr Göran Karlsson — han är ordförande i De vanföras riksförbund och har sysslat åtskilligt med detta spörsmål — om att

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

vissa småting skulle kunna undantagas, och jag hoppas att det samtal han kommer att ha med socialministern skall klara upp vissa av bekymren.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Jag skall be att för avdelningens ärade ordförande få understryka vad jag tidigare har sagt, nämligen att mitt inlägg inte avsåg de tekniska hjälpmedel som behöver inprovas, alltså inte de rent ortopediska, utan vad jag närmast sysslade med var tekniska hjälpmedel av enklare slag och av standardtyp, vilka de handikappade måste ha för den dagliga livsföringen. Jag kan inte inse att det måste vara nödvändigt för alla som behöver en kranöppnare eller en strumppåtagare att besöka en sådan här träningslägenhet. Det finns inte heller så många sådana lägenheter, och många människor får det bara med det tänkta systemet mer besvärligt än det behövde vara.

Jag tror inte heller att det finns någon motsättning mellan herr Göran Karlsson och mig. När jag underströk betydelsen av dessa för den dagliga livsföringen möjliga hjälpmedel så hade jag naturligtvis inte alls någon annan uppfattning än herr Göran Karlsson, i den delen att vissa andra tekniska hjälpmedel borde få ordinerars också av sådana andra specialister som han talade om.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! I denna intrikata fråga begärde jag ordet närmast på grund av vad herr Birger Andersson sade beträffande de träningslägenheter och de träningskök som vi har. Det egendomliga är att dessa träningslägenheter och träningskök nästan aldrig hör till ortopedisk klinik. Som ett exempel kan jag nämna att vi på min klinik har ett sådant träningskök, som vi själva skö-

ter. Sedan måste patienterna skickas över till ortopediska kliniken för att få intyg för statsbidrag till de av oss utprovade hjälpmedlen, vilket absolut inte är det enklaste tillvägagångssättet. Det finns heller inte någon motivering för detta, eftersom vi själva är mera kompetenta att avgöra vilka hjälpmedel vederbörande behöver.

Ur den synpunkten hade det varit tacknämligt, om utskottet hade bifallit motionen av herrar Göran Karlsson och Paul Jansson samt fru Holmqvist. Det hade varit ett steg i rätt riktning. Men det räcker inte med detta. Vi behöver komma ett steg till. Även om jag inte kan gå så långt som fru Wallentheim, måste det bli ett enklare tillvägagångssätt.

Eftersom frågan är så svår som den är ansluter jag mig nu emellertid till utskottets ståndpunkt, men jag vill samtidigt nämna att det är nödvändigt att vi kommer fram till en prövning av detta problem och en bättre ordning i framtiden.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Även om denna fråga kanske på sitt sätt tillhör de mera administrativa, vill jag ändå här göra några korta kommentarer.

Jag har i och för sig full förståelse för fru Wallentheims önskemål om en förenkling framför allt då det gäller, som hon uttryckte det, de enklare hjälpmedlen. Låt mig dock säga att det ju ligger en tanke bakom dessa principer. Då det gäller en handikappad människa som skulle behöva, som fru Wallentheim nämnde, t. ex. en kranöppnare, är det givetvis i och för sig ändock fråga om ett ganska allvarligt handikapp, och vederbörande bör ju då få sitt handikapp under observation av en läkare och möjligheter att kanske på andra vägar få handikappet avhjälp eller på annat sätt decimerat.

De tekniska hjälpmedlen är bara ett komplement. Man skall naturligtvis för-

Ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

söka att fysiskt rehabilitera en människa så långt det går, vilket gör att det finns många aspekter på denna fråga. I och med att vederbörande handikappade kommer i kontakt med läkare, tror jag man skall kunna bringa vederbörande in på riktiga behandlingsvägar och framför allt lära dem bruka hjälpmedel i olika former.

Slutligen är det givetvis klart, att det vore mycket önskvärt att få till stånd allt fler träningslägenheter. Jag skulle gärna se att man kunde ordna en dylik lägenhet i varje landstingsområde för att därigenom ge de handikappade möjligheter till särskild träning och därmed till mer kunskap om tekniska hjälpmedel.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka, att det ju undan för undan kommer ut nya sådana här tekniska hjälpmedel i marknaden allteftersom de utexperimenteras. Det är självklart att många av dessa handikappade människor redan är sjukhusmässigt undersökta; de kanske står under kontinuerlig vård. Men varför de, då det under tidens gång kommer fram nya saker, inte bör ges möjlighet att lättare få tag i och använda en sådan sak, det har jag väldigt svårt att förstå.

Jag har inte fått något besked om huruvida den erfarenhet, som De vanföras riksförbund har vunnit sedan 1960, på något sätt har varit mindre tillfredsställande. Enligt de upplysningar som jag har inhämtat föreligger inte någon erfarenhet som talar emot den ordning som man förut har tillämpat. Jag kan då inte inse att det finns någon anledning att man när man vill permanenta denna verksamhet, som jag tycker är så utomordentligt glädjande, i samma svep skall göra förhållandena krångligare än de tidigare varit.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag vill bara vitsorda vad fru Wallentheim säger, att erfa-

renheterna från försöksverksamheten varit sådana att man skulle kunna tillämpa betydligt generösare villkor än som här är föreskrivna. Men å andra sidan är jag övertygad om att utvecklingen själv kommer att visa, att man måste tillämpa bestämmelserna generösare än man nu i början anser sig böra göra. Därför kan man den här gången godta utskottsförslaget, men med kraftigt understrykande av att socialdepartementet allvarligt bör följa utvecklingen av frågan. Jag är övertygad om att man i fortsättningen kommer fram till en smidigare tillämpning än den man nu vill tillstyrka.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående mom. II av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Wallentheim begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 135 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Ang. bidrag till De blindas förening

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Wallentheim* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 24.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Punkterna 136—138

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 139***Ang. bidrag till De blindas förening**

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag ävensom med avslag å motionerna II: 225, av herr Rimmerfors m. fl., samt I: 283, av herr Lindström m. fl., och II: 355, av herr Ohlin m. fl., sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 283 och II: 355 hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte besluta bevilja De blindas förening ett ytterligare bidrag av 285 000 kronor under nästa budgetår, varav 135 000 kronor avseende talboksverksamheten och 150 000 kronor föreningens konsulentverksamhet och tidning, och således under förevärande anslag för budgetåret 1964/65 anvisa 1 285 000 kronor.

I motionen II: 225 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta höja anslaget till De blindas förening för anskaffandet av bandspelare till de blinda med 135 000 kronor eller från 270 000 kronor till 405 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 225 samt med bifall till motionerna I: 283 och II: 355, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 1 285 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Det gäller här frågan om en uppräknig av anslaget till De blindas förening med 135 000 kronor. Denna uppräknig motiveras närmast med att föreningen är i behov av ett ytterligare ekonomiskt stöd för anskaffande av bandspelare åt de blinda. Det är ju på det sättet att bandspelarna har blivit ett utomordentligt hjälpmedel, en värdefull tillgång för dessa handikappade genom talboksverksamheten. Det har också visat sig att efterfrågan på detta område har blivit mycket större än vad organisationen hade räknat med när den gjorde sin framställning.

Jag är, herr talman, väl medveten om att den svagheten vidlåder reservationen, att organisationen ju har fått vad den ursprungligen har begärt. Jag förstår att den invändningen också kommer att resas, och därför ber jag att redan nu få bemöta den genom att säga, att det, sedan De blindas förening gjorde sin framställning till Kungl. Maj:t, har visat sig att efterfrågan på bandspelare och andra tekniska hjälpmedel har blivit mycket större än man ursprungligen hade beräknat och att

Om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt

kostnaderna därför har stigit på ett sätt, som man inte kunnat förutse.

Detta har gjort att reservanternas har velat tillstyrka det motionsyrkande, som föreligger på denna punkt, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Herr Jacobsson erkänner ju svagheter i den reservation han talade för. Vi har nämligen här den unika situationen att den förening, som skall ha statligt bidrag, har fått varje öre som den begärt i sin framställning. När De blindas förening i höstas före budgetarbetet i kanslihuset kom in med sina önskemål var det stora uppskrivningar på olika punkter, och departementet gav föreningen på varje punkt vad den hemställt om att få.

Sedan kom ju i januari, efter det att statsverkspropositionen hade lagts på vårt bord, motioner med yrkanden på en ytterligare uppskrivning av det anslag som socialdepartementet hade tillstyrkt. När sedan tredje avdelningen behandlade denna fråga, kom en skrivelse från De blindas förening. Därur kunde utläsas att det var möjligt att göra av med även detta högre bidrag.

Det tror jag visst! Men det finns i varje fall vissa gränser för hur man skall behandla olika ärenden. Om en organisation noga räknar ut vad den önskar och får allt detta, men tjänstvilliga människor sedan vill ytterligare höja beloppet, skulle det vara en ganska underlig organisation, om den avböjde att ta emot detta höjda belopp.

Jag tycker att denna fråga är tämligen enkel. Ingen av oss har på något sätt velat skada eller tala illa om De blindas förening. Vi förstår alla de svårigheter och de bekymmer som blinda människor har, men när vi i alla punkter får avväga och pruta på anslagen och här gett allt vad vederbörande begärt bör man i varje fall vara nöjd för denna gång.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Jag konstaterar bara, att herr Andersson inte har velat bestrida att det kan föreligga ett behov som skulle kunna motivera ett bifall till reservationen.

Sedan är jag inte alldeles beredd att till alla delar vitsorda riktigheten av den historieskrivning som han presterar. Det har väl inte gått till på det sättet, att man sedan motionerna väckts frågat De blindas förening om den tror att den behöver de pengar, som däri begärs, utan motionerna har framkommit på grund av att det inom organisationen visat sig att de medel, som den har till sitt förfogande, inte räcker till för det avsedda ändamålet.

Jag skall inte anslå några känslösa strängar i denna diskussion, som man gärna gör när man kommer in på ett område sådant som detta. Jag bara konstaterar det praktiska förhållandet och vidhåller mitt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 140—142

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 143

Om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordad avlöningsstat för barnmorskeläro-

Om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt

anstalten i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 267 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 519) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 635), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte framlägga förslag om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för barnmorskeläroanstalten i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) till Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 267 000 kronor;

II. att motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte framlägga förslag om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Det är av alla väl känt att det råder brist på barnmorskor och

att avgången på det området är mycket stor. Vi har därför ansett det angeläget att föra fram frågan om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det skulle egentligen räcka med att bara hänvisa till den korta skrivning, som finns i utskottets utlåtande, där man ju kort och gott förklarar att en utökning av barnmorskeutbildningen är nödvändig, men att man nu när en utredning angående hela denna verksamhet är i gång bör avvakta och se vad den kommer fram till.

Det är det som närmast har gjort att utskottsmajoriteten tillstyrkt departementschefens förslag.

Jag yrkar bifall till detta.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Segerstedt Wiberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 143 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 24.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 144

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 145

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordad avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 836 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lager* och *Adolfsson* (I: 518) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.* (II: 627), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte 1) skyndsamt låta utarbета en plan i syfte att öka läkarutbildningen och utbildningen av sjuksköterskor, biträden samt övriga personalkategorier inom hälso- och sjukvården; 2) vidtaga åtgärder för att beträffande löne- och arbetsförhållanden göra dessa vårdyrken mera attraktiva på sätt som i motionerna närmare angivits, ävensom åtgärder för att genom för personalen förmånliga reaktiveringskurser återvinna utbildad personal som av olika skäl lämnat yrket; 3) inleda förhandlingar med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för planering av ytterligare två undervisningssjukhus inom storstockholmsområdet, i Söderort och på Järvafältet;

dels ock de under punkten 143 nämnda likalydande motionerna I: 519 och II: 635, i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära 1) skyndsamt utredning om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola, 2) utredning och förslag rörande möjligheterna att giva skilda kategorier sjukvårdspersonal rätt att i samband med arbete i vårdyrket erhålla full pension samtidigt med lön.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) till Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 836 000 kronor;

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

II. att motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 518 och II: 627 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola samt i övrigt giva till känna vad reservanterna anfört i anslutning till nämnda motioner.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Alla känner vi ju till hur vi på grund av sjuksköterskebristen fortfarande har ett mycket stort antal vårdplatser vid våra sjukhus stängda praktiskt taget året om. Under sommaren ökar antalet platser som är stängda högst väsentligt, men även under hela den övriga delen av året är minst ett par tusen vårdplatser stängda. Det har sagts att en del av dessa platser är stängda på grund av reparationer och dylikt, men faktum är nog att om det hade funnits sjuksköterskor hade platserna i många fall inte behövt stängas på det sättet, utan man hade kunnat göra reparationerna ändå.

Det råder betydande brist på sjuksköterskor, och man har sökt att göra så gott man kan för att öka antalet nyutbildade sjuksköterskor, vilket är den enda vägen att effektivt råda bot på denna olägenhet. Orsaken till att vi har det, som vi har, är egentligen att vi byggt ut våra sjukhus på 1950-talet utan att samtidigt bygga ut sjuksköterskeskolorna i samma takt. Då blev

det ett synnerligen stort gap däremellan. Eftersom det tar några år att utbilda en sjuksköterska, är det inte så enkelt att komma över detta gap.

Behovet av nyutbildade sjuksköterskor uppskattas till mer än 3 000 per år. Så långt har vi ännu inte kommit. Man räknar med att år 1964 utexamineras omkring 1 800 och nästa år cirka 1 950 sjuksköterskor. Man räknar vidare med att ta in cirka 2 700 elever för sjuksköterskeutbildning i slutet av innevarande år, men det är fortfarande otillräckligt. Fortfarande ökar behovet mer än man ökar utbildningen och det blir värre och värre.

Vi får betrakta det som en realitet att sjuksköterskorna i stor utsträckning gifter sig som alla andra unga kvinnor, och den saken måste beaktas när man beräknar hur stor utbildningskapacitet våra sjuksköterskeskolor måste ha. Det stod i dag i Tidning för Sveriges sjuksköterskor att »sjuksköterskebristen inte kan utbildas bort». Jo, det kan man, bara man tar hänsyn till den reella avgång som sker. Sedan är det många sjuksköterskor som återkommer till yrket när de blir äldre. Det väsentliga är att vi ökar antalet utbildningsplatser å sjuksköterskeskolorna.

Där liksom ofta på sjukvårdsområdet släpar staten efter. Det finns för närvarande i landet 33 sjuksköterskeskolor, av vilka blott tre är statliga. Det är alldeles för litet med hänsyn till det behov av personal som finns på de statliga sjukhusen i relation till övriga sjukhus. Det är därför fullt motiverat att vi får ytterligare en statlig sjuksköterskeskola, och det är att beklaga att denna ännu inte kommit i gång.

Reservationens väsentliga innebörd är att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka angelägenheten av att ytterligare en statlig sjuksköterskeskola kommer till stånd. Det är motiveringen till att jag yrkar bifall till reservationen vid denna punkt.

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

Herr LAGER (k):

Herr talman! Vi har i motionsparet I: 518 och II: 627 framlagt en del praktiska förslag, som samtliga syftar till att avhjälpa de brister som råder inom sjukvården. Förslagen är av två slag. Det ena syftar till att öka utbildningen av framför allt sjuksköterskor och läkare, och det andra syftar till att avlägsna en del hinder som står i vägen för redan utbildad sjuksköterskepersonal att söka sig tillbaka till sitt ursprungliga yrke.

I motionerna finns en utförlig motivering, och jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med att upprepa vad som där står, utan jag vill bara hänvisa till denna motivering.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionsparet I: 518 och II: 627. I andra hand kommer jag för min del att rösta för den reservation som föreligger vid denna punkt.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag kommer att biträda den reservation som föreligger på denna punkt. Jag vill därför bara med ett par korta ord motivera detta mitt ställningstagande.

Det redovisas i utskottets utlåtande, att vi i dag har 33 sjuksköterskeskolor varav 3 statliga skolor i landet, vilka svarar för utbildningen. Om jag ser på proportionen mellan statens och landstingens sjukvårdsanstalter, kan jag inte finna annat än att staten nog bör svara för att dess utbildning av sjuksköterskor ökas. Rent allmänt sett får nog sägas att staten inte bara med hänsyn till denna proportion utan även över huvud taget måste beakta sitt ansvar för att vi får tillräcklig tillgång till sjuksköterskor.

Detta ansvar kan också sägas föreligga mot bakgrunden av den utbyggnad av långtidssjukvården, som har föreslagits årets riksdag. Dessutom vet vi att det har skett en stor utbyggnad av sjukvården i slutet av 1950-talet och i bör-

jan av 1960-talet. Detta har — som herr Edström erinrade om — medfört att vi har en stor brist på sjuksköterskor i dag.

Förslaget till utbyggnad av långtids-sjukvården motiveras ju med det ökade antal åldringar, som vi får under resten av 1960-talet och under 1970-talet. Vi har i dag ungefär 900 000 folkpensionärer. Deras antal ökar till 1 300 000 år 1980. Med det ökade antalet åldringar följer ett ökat behov av sjukvårdsmöjligheter, och ökade sjukvårdsmöjligheter kräver inte bara att man anordnar sjukvårdsinrättningar utan också att det finns personal i tillräcklig omfattning.

Vi har i dag de största ungdomskullar som vi haft och får under mycket lång tid. Dessa ungdomar befinner sig nu i 20-årsåldern, d. v. s. i den ålder när man har att välja yrkesväg. Mot denna bakgrund och att det blir svårigheter att kunna tillgodose behovet av arbetskraft framöver, är det anledning att se till att vi i dag utbildar personal i tillräcklig omfattning för sjukvårdens personalbehov under 1970-talet och senare. Den personal som vi då behöver bör utbildas i dag, när vi har ett relativt stort antal ungdomar vilka söker sig ut på arbetsmarknaden.

Dessa tre faktorer tillsammans — den utbyggnad som skett av sjukvården, de ökade sjukvårdsbehov vi kommer att få inte minst med hänsyn till det ökade antalet åldringar samt de stora ungdomskullarna — medför att jag, herr talman, finner det angeläget att vi får till stånd en utbyggnad av sjuksköterskeutbildningen. Av denna anledning ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr Nilsson, Ferdinand, (cp).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När man lyssnade till den siste talaren, kunde man närmast få det intrycket att de som är ansvariga för dessa ting inte känner till vad som

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

sker i samhället. All den utbyggnad av sjukvården och av sjuksköterskeskolorna som har skett på senare år eller som planeras är emellertid orsakad av alla de förändringar som har inträffat i samhället.

Alla är vi medvetna om att människorna blir äldre och att detta skapar svårigheter på många områden. Vi vet alla att bristen på sjuksköterskor är ett bekymmer som följt oss genom åtskilliga år. Det sitter också en utredning som skall planera för den kommande sjuksköterskeutbildningen. Den utredningen skall lämna sitt förslag i år, och man får livligt hoppas att den kommer att föreslå åtgärder som kan lätta en del av trycket på våra sjukhus.

Men detta är inte bara en statlig fråga. Det har erinrats om att vi har 33 sjuksköterskeskolor av vilka 3 är statliga — följaktligen är 30 kommunala. Även på den kommunala sidan kan och bör det göras en del för att öka utbildningen av sjuksköterskor. Både stat, landsting och landstingsfria städer har här ett gemensamt intresse.

Herr Lager har pekat på åtgärder i de motioner, som hans partigrupp har väckt, varigenom man skulle kunna återföra tidigare sjuksköterskor i tjänst. Vi har i utskottets utlåtande erinrat om att arbetsmarknadsstyrelsen anordnar kurser för reaktivering av tidigare sjuksköterskor. Man får förmoda att detta ger några resultat.

Vad sedan beträffar att underlätta för numera pensionerade sjuksköterskor att på nytt uppta tjänst mot vissa förmåner beträffande pensioner och löner är väl detta närmast en sak för vederbörande arbetsmarknadsparter att avgöra, alltså en förhandlingsfråga. Så har vi sett det. Skulle vi börja att skapa särbestämmelser för en grupp, då skulle vi komma i svårigheter. Det är lättare om huvudmännens vidtager de ändringar som eventuellt anses befogade.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det gläder mig att herr Birger Andersson är med på att allt behöver göras för att öka utbildningen av sköterskor, men jag är inte riktigt överens med honom om att vi bör vänta på 1962 års utredning. Denna utredning sysslar väsentligen med andra ting. Den arbetar med omläggningen av sjuksköterskeutbildningen med hänsyn till att vi på ett annat sätt än nu skall ordna utbildning av undersköterskor och annan sjukvårdspersonal och att vi därför kan lägga sjuksköterskeutbildningen litet annorlunda och göra moderniseringar med hänsyn till vetenskapens och teknikens landvinningar. Utredningen har även andra uppgifter men inte den att i första rummet skapa nya skolor. Eftersom vi har ett så starkt behov av nya sjuksköterskor tycker jag statens eftersläpning på utbildningsområdet är påtaglig. Därför finns det all anledning att skriva till Kungl. Maj:t och anhålla om att vi snarast får en fjärde statlig sjuksköterskeskola till stånd.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Herr Andersson nämnde att man tänker ta initiativ till kurser för reaktivering av sjuksköterskor som lämnat sin tjänst, i allmänhet för att inträda i äktenskap och passa barn och hem. Det är naturligtvis gott och väl, men det är bara en sida av saken. Det finns ju andra hinder i vägen, när utbildade sjuksköterskor skall återvända till sitt ursprungliga yrke. Jag tror att lönefrågorna här spelar en rätt avsevärd roll, men det finns också annat. En sjuksköterska, som har ett par, tre barn — var skall hon göra av småbarnen medan hon själv tjänstgör på ett sjukhus eller på annat ställe inom sjukvården? I Stockholms stad är därtill resorna ofta mycket besvärliga. Jag kunde för min del tänka mig att man provade med att sätta in särskilda bussförbindelser mellan sjukhusen och vissa bostadsområden.

Det finns naturligtvis andra åtgärder

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

som kunde vidtas för att stimulera de äldre sjuksköterskorna att återvända till sitt yrke. Om jag inte är alldeles fel underrättad pågår en rätt stark aktivitet inom Stockholms stad hos de kommunala myndigheterna och bland dem som är närmast ansvariga inom sjukvården för att återföra så stor del som möjligt av de cirka 1 200 utbildade sjuksköterskor som för närvarande inte arbetar i sitt yrke.

Jag har bara velat göra denna komplettering till herr Anderssons uttalande.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman herr Andersson yttrade litet patetiskt att de som talade för reservationen talade som om de inte kände till att staten är intresserad av denna fråga. Säkert vet vi det, herr Andersson, annars hade ju staten inte haft en utredning på gång, som herr Andersson kunnat krypa bakom.

Låt mig säga till herr Andersson att nog har också staten anledning att göra insatser här. Jag tror landstingen i det fallet kan tjäna som föredömen, även om utbildningskapaciteten på landstingssidan givetvis varierar. Men när nästan 10 procent av alla sjukskötersketjänster i landet är vakanta och utan vikarier, är det angeläget att man gör vad man kan *dels* för att få tillbaka dem som inte är i tjänst och *dels* för att se till att man får en tillräcklig utbildningskapacitet för framtiden.

Gjorda långtidsutredningar visar att ett av de områden där man får ökad efterfrågan är just sjukvården. En god sjukvård som kan återföra människor till arbetslivet igen är ur ekonomisk synpunkt en mycket god investering. Från den utgångspunkten finns det all anledning att här satsa på utbildning detta så mycket mer när det finns gott om människor som efterfrågar utbildning. Det blir sämre framöver, och då är det svårare att rätta till vad som brister i dag.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Mitt namn står inte under reservationen, utan jag hör till dem som biträder utskottet i denna punkt. Det beror inte på att jag har någon felaktig uppfattning om den rådande bristen inom sjukvården utan på att jag hyser en annan uppfattning än min kollega herr Edström om betydelsen av den utredning angående sjuksköterskeutbildningen som pågår just nu. Jag tror att den kommer att medföra en högst väsentlig omändring av hela sätet för undervisningen av sjuksköterskorna. Jag har på känn att det blir en ganska ordentlig omorganisation, och det gör att jag tycker att man kan ha rätt att som utskottet säger avvakta denna utredning innan man tar en definitiv ställning till om det skall inrättas en ny statlig skola.

Jag vill också påpeka en del andra åtgärder som vidtas för att minska den brist som finns. Under ledning av yrkesöverstyrelsen försöker man ordna utbildning för operationsassistenter, röntgenassistenter och laboratorieassistenter som skall övertaga arbetet inom vissa av de områden som sjuksköterskorna har haft hand om tidigare men där uppgifterna är av en sådan direkt teknisk natur att man inte anser att det skall behövas den breda utbildning som sjuksköterskorna får.

Man tänker exempelvis låta operationsassistenterna få ta hand om det arbete som de fullständigt utbildade sjuksköterskorna haft på en operationsavdelning, där det inte behövs en sådan utbildning som erfordras för att ta hand om och vårda patienter på vårdavdelningarna. På samma sätt förhåller det sig med den övriga assistentutbildningen.

Jag vill endast erinra om dessa saker som gör att man kan avlasta vissa av de uppgifter som sjuksköterskorna har på andra grupper. Jag tror faktiskt att det är berättigat att avvakta resultatet av den utredning som är på gång och som enligt vad det har sagts mycket snart

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

skall bli färdig. Det sades tidigare att den kunde bli klar i mars, och den kommer, hoppas jag, att bli färdig någon gång under innevarande halvår.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet egentligen därför att herr Kaijser gav uttryck för en mycket utbredd missuppfattning i många delar av vårt land, nämligen att vi så att säga skulle kunna få ett grepp om sjuksköterskebristen genom att utbilda tekniska assistenter, laboratorieassistenter och röntgenassistenter, m. fl.

Jag vill erinra om att den sjuksköterskebrist vi har ligger helt och hållet på vårdavdelningarna och därmed direkt sammanhängande områden och icke på dessa tekniska områden. Där har vi icke någonstans någon brist, denna grupp sköterskor har reglerad arbetstid. Detta gör att det finns ansökningar och det finns i stort sett inga vakanta tjänster på dessa specialområden.

Totalt utgör de sjuksköterskor vi har på dessa tekniska områden inte mer än fem å tio procent av samtliga. Resterande 90 procent av våra sjuksköterskor sysslar i första rummet med vårdarbete på vårdavdelningar och därmed sammanhängande arbete och i den öppna vården. Det är där som bristen finns, därför att dessa sköterskor inte har reglerad arbetstid. De har en i högsta grad obekvämt arbetstid. Sjuksköterskorna tilltalas mindre av att gå i sådana arbetsförhållanden. Det är det väsentliga.

Även om utbildningsutredningen kommer med vissa propåer så kan detta absolut inte i dag bortförklara det faktum att vi behöver ytterligare en statlig sjuksköterskeskola. Det är absolut otillräckligt med endast tre statliga sådana, när vi med de 33 skolor vi har här i landet ändå behöver öka utbildningskapaciteten med 20—25 procent. Staten bör nog inte ligga efter utan gå i spetsen av utvecklingen.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt när herr Edström och jag råkar ha olika uppfattning om sådana här saker som tangerar medicinen, och jag tycker också att det är tråkigt om jag skall representera en sådan där utbredd missuppfattning. Jag tror inte att jag gör det, ty om jag kan ersätta de sjuksköterskor från de vanliga sjuksköterskeskolorna som skulle gå till operationsavdelningarna med annat folk, så tillförs ju vårdavdelningarna motsvarande antal sjuksköterskor. Jag kan inte förstå att det är något fel.

Låt mig göra ett överslag. Hur många elever om året kan en statlig sjuksköterskeskola ta? Det kan bli någonting mellan 100 och 150, skulle jag gissa. Det behövs inte så många kurser för sådana assistenter som jag nämnde för att ersätta motsvarande antal sjuksköterskor som då kan ägna sig åt något arbete på vårdavdelningarna i stället för att gå till operationsavdelningarna.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till dessa två läkare kan kammaren kanske förstå att vi inom tredje avdelningen ibland har bekymmer när vi skall diskutera medicinska frågor. Vi har här en kirurg och en reumatolog, som var och en talar om sitt område, och sedan skall vi försöka komma underfund med vem som har rätt.

Vad det gäller den debatt som här har förts är väl herr Kaijser och jag inne på samma linje. Jag tror inte vi har fallit för någon utbredd missuppfattning som herr Edström antydde utan vad som behövs på detta område är att det sker en förbättring i fråga om operationssköterskor. I vintras inträffade något som i viss mån skakade hela landet, nämligen när efter en trafikolycka i Skaraborgs län ett par skadade människor fick köras runt i länet, på grund av att vissa sjukavdelningar var stängda, eftersom det saknades operationssköterskor.

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

Herr Edström uttalade sin glädje över att jag var förstående för utbildningen av sjuksköterskor. Det är inte bara jag som är det. Såvitt jag kan förstå är regeringen det liksom alla vi andra. Det är väl över huvud taget ingen som är ointresserad av denna utbildning, utan alla vill vi väl åstadkomma det bästa möjliga efter måttet av de resurser vi förfogar över.

När herr Lager åberopade vissa åtgärder som vidtas här i Stockholm, kom han naturligt nog in på att en hel del av de ting han anser bör åstadkommas, skall omhändertas av kommunerna. Och det är riktigt!

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag måste säga att det är högst anmärkningsvärt att höra professor Edström i Lund säga att sjuksköterskebristen inte är störst när det gäller operationssköterskor och sådana som har med röntgen att göra, utan det är i det avseendet sämst ställt på sjukvårdsavdelningarna. I likhet med herr Kaijser anser jag att professor Edström är alldeles ute på galen väg.

För inte så länge sedan diskuterade vi under en konferens på landstingsförbundet just lönefrågorna i samband med de förhandlingar vi har med sjuksköterskeförbundet. Det framgick då alldeles klart att det är främst operationssköterskor, röntgensköterskor och narkosköterskor det är brist på. Eftersom dessa intar nyckelposter har vi så stora besvärligheter inom sjukvården. Det är vidare brist på sjuksköterskor inom långtidssjukvården och där naturligtvis på vårdavdelningarna. Men det är på de områden jag nämnde som det är svårast att få fram sjuksköterskor. Inte bara i Skaraborgs län utan även på många av våra mindre lasarett måste operationsavdelningarna vara stängda över lördagar och söndagar, just på grund av brist på operationspersonal och narkosköterskor. Jag kan som sagt inte förstå annat än att professor Edström har fullkomligt fel.

Det är sedan en annan sak — och det är vi naturligtvis alla överens om — att sjuksköterskeutbildningen måste utökas. Även på ett annat område finns det anledning att mycket starkt understryka att staten skall göra en insats, nämligen när det gäller att skaffa fram lärarpersonal till sjuksköterskeskolorna. Det är där bristerna är svårast. För vi inte tillräckligt med lärarpersonal till våra sjuksköterskeskolor, blir det oerhört svårt att utöka utbildningen. Kan däremot sådana tjänster tillsättas finns det möjligheter att på de olika sjuksköterskeskolor som redan finns ytterligare öka kapaciteten.

Jag vill därför, herr talman, främst rikta en vädjan till statsrådet Aspling att han mycket noga undersöker vad som är att göra på det området.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Vi skall kanske inte tvista om detaljer, men vad jag sade var att vad vi i främsta rummet har brist på är inte sjuksköterskor med reglerad arbetstid och tekniska uppgifter — det gäller då framför allt laboratoriesköterskor, tekniska och polikliniksköterskor och röntgensköterskor. Några lediga tjänster för dem har vi såvitt jag vet icke, åtminstone inte i Sydsvetrike. De sjuksköterskor som vi har brist på är sådana som icke har reglerad arbetstid, i första hand de som tjänstgör på vårdavdelningar, men också narkosköterskor och operationssköterskor. Den relativt lilla gruppen av framför allt laboratoriesköterskor och sådana som är sysselsatta i röntgenbehandling och fysikalisk terapi kan vi mycket väl ersätta med tekniska assistenter, men de sjukskötersketjänsterna är icke vakanta, eftersom de har reglerad arbetstid. Det är den reglerade arbetstiden som avgör om det är brist eller inte.

Jag gläder mig åt att herr Söderberg berör kärnpunkten i detta svåra problem, nämligen bristen på kompetenta

Om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola

lärarinnor för våra sjuksköterskeskolor. Här föreligger den värsta bristen, och det är den som har gjort det så svårt att bygga ut skolorna. Jag instämmer helt och hållet i att det är oerhört viktigt att bygga ut även den högre utbildningen av sjuksköterskor för att få tillgång till sådana lärare.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Jag skall endast på ett par punkter kommentera de inlägg som har förekommit här.

Först och främst skulle jag vilja fästa uppmärksamheten på att sjukhusresurserna såvitt man i dag kan bedöma torde medge en elevintagning vid sjuksköterskeskolorna som åtminstone uppgår till 2 700, mot 2 400, som har fixerats för 1964. Men det är väl inte detta som är det akuta problemet. Vi har problem på så många andra områden här, och det är i den kliniska delen av utbildningen på lasaretten vi har en av flaskhalsarna. Det gäller att åstadkomma en harmoni tvärsigenom utbildningsåren, och jag vill betona att det därvid är nödvändigt att beakta även den kliniska delen av undervisningen.

Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr Carlsson om huruvida staten har gjort för litet på detta område. Jag vill erinra om att staten för närvarande har två kroppssjukhus — karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet — och jag skulle tro att de tre statliga sjuksköterskeskolorna väl täcker behovet vid dem. Men jag skall inte tvista med honom om detta, eftersom det självfallet är ytterst angeläget att vi över huvud taget kan öka resurserna.

Jag kommer då över till 1962 års sjuksköterskeutredning, som varit mycket diskuterad här i dag. Den utredningen har väsentliga uppgifter — bl. a. hela frågan om huvudmannaskapet.

Slutligen vill jag säga till herr Söderberg, att tillgången på lärare är en viktig fråga. Vi har även här ökat utbildningskapaciteten avsevärt under se-

nare år, och jag kan försäkra herr Söderberg att våra ansträngningar i det avseendet kommer att fortsätta, eftersom detta område är ett av de viktigaste om vi skall kunna fortsätta utbyggnaden av sjuksköterskeutbildningen.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon tvist med statsrådet om statens ansvar och statens sjukhus, men jag vill erinra statsrådet om att staten inte bara har två kroppssjukhus, utan också en lång rad sjukvårdsinrättningar för vilka huvudmannaskapet är delat, nämligen undervisningssjukhusen. Av den anledningen har staten en stor del av ansvaret för att det finns tillräckligt med personal.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmanen i enlighet med de rörande mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmanen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 145 mom. II, röstar

Anslag till utbildning av viss sjukvårdspersonal

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;
Nej — 31.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de avseende mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 518 och II: 627; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 146—153

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 154**Anslag till utbildning av viss sjukvårdspersonal**

I förevarande punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 169, av fru Hamrin-Thorell, och II: 221, av fru Kristensson, till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 426 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 169 och II: 221 hade anhållits, att riksdagen under förevarande anslag måtte anvisa 321 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 169 och II: 221, till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 321 000 kronor.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Denna punkt gäller anslag till kurser för distriktssköterskor i förebyggande mödravård. Kurserna omfattar inte fyra veckor, som det av miss tag står i reservationen, utan fyra månader, men de betyder i alla fall en väsentlig reduktion av kompetensen för den personal, som skall sköta den förebyggande mödravården, i förhållande till vad som föreslogs och godtogs när den nu gällande ordningen på detta område fastställdes år 1955. Dessa kurser har försöksvis pågått sedan år 1959, och jag motsatte mig personligen inte förslaget att de skulle införas, men jag tycker inte det är riktigt att kurserna försöksvis skall fortgå det ena året efter det andra utan att man utreder hur den förebyggande mödravården definitivt skall ordnas.

Detta är mitt motiv för anslutningen till reservationen vid denna punkt, och jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Man kan säga att stunderna växlar — i den ena punkten är herr Kaijser och jag på samma linje, och i den andra har vi skilda uppfattningar.

Ang. bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

I den nu förevarande punkten har herr Kaijser valt att gå emot en fortsättning av försökskurserna i förebyggande mödravård. Utskottet har kommit fram till att försökskurserna bör fortsättas. Det är bättre att distriktssköterskorna har någon erfarenhet i de ämnen, som de genom kurserna får fyra månaders utbildning i, än att de saknar all sådan erfarenhet. Distriktssköterskorna utför dock ett mycket förnämligt arbete inom sina distrikt, och så länge man i varje fall inte har kunnat visa att kurserna innebär någonting skadligt bör enligt vår mening denna försöksverksamhet kunna fortsätta tills det blir möjligt att ersätta den med någonting annat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 155—160

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 161**Ang. bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Hilding* (I: 515) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Rimmerfors* (II: 619), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt ut-

redning i fråga om utbildning av kuratorer för föräldrautbildning och rådgivning samt antalet tjänster, som kräves för att få till stånd försöksverksamhet i föräldrautbildning på skilda håll i landet.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor;

II. att motionerna I: 515 och II: 619 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av fru *Wallentheim* och fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 515 och II: 619 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning i fråga om utbildning av kuratorer för rådgivning åt föräldrar i mentala barnavårds- och uppfostringsfrågor samt antalet tjänster som kräves för att få till stånd försöksverksamhet på området på skilda håll i landet.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det finns barn med asociala beteenden och tendenser. De barnen gör oss mycket bekymmer. Det finns många fler olyckliga barn som aldrig tangerar gränsen till det intolerabla. De bekymrar oss mindre. Men tyvärr ordnar det sig inte senare för dem alla. Väl hunna genom pubertetsens förstärkta svårigheter står många av dessa barn snart, rädda, inkrökta, aggressiva och känslökalla, inför samlevnadskrav — de skall handleda och forma en ny generation. Vi får nya asociala, olyckliga barn, olyckliga hem, mänskliga misslyckanden. Cirkelgångens alla aspekter avläser vi i olika sif-ferserier.

Ang. bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

Vi satsar mycket på att tillrättaföra, bota och reparera störningar som direkt och på ett allvarligt sätt skadar annan person eller samhället. Detsamma kan tyvärr inte sägas vad gäller den förebyggande sidan. Alla inser vi väl att det är bättre att förebygga, men intresset för vad man kan vinna på sikt är betydligt svårare att aktivisera. Allmänt förebyggande åtgärder ter sig inte bara väldiga till omfattningen, de förefaller också rätt konturlösa. Vad man anar sig till i fråga om kostnaderna verkar återhållande. Trots många betydanden om exempelvis familjerådgivningens angelägenhet och värde har vi organiserad eller planerad familjerådgivning bara på ett fåtal platser.

Vi ordnar och vi bygger ut all möjlig utbildning, och det är ju gott och väl. Med tanke på det ter det sig emellertid mycket egendomligt att medan ingen ifrågasätter att man inte på ett rejält sätt skall lära sig att genom god skötsel leda fram t. ex. en ko eller en gris till avsedd prestation, så anser många alltjämt att man kan lära sig att fostra barn genom intuition, och man gör det trösterika tillägget: Det du inte kan, lär du dig så småningom. Någon hum om familjekunskap får barnen i skolan, men realiteterna bakom denna undervisning, även om de ligger nära inpå dem och är direkt upplevda inom den egna familjen, har ingen betydelse för ungdomarnas egna funderingar på äktenskapet och familjebildningen. Intresset och vetgirigheten kommer naturligtvis när dessa saker är aktuella, och då borde samhället svara för att unga människor, både pojkar och flickor, bibringas kunskaper och får vägledning för att med litet större perspektiv på sin egen personlighet kunna klara samlevnadsproblemen och fostra barnen; de bör också få en stödjande undervisning om hemmets skötsel och ekonomi, saker på vilka mycket av det andra och viktigare ändå hänger.

Det upplysningsarbete som många bildningsorganisationer och andra för-

eningar bedriver i dessa ting är erkännansvärt men otillräckligt. De första barnaårens grundläggande betydelse för formandet av den vuxna individen är vetenskapligt klarlagd. De allra flesta föräldrar ser säkerligen med innerlig värme och ansvarskänsla på sina småttingar, men det kommer många stunder då föräldrarna känner sig oroliga och villrådiga. Många uttalanden bl. a. från läkarhåll tyder på en förvåning över att så många föräldrar saknar de mest elementära insikterna då det gäller att handskas med barn. Föräldrar och andra fostrare behöver verkligen lära sig att ge hjälp på ett riktigt sätt, att uppleva och förstå begränsningen men också växandet i fråga om barns möjligheter och resurser att motsvara förväntningarna. Tidens press och den pågående förändringen av familjesituationen gör detta mer påkallat än någonsin. Det måste även ur samhällets synpunkt vara angeläget att en fortsatt välståndsutveckling, som ger allt bättre yttre betingelser för barn och vuxna, balanseras av en målmedvetet inriktad strävan att hjälpa människor att emotionellt finna sig till rätta i tillvaron. Därvidlag finns det många instrument att spela på. Ett av de viktigaste tror jag är en familjestödjande föräldraupplysning. Jag har därför sympati för motionärens tanke att försöksvis en intensifierad föräldrafostrande kursverksamhet bedrivs med hjälp av på uppgiften direkt inriktade kuratorer, och att möjligheterna att skaffa fram dessa människor och att finna den rätta organisatoriska formen göres till föremål för utredning. Jag har till och med den uppfattningen att denna föräldraupplysning brådskar.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Med all respekt för den varma medkänsla för barn och ungdom

Ang. bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

som fru Wallentheim här har gjort sig till tolk för kan jag ändå inte vara med om att kammaren skulle bifalla det yrkande hon här har ställt.

Vad frågan närmast gäller är ju att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om att en utredning så småningom skall tillsättas rörande utbildning av föräldrar. Vi har inom avdelningen faktiskt allvarligt resonerat om detta problem med en av motionärerna, och vi var nog tämligen överens om att det, om man nu tillsatte kuratorer och dessa skulle ordna kurser för föräldrar, skulle bli ganska glest besökta kurser. Det är inte så lätt att övertyga föräldrar om att de inte begriper sig på barnuppfostran och ungdomsvård. Detta förhållande får vi lov att realistiskt inse.

Man skulle kunna tala åtskilligt om detta, om hur man undan för undan i vårt samhälle har skapat större utbildningsmöjligheter för människorna och hur skolgången undan för undan har blivit längre, intensivare och bättre. Att nu bygga vidare på detta och även skapa en viss kursverksamhet för att utbilda föräldrar tror jag dock inte på. I varje fall är inte frågan mogen för något beslut nu. Vi har kommit i gång med familjerådgivningen, som dock ännu är på försöksstadiet. Låt oss se vart denna leder innan vi går vidare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag skulle vilja säga att jag hyser mycket starka sympatier för fru Wallentheims reservation. Vad jag nu säger yttras mot bakgrunden av det resonemang som herr Birger Andersson förde. Han trodde inte att det bland föräldrarna finns något större intresse och behov för kurser i barnuppfostran. Han tror inte att det skulle gå att samla föräldrar till sådana kurser. Jag tror inte att det är så, utan jag tror att det är tvärt emot. Många föräldrar i dag

upplever nog någonting som vår tids föräldrar kanske inte gjorde, nämligen en ovisshet, en oklarhet, ja, rentav förvirring, och de står frågande inför hur de skall bete sig med uppfostringsarbetet för att bäst lyckas. Många är likgiltiga, det är jag övertygad om, många är för självgoda och många kan detta ämne, men oändligt många är mycket frågande, och jag tror att dessa problem, i en tid då mycket av gamla begrepp och normer håller på att raseras, för många föräldrar är betydligt svårare än någonsin. En positiv vilja från samhället att hjälpa dessa föräldrar i en sådan situation så att de lyckas med sitt mycket svåra och ansvarsfulla värv att fostra den nya generationen tror jag, herr talman, är en mycket viktig sak.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det är inte ofta som herr Birger Andersson är optimist. När herr Birger Andersson hänvisar till familjerådgivningsbyrån och säger att vi skall invänta dess erfarenheter, understryker han ju precis vad jag sade förut: Man är mera intresserad av att bota än att förebygga. Till familjerådgivningsbyrån söker man sig ofta när någonting är på tok. Det är sant att det kanhända inte är någon större tillströmning till den. Det finns tyvärr spärrar som hindrar många människor från att begära råd och hjälp när något gått på tok. Men människorna kommer säkerligen att lyssna ju flera och ju mindre sensationella sådana hjälpställen blir.

Jag är i motsats till herr Birger Andersson övertygad om att det inte kommer att råda någon brist på intresse för de tilltänkta kurserna. Press, radio och TV kommer säkert att hjälpa till att stimulera intresset. Jag skulle t. o. m. våga tro med tanke på den senaste tidens framhävande av pappans roll i detta sammanhang att det manliga inslaget på kurserna inte heller kommer att bli litet. Herr Birger Andersson, som är ordförande i statsutskottets tredje

Ang. bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

avdelning, vet väl om någon vilka kostnader de mänskliga misslyckandena drar i olika avseenden. Herr Birger Andersson kan inte gärna bestrida att ett förebyggande av dessa misslyckanden är det mest rationella och det mest fruktbara.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Isacson hade tolkat mig något fel. Jag sade inte att det varken fanns intresse eller behov. Jag talade om intresset. Behovet har jag ingen kännedom om.

Fru Wallentheim är mycket ivrig för att man skall arrangera kurser för utbildning av föräldrar. Vi vet lite var att det är lätt att ordna kurser i och för sig. Svårigheterna är i regel två, nämligen dels att få lämpliga lärare, dels att få elever. Jag är inte alldeles säker på att det finns människor som är lämpade för att vara utbildare av föräldrar, och de flesta föräldrar anser nog att de klarar sin uppgift. Detta är en gammal, medfödd inställning.

För en stund sedan undrade — helt privat — någon hur denna kammare skulle ha sett ut, om våra föräldrar hade varit specialutbildade. Det är klart att vi kanske skulle ha varit annorlunda. Kanske skulle vi ha varit bättre, men detta är inte alls säkert. Många av oss växte upp i en tid när uppfostran var annorlunda. De som är äldre än jag levde i en mycket hård tid, när aga hörde till uppfostringsmetoderna. Nu har man kommit ifrån de hårda greppen, och övergångsskedet är besvärligt, det vet vi alla. Man söker sig fram, man famlar på olika områden, men i skolan och i våra vanliga undervisningsanstalter söker man på olika sätt att skapa den människa som passar just i vårt samhälle. Att nu komma till människorna med kuratorer, som kanske inte är speciellt lämpliga för uppgiften, skulle — är jag rädd för — kanske göra allting värre. Vi vet att kuratorer inte alltid har lyckats.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det gäller här ett problem som bör ses med allvar från alla sidor. Både fru Wallentheims och herr Isacson's inlägg gav uttryck för det allvar med vilket många människor ser på dessa ting.

Fru Wallentheim sade att det är bättre att förebygga än att bota, och det är alldeles riktigt. Man kan ju se den här saken i stort och försöka få till stånd en bred debatt i ämnet. Det skall jag inte göra nu, men jag skulle vilja peka på en sak i vårt moderna samhälle, nämligen hur man fjärrar föräldrarna och barnen från varandra.

Man kan fråga sig, om det inte var bättre på den tiden då mammorna var hemma och skötte hemmen. I varje fall kan man ju säga att barnen numera ofta får vistas utanför hemmen. När mamman skall ut i förvärsarbetet, kommer de små barnen eventuellt till ett kollektivt daghem. De större barnen kommer inte hem till frukost, utan de äter i skolan. Den kontakten mellan föräldrar och barn finns alltså inte längre. På eftermiddagen är barnen kanske i fritidshem och får inte heller då kontakt med föräldrarna. Kan det inte tänkas att svårigheterna att nå känslomässig kontakt mellan föräldrar och barn ökar därigenom att man på olika sätt ordnat så att familjemedlemmarna får träffa varandra i alltför liten utsträckning?

Det är, som sagt, inte meningen att föra en debatt över hela fältet, men jag tror att man bör hålla den nu nämnda synpunkten i minnet, när man diskuterar dessa problem.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag vill säga till herr Birger Andersson att när jag gav mig in i den här diskussionen gjorde jag det mot bakgrunden av vissa erfarenheter som jag själv har i egenskap av förälder. Har man sex barn vet man att det är ingen lätt uppgift att fostra en ny generation, i synnerhet som barnen

Ang. allmän hälsokontroll

ofta är så oerhört olika varandra. Ibland har man väl inte klart för sig att barn i samma familj kan vara så olika och ställa till så olika problem som de faktiskt gör, men jag har diskuterat med andra föräldrar som ser saken på ungefär samma sätt och som känner den ovisshet som råder i nuet.

Vi kan väl säga att den generation som fostrade oss gjorde det på ett helt annat sätt. Det fanns vissa klara begrepp, och det var nog betydligt lättare än det är i dagens samhälle. Jag brukar också säga att det är mycket svårare att vara barn i dag än jag tror att det var när jag växte upp, helt enkelt därför att frestelserna är så oändligt mycket större. Detta försvårar också föräldrarnas uppgift.

Att nu skapa en uppfostran som skulle stöpa alla i en form tror jag inte på. Jag tror inte på någon schablon i det här avseendet, men jag tror att det skulle vara ytterst värdefullt för många föräldrar att få veta mer om dessa saker, om ungdomens situation och om barnens situation i nuet och vilka metoder man kan tillgripa för att klara föräldrarnas svåra uppgift. Det är mot den bakgrunden jag vill se det positiva i reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemstäl-

lan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Wallentheim begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 161 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru Wallentheim begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 24.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 162—164

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 165

Ang. allmän hälsokontroll

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanlag av 2 230 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru

Huttell (I: 516) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* (II: 640), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla, att en mera omfattande försöksverksamhet rörande hälsokontroll beträffande cancersjukdomar hos kvinnor borde igångsättas så snart detta kunde ske med hänsyn till bland annat de personella resurserna samt att Kungl. Maj:t snarast måtte förelägga riksdagen förslag härom;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 219).

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 219 till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 230 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 516 och II: 640 godkänna vad utskottet i punkten anfört.

Reservation hade anmälts av herr *Kajiser*, som dock ej antytt sin mening.

Herr KAJISER (h):

Herr talman! Jag har anfört en blank reservation vid denna punkt för att jag skulle få tillfälle att yttra några ord med anledning av den hälsokontrollundersökning som pågår i Värmland och som under innevarande år beräknas bli slutförd till den omfattning som man från början bestämt, nämligen till att omfatta 100 000 människor. Innan jag fortsätter med vissa kritiska synpunkter på framför allt det sätt, på vilket denna undersökning omnämnts särskilt i TV, må framhållas att det är mycket värdefullt att undersökningen blir gjord. Den måste lämna ett vetenskapligt resultat av stort värde. Man får lära känna förekomsten av de rubbningar som kunnat iaktas vid diverse blodanalyser som utförts, och den inventering-

Ang. allmän hälsokontroll

en måste ju alltid anses vara värd en hel del.

Däremot kan man säga att undersökningens betydelse som hälsokontroll är diskutabel, i varje fall kan den inte sägas vara stor.

Hälsokontrollundersökningen i Värmland består av olika moment. Det viktigaste är skärmbildsundersökning av bröstkorgen, som är en välkänd och mycket uppskattad undersökningsmetod. Den är alltså mycket effektiv. Den är snabb och enkel att genomföra. Den ger säkra och tillförlitliga resultat, och den släpper igenom mycket få av de sjukdomar som förekommer inom de områden av kroppen som undersökningen berör, d. v. s. lungor och hjärta.

Ett annat moment är urinundersökningen. Det har visat sig att sockerprovet vid denna undersökning liksom vid andra liknande givit resultat av värde i det man påträffat ett antal fall av sockersjuka. Dessa mår säkert väl av att komma under kontroll, även om detta måhända inte betyder så mycket om sjukdomen inte är svårare än att patienterna trots sin ämnesomsättningsrubbning känner sig friska. De som inte känner sig friska söker väl förr eller senare läkare och får sin dietföring reglerad och eventuell behandling med tabletter eller insulin. Jag känner mig inte helt övertygad om att dietregleringen betyder så kolossalt mycket i de helt lätta fallen men vill ändå inte bestrida att hälsokontrollen i detta avseende är av värde.

Däremot har det egendomligt nog visat sig att äggviteprovet på urinen varit av mycket ringa betydelse. De fall som påträffats och som sedan remitterats till vidare undersökning har i den mån som provet verkligen varit positivt vid förnyad kontroll i allmänhet varit kända förut.

Ett annat moment i undersökningen är blodtrycksundersökningen, och även den har i några fall varit av värde. Den tar litet tid och är kanske inte alltid så

Ang. allmän hälsokontroll

lätt att få riktigt genomförd, men det har också visat sig att den kunnat ge bra uppgifter. Alla de här nämnda undersökningarna och därjämte även prov på blodets hämoglobinhalt, d. v. s. halten av blodfärgämne, är undersökningar som kan göras med enkla metoder utan någon som helst större blodkemisk apparatur och som kan utföras på varje läkarmottagning.

Det som emellertid skulle vara det intressanta med denna värmlandsundersökning är den blodkemiska undersökning som ingår i densamma och som möjliggjorts genom en standardiserad och automatiserad undersökningsmetodik som utföres på ett laboratorium i Stockholm. I stort sett kan man säga att denna del av undersökningen visat sig vara utan egentlig betydelse som hälsokontrollundersökning. Man vinner med denna dyrbara men genom automationen genomförbara undersökning resultat, som i och för sig är mycket intressanta och som såsom jag från början sade säkert är av mycket stort värde, rent teoretiskt sett, men som har mycket litet värde som hälsokontrollundersökning utöver vad man når med skärmbildsundersökning, urinvägsundersökningar, blodtrycksundersökningar och även en med enklaste metoder genomförd bestämning av hämoglobinhalten.

Jag skall inte trötta med en redogörelse i detalj för de resultat i övrigt som man nått, men jag vill poängtera några saker som enligt min uppfattning är väsentliga.

Dessa blodkemiska undersökningar ger inte någon tidig diagnostik av cancer. Vi som varit kritiska mot undersökningen har alltid varit skeptiska på denna punkt. I en TV-intervju i höstas slutade intervjuaren med uttrycket: »Och så är de ju så bra att man kan utesluta att det finns någon cancer.» Det blev aldrig emotsagt, och det är synd, ty uttalandet har gett en alldeles felaktig föreställning om undersökningens möjligheter. Man borde ha sagt att

detta icke är riktigt. Det visar sig att mer än ett tjugotal fall av säker cancer, som funnits under den tid som undersökningen har gjorts, har passerat utan att de förändringar i blodets kemiska sammansättning som man ansåg skulle kunna tyda på cancer visade någon patologisk förändring. Man når alltså inte på denna väg en tidig diagnostik av cancer.

Sedan är det också så att en sådan operoslig hälsokontrollundersökning har vissa avigsidor. Det kommer ett brev till patienten om undersökningen. Alla människor som får detta brev tror — som följd av uttalanden i dagspress och övriga massmedia — att det är cancer som de har, och de blir mycket oroade. De får ett meddelande att de skall inställa sig till fortsatt undersökning. Det har visat sig, säger den doktor som skött dessa undersökningar, att man inte kan skicka ut meddelandet mer än två dagar i förväg. Patienterna blir sömnlösa och tror att de har kräfta. Man kan inte skicka ut meddelandet före en helg — då blir helgen alldeles förstörd. Det finns de som blivit så oroliga att det hänt olyckor. En man, vars mor hade sockersjuka med allvarliga komplikationer, fick ett meddelande om att det hade upptäckts socker i urinen på honom och att han skulle komma till fortsatt undersökning. Han hade förut haft en mental sjukdom. Denne man blev så oroad av det erhållna meddelandet att han tog livet av sig. En annan man som hade högt blodtryck och som också skulle undersökas närmare kom i uppjagat sinnestillstånd till undersökningen hos denne läkare. Han fick under besöket en hjärnblödning och dog följande natt. Man kan naturligtvis inte säga att undersökningen var orsak till dödsfallet, men man kan inte bestrida möjligheten att den oro och det uppjagade tillstånd som han kommit i genom undersökningen kan ha bidragit till att han fick blödningen.

Alltså, undersökningen har ett stort

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

teoretiskt värde. Däremot har den blodkemiska undersökningen praktiskt taget intet värde som hälsokontroll utöver vad skärmbildsundersökningen jämte vissa enkla kompletterande undersökningar kan visa. Den har ett stort teoretiskt intresse och bör därför fullföljas till det ursprungliga målet 100 000 personer. Vi har lärt oss en hel del av denna undersökning, vi har lärt oss att denna form inte är helt lyckad som typ för utförande av hälsokontroll. Jag tror att man bör finna andra vägar för den saken.

Sedan har vi tyckt att det varit olyckligt att man i TV gett en falsk föreställning om undersökningens möjligheter, och att man inte rättade till de felaktiga uppgifterna. Det har gjort att folk har fått en alltför hög uppskattning av undersökningen. Det har i sin tur medfört t. ex. att man ibland dröjt längre än man eljest skulle gjort för att komma till läkare med en elakartad sjukdom. Eftersom man inte har fått någon uppgift om behov av fortsatt undersökning när man passerat hälsokontrollen, har man trott att det inte finns någonting. Det har också visat sig att ett så enkelt symptom som att vederbörande inte känner sig riktigt frisk i det stora hela betyder nära nog mera än vad en sådan invecklad blodkemisk hälsokontrollundersökning av den typ som kommit till användning vid värmlandsundersökningen gör.

Jag vill bara, herr talman, framföra dessa resultat från undersökningen. Jag tror att de har ett visst allmänt intresse. Jag har intet yrkande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 166—170

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 171

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor.

De i gällande riksstat uppförda reservationsanslagen till Hälsovårdsupplysning samt till Upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar å tillsammans 800 000 kronor hade föredragits sammanförda till ett anslag med förstnämnda rubrik.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herr *Westberg m. fl.* (II: 94), i vilka hemställts, att riksdagen måtte 1) till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett med 500 000 kronor utökat reservationsanslag av inalles 1 400 000 kronor, i syfte att åstadkomma en omfattande upplysningskampanj mot tobaksbruket bland ungdom; samt 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning angående möjligheterna att begränsa tobakskonsumtionen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Jacobsson* (I: 71) och den andra inom andra kammaren av herr *Löfroth* (II: 91), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta att anslå ett belopp av 500 000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för en antitobakskampanj, främst genom press och television, varvid erforderlig vetenskaplig och reklamteknisk sakkunskap skulle anlitas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

rar *Gunnar Pettersson* och *Eric Gustaf Peterson* (I:73) samt den andra inom andra kammaren av herr *Berglund m. fl.* (II: 88), i vilka föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle an hålla om utredning snarast angående samhällseliga åtgärder ägnade att hindra tobaksrökning i arbetslokaler, kontorslokaler och sammanträdesrum, i första hand statliga och kommunala sådana lokaler, samt att därvid behovet av särskilda rökrum även skulle undersökas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Filip Petersson m. fl.* (I: 187) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.* (II: 234), i vilka yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en expertgrupp med uppdrag att utarbeta en objektiv sammanställning av omfattningen av tobaksskadorna av olika slag och deras kända orsaker samt förslag till de olika motåtgärder, som denna sammanställning aktualiserade, och till den ytterligare forskning, främst annan än medicinsk (t. ex. psykologisk), som kunde erfordras till ytterligare klarläggande av dessa skador och deras orsaker, speciellt tobaksvanornas psykologiska och fysiologiska bakgrund;

dels ock en inom första kammaren av herr *Svanström* väckt motion (I: 188), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en utvidgning av den kariesprofylaktiska verksamheten skulle ske enligt de i motionen anförda synpunkterna i ungefär fördubblad omfattning, och att som anslag under rubriken Hälsovårdsupplysning måtte uppföras 1 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 71 och II: 91 samt I: 70 och II: 94, sistnämnda båda motioner

såvitt nu vore i fråga, ävensom motionen I: 188 till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor;

II. att motionerna I: 70 och II: 94, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 73 och II: 88 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 187 och II: 234 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 188 ävensom med bifall till motionerna I: 71 och II: 91 samt I: 70 och II: 94, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor;

II. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 70 och II: 94, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning angående möjligheterna att begränsa tobaks konsumtionen;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 73 och II: 88 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförte;

IV. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 187 och II: 234 hos Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en expertgrupp med det uppdrag, som i motionerna angivits.

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas olika förslag, som framkommit motionsledes och som syftar till dels en förstärkt och moderniserad propaganda mot tobaksbruket och dels till utredningar rörande åtgärder för att begränsa tobakskonsumtionen, bl. a. genom att hindra tobaksrökning i arbetslokaler och sammanträdesrum.

Jag är, herr talman, väl medveten om att detta är en känslig fråga, men jag kan inte finna annat än att frågan berör oss alla alldeles oavsett vilka personliga vanor vi har. Frågan berör rökaren på ett sätt och icke-rökaren på ett annat sätt. Jag skulle nästan vilja tillägga, att problemet i vad gäller den senare gruppen snarast är ett problem för en minoritet i samhället.

Jag har en känsla av att vi har svårt att diskutera denna fråga med det allvar som den förtjänar. Vi underskattar nog i allmänhet problemets betydelse. När vi diskuterar frågan från de utgångspunkter, från vilka åtminstone jag personligen vill diskutera den, vill man gärna se dessa meningsyttringar som uttryck för något slags fanatism, som inte hör hemma i vår nyktert reflekterande tillvaro. Jag tror för min del, att jag personligen kan se på denna fråga ganska kallt och nyktert utan fanatism och utan känsloladdade reaktioner. Jag kan emellertid inte komma förbi att det här gäller en stor fråga, och jag skulle nästan tro att denna uppfattning också delas av de flesta av oss alldeles oavsett vilka personliga vanor vi har.

Enligt min mening borde vi väl i stort sett kunna vara överens om följande fyra punkter, nämligen dels att tobaksrökningen är skadlig för hälsan, dels att bruket sprider en viss otrivsel omkring sig, dels att tobaksrökningen innebär en fara av stora mått för barn och ungdom och dels att rökningen innebär en ekonomisk belastning för den enskilde. Om man nu är enig på dessa fyra punkter, kan jag inte riktigt förstå varför man är så tveksam när det

gäller att vidta åtgärder för att begränsa detta bruk och — framför allt — för att skydda det uppväxande släktet mot de faror som här lurar.

När man diskuterar denna fråga kommer man ju i allmänhet i första hand in på hälsosynpunkter och hälsorisker. Det är klart att man kan diskutera dessa ting och att man kan diskutera hur långtgående slutsatser man kan dra på dessa områden. Det är självfallet ett fält för vetenskapsmännen, men så mycket torde man väl våga säga, att den senaste tidens forskningsresultat har visat att vådorna av tobaksrökningen är betydande. De vittnesbörd om lungcancers utbredning i vårt land och i andra länder som föreligger är minst sagt alarmrande.

Man skulle kunna tro, att de undersökningsresultat, som har offentliggjorts, skulle ha en tillräckligt avskräckande effekt. I viss mån har väl en sådan effekt uppnåtts. Den s. k. amerikanska chockrapporten, som offentliggjordes i början av året, visade sig ju få till resultat, att cigarrettkonsumtionen minskade starkt i Amerika. Den har också nedgått något i vårt land.

Förbrukningen av tobak gick alltså ned omedelbart, av allt att döma som en reaktion på rapporten. Sedan har kurvan vänt. Amerikanska uppgifter tyder nu på att kurvan är i starkt stigande. Man tror sig ha anledning förmoda, att man inom en inte alltför begränsad tid skall ha kommit upp i samma konsumtion som tidigare — givetvis till stor förnöjelse för hanterings utövarer.

Jag skall inte ytterligare gå in på frågan om hälsoriskerna, men jag skulle nog vilja säga, att redan dessa risker är så betydande att de borde motivera effektiva ingripanden, och att man måste ha mycket svårt att förstå varför samhället tolererar en reklam, som gör propaganda för en produkt vilken medför så uppenbara och påtagliga risker som här är fallet. Det bör dock tilläggas, att det ju inte är reklamen som vi

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

skall diskutera i dag utan andra åtgärder.

Man talar gärna, som sagt, om hälsoriskerna. Det är klart att de väl kan vara det väsentligaste i detta sammanhang. Man bör emellertid inte glömma, att det finns även andra mycket betydande risker, som egentligen ingen borde kunna bestrida. Det är känt, att tobaksbruket tränger allt längre ned i åldersgrupperna. Man talar om vanerökare i sju- och åttaårsåldern. Man diskuterar på allvar anordnande av rökutörelse i våra skolor. Det har också på senaste tiden offentliggjorts att det inrättats avvänjningskliniker i grundskolan på olika håll — man har gjort det i någon norrlandsstad och man har gjort det på några håll här i Stockholm. Det skulle inte förvåna mig, om det om några år inrättades avvänjningskliniker också redan i småskolorna — utvecklingen tycks gå i den riktningen. Jag tycker att, alldeles oavsett vilken inställning vi har till dessa problem, bör en sådan utveckling ge oss allesammans en allvarlig tankeställare.

Det är självklart att vetenskapliga undersökningar kan vara bra, men man torde också med tämligen stor säkerhet kunna utgå ifrån att vanor och vanebildningar i detta fall när det gäller barn och ungdom i mycket hög grad är modesaker. Det är ett beteendemönster, där härmningsinstinkten spelar den största rollen. Vetenskapliga utredningar om riskerna skrämmar knappast barn och ungdom. Däremot vågar jag påstå att den dag det blir modernt och i verklig mening fint att icke röka, är problemet i huvudsak löst. Det är detta vi måste försöka övertyga det uppväxande släktet om. Jag tror att det är på denna punkt vi i första hand måste sätta in de effektivaste motåtgärderna.

Hur skall nu detta gå till, frågar man sig. Herr talman! Även jag ställer den frågan. Det är säkerligen mycket svårt att skissera hur en sådan motpropaganda skall vara konstruerad och upplagd för att lyckas, men jag är alldeles över-

tygad om att vi måste försöka någonting.

Hur skall man då gå till väga? Sannolikt måste man gå till väga på ungefär samma sätt som den framgångsrika tobaksreklamen gör. Den misströstar sannerligen inte, och jag har en känsla av att den får en mycket god utdelning på sin reklam. Den möter oss i dagspress och veckotidningar, i radio och television. En stor del av reklamen får man alldeles gratis genom våra moderna massmedia. Ibland får vi nästan det intrycket, att televisionen är ett reklaminstitut för tobaks- och spritvarorna här i landet. Här måste förvisso en motoffensiv sättas in, såvitt jag kan förstå. Den måste sättas in med samma medel och med utnyttjande av den moderna reklamteknikens alla möjligheter.

Det är självklart att en sådan reklam kostar pengar. Vi kan förmodligen inte räkna med att vi skall få någonting gratis på detta område. Men det är ju på det sättet, att tobakshandlingen ger en god utdelning här i landet, och jag tror därför inte att någon skall kunna påstå att vi inte har råd med detta när det gäller just detta speciella område.

Vi, som företräder reservationen på denna punkt, har föreslagit en uppräkningsanslag med 500 000 kronor. Hur långt man kan komma med pengarna är det svårt att fälla något omdöme om, men det är i varje fall ett försök. Det är givet att om man går in för ett sådant försök, må också framtiden anvisa vägar för hur man i fortsättningen skall bete sig och anvisa vilka medel som i fortsättningen bör ställas till förfogande.

Vi har också i denna reservation föreslagit en utredning om begränsning av tobakskonsumtionen. Dessutom har vi tänkt oss tillsättande av en expertgrupp med visst i föreliggande motioner angivet uppdrag.

Frågan om tobaksrökning i arbetslokaler, sammanträdesrum och offentliga lokaler över huvud taget har varit behandlad i olika motioner i detta sam-

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

manhang. Vi har för vår del ansett att den utredning, som enligt vår mening bör tillsättas, får tillfälle att undersöka även denna fråga, även om vi är fullt på det klara med att här anmäler sig svårigheter som det inte är lätt att bemästra.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Under 1963 förekom de mest alarmerande rapporter om tobaksrökningen, i synnerhet om cigarrettrökningens stora skadlighet. I en framställning till svenska regeringen från 25 svenska forskare — däribland tre nobelpristagare — påvisades hur allvarlig tobaksrökningen var ur hälsosynpunkt. Vidare publicerades den engelska undersökningen av en mycket ansedd vetenskaplig sammanslutning, och därefter kom den amerikanska cancerkommitténs chockrapport. Redan tidigare hade det emellertid gjorts minst ett tjugotal vetenskapliga undersökningar i olika delar av världen, som egentligen påvisat samma sak, men det var som sagt den engelska och framför allt den amerikanska undersökningen som kom att väcka en så stor uppmärksamhet.

De 25 forskarnas framställning till regeringen ledde mycket snabbt till åtgärder, och jag är mycket tacksam för att regeringen ställde 500 000 kronor till förfogande för att ge upplysning om tobaksrökningens skadlighet. Men det förvånansvärda är, att detta nu är så länge sedan, och ändå har praktiskt taget ingenting hänt. Vad har man egentligen gjort med denna halva miljon? Det står i utskottets utlåtande bara en liten redogörelse att man börjat göra någonting. Nu har vi två månader kvar på detta budgetår, och ännu har inte folk i allmänhet sett ett spår av hur dessa pengar använts. Jag ville gärna framställa en fråga till socialministern:

Vad har man egentligen gjort för någonting på detta område? Är det inte meningen att det skall bli några praktiska åtgärder?

Vad jag framför allt beklagar är att vi har försummat den ur psykologisk synpunkt mycket gynnsamma tiden för antitobakspropaganda efter publicering av den amerikanska cancerkommitténs rapport. Hade vi kunnat sätta in en stöt där genast, hade vi fått mycket bättre resultat än senare, eftersom sådana saker så småningom förbleknar. Jag hoppas verkligen på snabbare resultat i fortsättningen.

Under väntetiden fortsätter hänsynslösa profitörer att locka ungdomen in i tobaksrökningens slaveri igen till skada för dess hälsa och ekonomi. Reklamen fortsätter, inte minst från Svenska tobaksaktiebolagets sida, och de mest insmickrande annonser försöker få folk att börja röka. Jag tror inte det blir så stor verkan på dem som redan röker, men hur skall ungdomen tolka veckotidningarnas romantiska annonser om tobaksrökningen? Där är den största faran. Givetvis har Svenska tobaksaktiebolaget den största andelen i detta, eftersom den privata importen av tobaksvaror bara är tio procent.

Konsumtionen steg förra året. Det anges i den mycket förnämligt illustrerade och påkostade skriften från Svenska tobaksaktiebolaget. »Försäljningen inom landet i nettovärde har ökat med 4,1 procent. Ökningen beror dels på en större kvantitativ försäljning, dels på en prishöjning med genomsnittligt 0,8 procent av nettovärdet.»

Den ökningen har lyckligtvis inte fortsatt. Herr Jacobsson har påpekat — och däri ber jag att få instämma med honom — att det blev en ganska avsevärd minskning, både i Amerika och här i Sverige. Men tänk vad det var svårt att få Svenska tobaksaktiebolaget och de som försäljer tobaken att säga någonting om när denna minskning verkligen började sätta in! Det drog mycket länge om, innan man ville er-

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

känna att det hade skett en minskning. När vi sedan fick veta att det skett en stark minskning, påvisades omedelbart, att minskningen i cigaretter åtföljdes av en ökning på cigariller och sådana varor. Men man talade givetvis inte om, att av tobaksbolagets nettoförsäljning år 1963 inte mindre än 84 procent var cigaretter! Den ökning man påvisade när det gäller cigariller och cigarrer är alltså på så små kvantiteter, att den inte alls uppväger cigaretterminskningen. Man kan alltså inte säga att konsumtionen flyttat över på en annan vara.

Vi har begärt en höjning av detta anslag, och jag vill särskilt betona att jag hoppas, att det snabbt kommer till användning. Regeringen har också erkänt, att det var bra med ett anslag på 500 000 kronor. Om man ser siffran i relation till att vi får över en miljard i skatt på tobaksvarorna, är det inte något särskilt stort belopp som ställts till förfogande för att sprida upplysning om tobaksrökningens skadlighet.

Herr Jacobsson ställde frågan hur man skall kunna gå till väga för att få en rättelse. Ja, får tobaksindustrien göra ohämmad reklam och det praktiskt taget inte sägs någonting emot dessa jättelika affischer i tunnelbanan här i Stockholm och i annonser på alla möjliga håll, då kan man lätt driva upp konsumtionen. Om man finge någon sorts upplysning om allt detta som cancerkommittén dragit fram, och om man kunde påvisa, att detta inte är någonting romantiskt och vackert utan tvärtom en smutsig sed, då kanske de unga flickorna inte skulle vara fullt så tilltalade av att röka cigaretter. Men det finns inte någon motpropaganda i dag. Det är bara att reklamera vidare!

Vi skall egentligen inte tala om reklam i dag, men för någon tid sedan hade vi uppe ett ytterligt svagt och kient motiverat utlåtande från andra lagutskottet, där man trots allt inte ville gå med på att begränsa reklamen. Men, herr talman, jag skall inte ta upp tiden mera om detta.

Här nämns också kariesprofylaktiska åtgärder. Även där har vi begärt en utvidgning, och även i det fallet kan jag konstatera, att man anslår förvånansvärt små summor. Jag såg en uppgift i en tidning härom dagen, att snaskförbrukningen i vårt land nu uppgår till 650 miljoner kronor om året. Men när vi skall göra något för att upplysa om skadligheten, då räknar vi mycket snålt och noggrant med några tiotusental eller hundratusental kronor.

Jag skulle vilja sluta med att säga, herr talman, att vi här använder miljoner och miljarder på sjukvården, och det är fullkomligt riktigt. Jag håller med om att vi bör göra allt för att rusta upp sjukvården, men nog tycker jag att man borde använda något mera pengar för att förebygga skadeverkningar. Det vore önskvärt om människorna sluppe att gå till sjukhusen och läkarna och att de i stället finge behålla sin hälsa. Åt detta tycker jag att man borde ägna mycket större uppmärksamhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr RISBERG (h):

Herr talman! Den renlärighet som strömmar ut från denna talarstol gör att jag såsom rökare anser mig uppfordrad att säga några ord.

Man har här försökt att framställa rökaren såsom en mer eller mindre smutsig individ, och det må vara hänt, men jag skulle kunna säga att vad vi som röker kanske är tacksamma för är att propagandan mot rökningen drives så intensivt, att det inte längre blir brist på cigarrcigaretter utan att vi kan köpa ut vad vi behöver.

Herr Bengtson efterlyste vart de 500 000 kronorna tagit vägen. Ja, det är väl en tröst i alla fall att de inte har gått upp i rök!

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Utskottet har haft en mångfald motioner att ta ställning till. Det har varit ganska olika yrkanden, men alla har inneburit mer eller mindre stora uppskrivningar av anslag. I ett motionspar önskade man icke endast höja anslaget med en halv miljon kronor utan även i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning angående möjligheterna att begränsa tobakskonsumtionen. I andra motioner yrkas också att höja anslaget med en halv miljon, vidare att det skall vidtagas en kampanj mot tobaken främst genom press och television, varvid erforderlig vetenskaplig och reklamteknisk sakkunskap skulle anlitas. I ytterligare andra motioner hemställes om samhälleliga åtgärder, som skulle vara ägnade att hindra tobaksrökning i arbetslokaler, kontorslokaler och sammanträdesrum, i första hand statliga och kommunala sådana lokaler, samt att även behovet av särskilda rökrum undersökes. I två motioner hemställes att en särskild expertgrupp tillsättes med uppdrag att utarbeta en objektiv sammanställning av omfattningen av tobaksskadorna av olika slag, deras kända orsaker o. s. v. Slutligen finns det en motion, som herr Bengtson till sist var inne på, angående utvidgning av den kariesprofylaktiska verksamheten. Även där var det fråga om en höjning av anslaget.

Vi hade i statsutskottets tredje avdelning att ta ställning till allt detta. Vi hade en mycket ingående debatt. Vi blev nog tämligen snart på det klara med, i varje fall de flesta av oss, att med förbud kommer man ingenstans. Med upplysning kan man nå vissa resultat. Det har emellertid länge bedrivits en viss verksamhet på detta område utan att det egentligen har blivit några större resultat. Det var endast när chockrapporten kom från Amerika för någon tid sedan som det blev en nedgång i konsumtionen av cigaretter, men den ökades snart igen. Det går en

kort tid att med chockverkan få människor att avstå, men det går inte så värst länge och såvitt man har förstått var det huvudsakligen endast till åren komna rökare som blev rädda. De unga människor som man vill skall undvika att röka tobak lät sig däremot inte på något sätt påverkas.

Vi är alla oroadе över att rökvanorna tränger ned i allt lägre åldersgrupper, men det är i och för sig inte något nytt. Även vi som är i min ålder minns väl ifrån de egna pojkåren att cigaretter var åtråvärda, men det var inte alltid vi kom över sådana. Jag kom aldrig över dem och har fördenskull inte börjat röka. Jag kom över en bit rotting som skulle ersätta cigaretten, och det var absolut ett förnämligt motgift. Det avhöll mig för all framtid från att röka, ty något mer vedervärdigt än rottingrökningen kan jag inte tänka mig. Nu vill jag inte rekommendera att utdela rottingbitar till ungdomar, även om det skulle vara effektivt.

Vi har emellertid inom utskottet inte kunnat biträda denna flora av motioner. När nu medicinalstyrelsen har fått ökade anslag för att bedriva en verksam propaganda, har vi ansett att man i varje fall tills vidare borde avvakta resultatet av detta. Vi är nu alla medvetna om att en propaganda på sedvanligt sätt, hur mycket vi än offerar på den, är meningslös så länge det anses av många unga människor att det helt enkelt är fint att röka.

Herr Jacobsson menade att man borde försöka gå fram med att påvisa för de unga att det är finare att inte röka, men att vara modeskapare på detta område tror jag är ganska svårt. Man kanske i många fall kan uppfostra människor, uppfostra ungdomar, men i detta fall har det visat sig tämligen svårt, och skulle man sträcka sig till att förbjuda rökning i arbetslokaler och annat skulle man nog göra ont värre. Förbud är aldrig populära. När man i propagandan om tobaksrökningens skadlighet inte ens lyckats få läkarna

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

att vara överens om detta, så är det säkert tämligen svårt att få unga människor att inse det.

Det har här talats om att TV och radio är verksamma propagandamedel för rökningen. Man kan ibland i TV se en läkare bli intervjuad, sittande med en cigarett i handen. Dagen efter kommer en annan läkare och säger att det är farligt att röka. Låt då dessa läkare först komma överens, fast det är kanske inte så lätt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Herr Risberg talar i detta fall om renlärighet, och det var väl inte så långt ifrån utan snubblade nära att i det sammanhanget också tala om fariséism, förmodar jag. Jag försökte säga det i mitt första anförande och jag skulle vilja upprepa det, att jag anser att vi borde kunna diskutera denna fråga alldeles oavsett om vi är rökare eller ej. Det tycker jag är en i sammanhanget ovidkommande sak. Jag är inte alldeles övertygad om att vi är förträffligare människor i och för sig, därför att vi inte använder tobak. Att herr talmannen och hans excellens statsministern inte röker kan bero på en sinkadus. Det kan bero på att de i ungdomen av en viss anledning inte kom att falla för den frestelsen. Det är som sagt omständigheter som jag inte tror man skall dra fram som några generella bevis för att den och den attityden i det avseendet konstituerar en i alla avseenden förträfflig personlighet.

Jag skulle vilja ställa följande fråga till herr Risberg: Tycker herr Risberg det är motiverat att tala om tobaksbrukets faror med hänsyn till utvecklingen inom ungdomsvärlden? På den punkten anser jag att samhället framför allt har anledning att sätta in sina attacker. Jag inbillar mig att vi kanske allesammans skulle kunna vara överens om att göra en insats på detta om-

råde alldeles oberoende av våra personliga vanor.

Herr Birger Andersson talade om förbud. Eftersom ingen har talat om det förut i detta sammanhang, anser jag det är en diskussion som är föga fruktbarande. Han säger vidare att det har pågått en viss verksamhet på detta område. Man har försökt vidta vissa åtgärder för att motverka tobaksbruket. Det är möjligt att så har skett. Det påstås att svenska tobaksmonopolet i någon mån har gjort det. Jag tror dock det är ganska svårt att egentligen påvisa i vilka avseenden denna verksamhet har gett några synliga resultat.

Herr Birger Andersson säger att de unga inte påverkas av chockrapporten. Nej, det förefaller som om de inte gjorde det. Det tycker jag visar att det är nödvändigt att angripa problemet från andra utgångspunkter och att möta det på det plan, där man kan förmoda att man också möter ungdomen. Det finns säkerligen många framstående idrottsmän i detta land som inte är rökare. Vad skulle det inte betyda, om någon av dessa, kanske med jämna mellanrum, då och då i TV på lämpligt sätt och i lämpliga sammanhang finge tala om att han inte röker och ange en kort motivering därför. Det finns säkert filmstjärnor och pop-idoler och andra förtjänstfulla samhällsmedborgare som inte röker. Vore det inte tänkbart att också engagera dessa för litet propagandaverksamhet mot rökningen? Jag är övertygad om att en sådan propaganda också i någon mån kan påverka det klientel vi speciellt vill vända oss till.

Herr Birger Anderssons argumentering är den obotfärdiges förhinder och en argumentering som utmynnar i en attityd, att här kan vi inte göra någonting; här är alla försök fruktlösa och alla ansträngningar resultatlösa. Skall man fastlåsa sig i den attityden, kommer utvecklingen på detta område verkligen att bli den som det svenska tobaksmonopolet innerst önskar.

Anslag till upplysning om tobaksrökningens skadeverkningar, m. m.

Herr **BENGTSON** (c):

Herr talman! Utskottets talesman hade enligt min uppfattning alltför pessimistiska tankegångar om konsumtionen av tobaksvaror. Jag tycker inte det är riktigt att döma så hastigt. När den amerikanska chockrapporten kom slutade en stor mängd människor att röka, men det var lika självklart att somliga inte kunde vara utan tobak så värst länge, utan de började igen. För att kunna få en ordentlig översikt över rökvanorna, får man lov att företa ordentligare undersökningar än de som tobaksförsäljarna vill prestera. Det ligger i deras intresse att meddela att det bara var en tillfällig sak att rökningens frekvens gick ned, men att den snabbt skulle stiga igen. Hade vi däremot i Sverige satt in en attack i samband med cancerkommitténs rapport, hade effekten blivit större. Jag beklagar att det nu dragit ut alltför långt på tiden.

Herr Birger Andersson säger att propagandan inte påverkar de unga. Det tycker jag inte är korrekt. Det har stått i tidningarna, och vi har själva fått höra, att man i skolorna har satt i gång stora kampanjer mot rökning. Detta gäller ju i högsta grad ungdomen, och nog finns det möjligheter att åstadkomma resultat här.

Herr Jacobsson nämnde idrottsmän och andra idoler. Jag tror ett den största effekten i det fallet nåddes när Ingemar Johansson var världsmästare i tungviktsboxning och blev erbjuden en cigarett av en känd dam. Han sade: »Jag röker inte, för min pappa sa att det bara är svaga killar som röker.» En sådan agitation gör nog mer verkan än afischer och annan reklam.

Herr Birger Andersson talade om modeskaparna på detta område, men vilka är modeskaparna? Jo, det är de som tjänar pengar på rökningen — de försöker få det till gott mode att varenda människa skall röka tobak, eftersom det ger mer pengar.

Man behöver inte påstå att läkarna skulle vara oeniga på denna punkt där-

för att man möjligen ser en läkare som röker. Vi har säkert åtskilliga läkare som röker, men om man skulle fråga dem vad de anser om tobaksrökning, är det inte alls säkert att de med sitt ansvarskännande skulle säga att det är bra att röka. De skulle säkert bestyrka att cancerkommittén har rätt. Om en läkare börjat röka i sin ungdom och sedan fortsätter, är det därmed inte sagt att han skulle vilja försvara rökningen.

Televisionen kan göra mycket nytta i detta fall, och den bör ha lovord för sitt väl utformade program häromdagen, där professor Hultberg talade om tobaksrökningen, men nog förefaller det som om producenter och fotografer gärna i sina bilder följer de cigarrettrökande och har uppfattningen att det verkar mer elegant och ledigt om man sätter en cigarett eller cigarr i handen på den som skall uppträda i ett program. Jag har själv skrivit och påpekat att rökning inte alls passar samman med musikens skönhetsvärde, och det har också sedan medfört en viss rättelse. Det bör sägas ifrån att televisionen här har en stor uppgift, men det bör bli en annan mentalitet på den sidan.

Jag kan inte finna att vad utskottets talesman här har sagt skulle förändra någonting, och jag vidhåller yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **RISBERG** (h):

Herr talman! Eftersom jag är den där svaga killen, som herr Bengtson talat om, måste jag säga att jag är fullt överens med herr Jacobsson när det gäller ungdomens rökvanor, men därifrån är det ett långt steg till att förorda generella förbud, som har diskuterats här.

Jag är ledsn om mitt mycket korta inlägg kanske har förlängt den här debatten.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det kanske skulle vara mycket att säga som repliker till herr

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

Jacobsson och herr Bengtsson, men jag skall inte replikera dem i någon större utsträckning.

Herr Bengtson är alltid snar att döma de vilseförda, fastän skalden har varnat för det. Med väldig entusiasm och troskyldighet brukar herr Bengtson fördöma än det ena och än det andra, och även jag har i någon mån råkat ut för fördömsen därför att jag inte tror att de åtgärder som reservanterna här förordar är de rätta.

Det har sagts här, att man inte borde ha avbrutit propagandan när chockrapporten kommit från Amerika. Innebär det att man ständigt och jämt måste ha någon liknande chockhistoria att presentera? Det skulle vara mycket besvärligt, eftersom man vet att ett visst propagandainslag snabbt blir gammalt, så att ingen människa längre bryr sig om det. Under kriget var det farligt att äta ägg, men strax efter kriget var ägg det nyttigaste man kunde få. Nu har ju ingen sagt att det är nyttigt att röka — alla är medvetna om att det är mer eller mindre skadligt — men det värsta är att en del människor tycker att det är gott, och det är därför de gör det.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Jag vill bara betona att jag speciellt har vänt mig mot *en* grupp, nämligen dessa personer som tjänar pengar på att producera tobak. Det är de som bär den största skulden, och vi kan nog vara eniga om att vi bör hålla efter dem.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 171, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 36.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 172—178

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 179

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Något anslag för motsvarande ändamål funnes icke uppfört i gällande riksstat. De i samma riksstat uppförda särskilda förslagsanslagen till Vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård samt Ersättning vid vissa ingripanden

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

i hälsovårdens intresse å tillsammans 400 000 kronor hade föreslagits uppgå i förevarande anslag.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallentheim m. fl.* (I: 74) och den andra inom andra kammaren av fru *Hörnlund m. fl.* (II: 89), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1964/65 anslå 126 000 kronor till avlöningar åt personal vid giftinformationscentralen samt 10 500 kronor till omkostnader;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen* (II: 144), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle besluta, 1) att den informationscentral rörande gifter, som sedan budgetåret 1960/61 bedrivits vid karolinska sjukhusets barnklinik, från och med budgetåret 1964/65 skulle givas permanent karaktär; 2) att uppdraga åt medicinalstyrelsen att fastställa riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet, reglemente för densamma och för dess personal; 3) att från och med den 1 juli 1964 vid denna central inrätta följande tjänster på e. o. stat: 1 läkartjänst i Ae 27, 1 apotekartjänst i Ae 25, 1 kontorsskrivartjänst i Ae 13 (halvtid) samt 1 kansli- biträdestjänst i Ae 7 (halvtid); 4) att för bestridande av för denna centrals drift och avlöningar under budgetåret 1964/65 anslå ett belopp av 136 500 kronor att utgå under anslaget Vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård, förslagsanslag, genom höjning av detta delanslag med 56 500 kronor från 80 000 kronor till 136 500 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med av-

slag å motionerna I: 74 och II: 89 samt I: 114 och II: 144, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge medelsanvisningen, till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor;

II. att motionerna I: 114 och II: 144, i vad de icke behandlats under I, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Ivar Johansson* och *Axel Johannes Andersson*, fru *Wallentheim*, herrar *Per Jacobsson*, *Kajser*, *Nils Theodor Larsson*, *Per-Olof Hanson*, *Per Petersson* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth*, *Antonsson* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 74 och II: 89 ävensom med bifall till motionerna I: 114 och II: 144, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 636 500 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 114 och II: 144, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført om uppdrag åt medicinalstyrelsen att fastställa riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet m. m.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Vi har här till behandling ett ärende, som står i egendomlig kontrast till den höga betygsättningen av svensk sjukvård. En detalj i det hela — ja, en föga person- och utrymmeskrävande detalj som är alldeles påtagligt förknippad med kampen mot det livshotande — och tiden — så som vi möter den inom sjukvården.

Giftinformationscentralen vid karolinska sjukhusets barnklinik tillkom år

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

1960 som en försöksverksamhet. Dess förebild fanns i USA, och bakgrunden var de allvarligt ökande förgiftningsrisker som är en följd av den kemiskt-tekniska industriens explosiva utveckling och den vidgade användningen av dess produkter. Enbart antalet toxiska hushållspreparat uppges för närvarande vara cirka 50 000 i vårt land. I USA är antalet 200 000. Detta belyser klart utvecklingstendensen. I USA hade man 1961, efter åtta års verksamhet, 446 giftinformationscentraler. Energiskt bygger man upp liknande verksamhet i andra länder. Vi driver vår enda giftinformationscentral — som pionjärer så att säga utanför USA — fortfarande som en försöksverksamhet kännetecknad av organisatorisk och ekonomisk instabilitet. Vi är glada — och även berömda — för vår sjukvårdsstandard i allmänhet; när det gäller den viktiga detalj som nu diskuteras kan vi knappast vara någotdera.

Vilka är nu giftinformationscentralens arbetsuppgifter? Information, behandling undervisning, forskning. Verksamheten baseras på studier av toxikologisk litteratur, klinisk erfarenhet och övervakning av preparat på marknaden.

Vi har daglidags en mängd gifter runt omkring oss. De finns i tvätt- och rengöringsmedel, kosmetika, hygieniska preparat, preparat för bekämpning av växtohyra och mycket annat. De kan alla vålla allvarliga förgiftningar, och det förekommer 5—10 dödsfall per år bland barn i de lägsta åldrarna med denna bakgrund — små barn vill, som alla vet, klickat som tanken smaka på det mesta.

Insamlandet av upplysningar om och analyserandet av preparaten är ofta ett svårt arbete. Detta sammanhänger förutom med mängden av dessa varor också med att det råder en skrämmande okunnighet och bland vissa fabrikanter även en tydlig affärsmässig ovilja mot att lämna begärda upplysningar om hur preparaten är sammansatta. Under

tiden oktober—december 1962 kontaktade giftinformationscentralen 182 fabrikanter för att få uppgifter om preparatens sammansättning. Svar lämnades av 15 procent. Samma produkt saluförs dessutom ofta under olika handelsnamn, och samma handelsnamn kan användas för produkter som har olika sammansättning. Alla förstår att kontrollen av den stora mängd produkter som importeras måste vara oerhört svår.

Centralens kartotek, med vars hjälp man ger information och behandlingsanvisningar till uppjagade föräldrar och villrådiga läkare landet runt, vilka står inför förgiftningssituationer, är betydande men behöver väsentligt utökas för att kunna täcka hela detta stora område. Det kräver intensifierade arbetsinsatser. Undervisning om dessa ting ges nu till medicine kandidater och annan sjukvårdspersonal. Förebyggande verksamhet, t. ex. genom kontinuerlig upplysning riktad till barnavårdscentralerna, finns det inte resurser till, och medicinalstyrelsen har anmärkt att man för närvarande inte heller kan belasta denna personal med någon officiell upplysning riktad till läkarna.

Det är inte bara fråga om förgiftningsolycksfall — suicidförsök, tablett-, alkohol- och thinnermissbruk, läkemedelsintolerans och mycket annat kräver ofta ögonblicklig inkoppling av giftinformationscentralen. Antalet förfrågningar vid centralen var år 1961 — efter ett års verksamhet — 1 131, år 1962 var antalet 2 069 och år 1963 var det 3 268, eller omkring 20 per dag. 85 procent av förfrågningarna gäller barn. Januari och februari i år visar en ökning av antalet förfrågningar med 100 procent i förhållande till motsvarande tid i fjol. Den bild som denna sifferredovisning visar backas upp av en rad i pressen gjorda uttalanden av myndigheter och ansvariga i anledning av riksdagens behandling av ärendet.

Ordföranden i Svenska barnläkarförbundet, dr Rabo i Karlskoga, säger:

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

»Sveriges barnläkare är direkt beroende av att giftinformationen fungerar bra . . . När det gäller barnförgiftningar hänger det ofta på sekunder och minuter att i tid få fram klara giftinformationer. Dem får man på giftcentralen!» Ordföranden i Pediatriska sällskapet, professor Bo Vahlqvist, och specialisten på barnolycksfall, professor Ragnar Berfenstam, har båda uttalat sig i den riktningen, att det är utomordentligt angeläget att denna central fungerar och att det närmast är anmärkningsvärt att den inte har fått fastare former. På samma sätt uttalar sig en representant för statens farmaceutiska laboratorium. Litet kraftigare ord använder professor Birger Bonnichsen vid statens rättskemiska laboratorium, som säger att ett nedläggande av centralen, som skulle kunna bli en följd av de osäkra förhållandena, närmast vore att betrakta som en förbrytelse. Slutligen anser professor Sjövall vid karolinska institutet, att arbetsförhållandena vid centralen närmast är skandalösa.

De risker, som här påtalas, för att giftinformationscentralen med hänsyn till nuvarande förhållanden kan komma att läggas ned kan, såvitt jag förstår, inte helt uteslutas.

Departementschefen liksom statsutskottets majoritet finner inte heller i år skäl föreligga att försöksverksamheten skall permanentas. Vad döljer sig nu bakom denna etikett? En i arbetsuppgifterna verkligt engagerad läkare med specialkompetens, mer eller mindre tjänstledig från befattningen som biträdande överläkare vid karolinska sjukhusets medicinska barnklinik, en apotekare med långvarig erfarenhet av toxikologiska frågor — båda arvodesanställda — och dessutom kontorshjälp mot timersättning. 40 procent av förfrågningarna måste besvaras av jourhavande läkare, vilkas kvalifikationer och erfarenheter naturligtvis många gånger kan vara högst varierande. På min direkta fråga till chefen för cen-

tralen om vad som händer om en läkare är upptagen av en patient på kliniken, svarade han: Då får patienten övertagas av någon annan eller också får han vänta eller också får den som ringt i ett förgiftningsärende vänta eller bli uppriktad senare.

Detta måste, herr talman, anses vara orimliga förhållanden. I båda fallen kan det ju vara fråga om högst allvarliga situationer och stor brådska. Hetsen och ansvarsbördan måste vara mycket stor. Det kan inte vara rimligt att som nu är fallet upprätthålla denna verksamhet i stor utsträckning med hjälp av frivilliga och delvis oavlönade insatser. Jag anser det otänkbart att krav på stadga och ökade resurser för en verksamhet av denna vikt, underbyggd med en utvecklingskurva som den jag här redogjort för, skulle av någon för sjukvården ansvarig på landstingsidan avvisas.

Behovet av giftinformationscentralen har inte ifrågasatts. Tvärtom finner departementschefen det angeläget att meddelanvisningen räknas upp med 20 000 kronor. Det är ju i och för sig bra, men vad pengarna skall användas till får man ingen upplysning om. Hela denna fråga upptar inte mer än fem rader i propositionen. Men, ärade kammarledamöter, huvudfrågan — således frågan om att ge giftinformationscentralen en fast organisation genom lönegradsplacerade tjänster och reglerade arbetsförhållanden — kvarstår olöst med det förslag som nu framlagts av utskottet.

I förra årets statsverksproposition anfördes att pågående arbete med en generalplan för karolinska sjukhuset var ett motiv för att inte då biträda framställningen om en permanentning av verksamheten. Det skälet återfinns inte i årets proposition. Hur som helst med den saken, men centralens lokala förläggning inom sjukhuset eller eventuellt någon annanstans kan inte gärna få vara avgörande för om dess verksamhet

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

skall tryggas eller inte och om de som arbetar där skall få arbeta under vettiga och trygga villkor.

I statsutskottets utlåtande erinras om en viss ifrågasatt försöksverksamhet genom användandet av databehandlingsteknik. Frågan har berörts i proposition nr 114 till årets riksdag angående rationaliseringsfrågor inom sjukvården. Denna fråga kan enligt min mening inte tagas som ett argument för att giftinformationscentralen skall behålla sin försökskaraktär.

Statens råd för sjukhusdriftens rationalisering har tillsatt en rad expertgrupper, bl. a. en expertgrupp för att åstadkomma ett toxikologiskt register. Sekreterare i denna expertgrupp är för övrigt den läkare som svarar för giftinformationscentralen. Denna expertgrupp ingick i november i fjol till Sjura och begärde ungefär 50 000 kronor för innevarande halvår för att studera möjligheten att utvidga giftinformationscentralens verksamhet till att avse inte bara som nu den pediatrika sjukvården utan också intern- och yrkesmedicin samt allmänhygien och undersöka möjligheterna att kunna använda databehandling. Eventuella positiva resultat kan, enligt vad jag inhämtat, inte meddelas eller tänkas komma till praktisk användning på flera år. För övrigt har något svar på framställningen inte inkommit. Det finns sålunda inte heller några pengar till detta försök.

Dagens situation för giftinformationscentralen är enligt karolinska sjukhusets chef, medicinalstyrelsen och andra berörda myndigheter, som har användning för och erfarenheter av det hela, att beteckna som ohållbar. Jag måste för min del säga att en permanentning av denna försöksverksamhet omöjlig kan vara mindre motiverad än den permanentning under punkten 135 i samband med de ortopediska hjälpmedlen som vi nyss varit med om att besluta. Jag hoppas därför, herr talman, att riksdagens beslut rörande giftinformationscentralens framtida öde skall bli

sådant att centralen får stadga och tillräckliga resurser samt arbetsro.

Jag ber, herr talman, att med det sagda få yrka bifall till reservationen vid punkten 179.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Fru Wallentheim har redan i stort sett redogjort för giftinformationscentralens betydelsefulla verksamhet, varför jag inte behöver beröra den här. Jag vill dock, liksom hon i viss utsträckning redan har gjort, beröra motiveringen till avslaget på motionerna.

Statsutskottets majoritet har inte tillstyrkt motionerna angående giftinformationscentralens fastare organisation med hänvisning till proposition nr 114, vari begärs anslag för vissa undersökningar, däribland till en expertgrupp för skapande av ett toxikologiskt informationsregister. Det är alldeles riktigt att en sådan expertgrupp tillsattes i oktober 1963 för att skapa ett dylikt informationsregister samt begärdes för densamma ett anslag på cirka 54 000 kronor, avseende första halvåret 1964.

Denna expertgrupp skulle göra studier, som avsåg att utröna möjligheterna att på lång sikt utvidga den nuvarande giftinformationscentralens verksamhet så att den med hjälp av modern datatransmissionsteknik skulle kunna tillgodose behovet av toxikologisk information, inte bara som nu inom barnsjukvården, utan även inom intern medicin, yrkesmedicin, rättskemi och allmän hygien. Studierna planerades dock under den förutsättningen, att den nuvarande giftinformationscentralen skulle erhålla en fastare organisation redan budgetåret 1964/65. Så som fru Wallentheim redan har påpekat, har expertgruppen inte erhållit något svar på sin ansökan om anslag, och de planerade studierna har aldrig kommit till stånd. Expertgruppen har därför inte nu planerat någon ytterligare fortsättning av denna verksamhet. Gruppen

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

har inte kommit med någon ny anhållan om bidrag, ty förutsättningen för att planeringen skulle kunna realiseras var att den nuvarande giftinformationscentralen kunde bli permanent. Det förefaller mig därför vara en grav missuppfattning, när motionerna angående giftinformationscentralens fastare organisation avstyrkes med den återopade motiveringen. Motionerna borde tvärtom ha tillstyrkts just med samma motivering.

Redan i februari har giftinformationscentralen i skrivelse till Kungl. Maj:t meddelat att det sannolikt måste bli vissa inskränkningar i dess verksamhet, som är så betydelsefull för landet. Det är med hjälp av frivilliga och till stor del inte avlönade arbetsinsatser, som den f. n. kan upprätthålla verksamheten.

Redan inför budgetåret 1963/64 bedömdes inrättandet av fasta tjänster såsom en elementär åtgärd för att trygga fortsatt verksamhet. I statsverkspropositionen 1963 — något som även fru Wallentheim var inne på — ansåg föredragande inom departementet sig inte vara beredd att medverka till en fastare organisation i avvaktan på generalplanen för karolinska sjukhuset och med hänsyn till bristen på lokalutrymme. I år däremot är motiveringen i statsverkspropositionen den, att man skall närmare avvakta erfarenheten av belastningen på centralen, innan några ändringar i verksamheten företages, och den bör till dess fortfarande ha försökskaraktär.

Man frågar sig vilka motiven egentligen är, och jag kan inte annat än citera den ledare i det här ärendet som fanns i Stockholms-Tidningen den 23 mars i år. Där skriver man: »Vi vet inte vilka institutioner eller intressen eller brister (byråkrati, personliga motsättningar, konservatism?) som bromsar utvecklingen.» Det är inte mina ord, utan det är, som sagt, ett citat ur Stockholms-Tidningen.

Skillnaden mellan de nuvarande för-

hållandena och de önskade, mellan utskottsförslaget och reservationen, är att arbetet vid giftinformationscentralen för närvarande är ett extraarbete för de anställda vid sidan av deras ordinarie anställning, under det att reservanterna önskar en ordinarie huvudanställning, främst en sådan anställning för den nuvarande läkaren. Det är inte tillfredsställande att han i huvudsak skall sköta arbetet vid centralen på ledig tid. Det är detta som skapar problemen.

Jag tycker att det hela är mycket bekymmersamt. Vi kan komma i en alldeles olöslig situation. Det är ett angeläget ärende att i möjligaste mån skydda oss själva för onödiga förgiftningar och att rationellt kunna behandla sådana, när de trots allt inträffar. Speciellt gäller detta om barn, som giftinformationscentralen i första hand söker hjälpa och skydda.

Jag skulle vilja hemställa till departementschefen — om nu inte reservationen bifalles, vilket jag kan vara litet osäker om — att han under alla förhållanden överväger att åtminstone i någon form ordna en extra-ordinarie anställning av personalen, i främsta rummet för läkaren, vid denna central, så att det inte behöver råda så oordnade anställningsförhållanden som för närvarande.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Den som lyssnade till fru Wallentheim kunde kanske lätt få den uppfattningen att ett nedläggande hotade informationscentralen. Så är ju ingalunda fallet. Det är ju inte det vi diskuterar eller bör diskutera i dag.

Jag vill gärna understryka vad fru Wallentheim inledningsvis påpekade, nämligen att den mycket snabba tekniska och medicinska utvecklingen bl. a. medfört att tillgången på preparat med giftiga eller i övrigt farliga beståndsdelar mycket snabbt har ökat. Det är riktigt att i våra hushåll förekommer numera i stigande utsträckning ett rikhal-

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

tigt sortiment av dylika preparat, och det är också riktigt att riskerna — speciellt kanske riskerna för att barn genom olyckshändelse skall komma över skadliga medel — kan vara stora.

Det är klart att det är angeläget att motverka farorna och att åstadkomma en god beredskap. Den uppgiften är i många avseenden både besvärlig och arbetsfylld. Den omfattar såväl information som rådgivning, t. ex. vid förgiftningsfall. Giftinformationscentralen vid karolinska sjukhuset fyller därför en betydelsefull uppgift — jag vill understryka detta både för fru Wallentheim och herr Edström. Vi har också redan hört — jag vill understryka även detta — att personalen på informationscentralen utför ett mycket värdefullt arbete. Så långt föreligger det, såvitt jag förstår, inga som helst meningsskiljaktigheter.

Motionärerna begär nu att anslaget till centralen skall öka från 80 000 till 136 000 kronor. Den personalökning man föreslår inskränker sig till två halvtidsanställda kontorister, medan man i övrigt önskar att fasta tjänster inrättas för centralens läkare och apotekare. Låt mig i detta sammanhang meddela att vederbörande apotekare är heltidsanställd.

I propositionen föreslås att anslaget till centralen höjes till 100 000 kronor. Jag kan nämna att anslaget därmed fördubblas sedan budgetåret 1960/61.

Sedan kommer jag in på frågan varför det är svårt att ta en definitiv ställning till centralens fortsatta verksamhet. Olika undersökningar pågår på området för närvarande, vilket också har påpekats här. Således håller en expertgrupp inom rådet för sjukhusdriftens rationalisering på med undersökningar beträffande utnyttjande av databehandlingsteknik vid upprättande av toxikologiskt informationsregister, som avses skall kunna inrättas i anslutning till giftinformationscentralen. Vidare är informationscentralen för närvarande mycket trångbodd. Förslag rörande dess

kommande placering kan väntas i den nya generalplan för karolinska sjukhuset, som inom kort kommer att framläggas. Allt detta gör att tiden ännu inte befunnits mogen att tillskapa en mera definitiv organisation.

Enligt tillgängliga uppgifter utgör antalet förfrågningar vid centralen för närvarande i genomsnitt elva å tolv per dag. Det har skett en mycket stark ökning under senare år. Skulle verksamheten öka väsentligt under det kommande budgetåret, har regeringen givetvis möjlighet att medge viss ytterligare medelförstärkning. Jag kan försäkra både fru Wallentheim och herr Edström, att på den punkten kommer viljan från min sida icke att saknas.

Fru Wallentheim påstår, att det inte finns några pengar för expertgruppen som begärt 50 000 kronor. Jag vill upplysa att medel har anvisats till Sjura för bl. a. detta ändamål. Det skedde i februari.

Herr talman! Den fråga vi diskuterar är otvivelaktigt viktig. Den positiva viljan att här i fortsättningen förstärka verksamheten föreligger. Frågan om utrymme, organisation etc. behöver vi emellertid pröva i anslutning till bl. a. den utredning som jag här har omnämnt och som gäller utbyggnadsplanerna för karolinska sjukhuset.

Låt mig sluta med att upprepa vad jag tidigare nämnde — skulle det visa sig att informationscentralen behöver ytterligare medel, är det klart att vi skall behandla framställningar härom i en positiv anda.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag har varit med om att behandla denna fråga i utskottsavdelningen. Jag är inte motionär. Motioner av fru Wallentheim och herr Edström behandlar frågan från olika synpunkter. Motionerna är mycket intressanta och klargör på ett utmärkt sätt de olika uppgifter som giftinformationscentralen har.

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

Såsom praktiserande läkare ute i periferien i landet vill jag betyga, vilket värde denna informationsbyrå äger och vilken trygghet det ger att man kan få komma i kontakt med den. Men för denna byrå behövs det inte bara datamaskiner, utan det behövs personal, främst läkare som är fast knutna till byrån. Det måste finnas en kontinuitet i anställningsförhållandena, så att det kan lämnas upplysningar av ett personligt värde, som är betingat av den kompetens som vederbörande har fått genom att länge ha sysslat med dessa frågor — alltså upplysningar utöver de mera formella som kan komma direkt ur arkiven.

För mig ter det sig därför mycket naturligt och även om jag inte säger nödvändigt, så dock mycket önskvärt att personalen är knuten till informationscentralerna på sådant sätt att man kan räkna med att det blir stabilitet i anställningsförhållandena.

Jag tror att detta sker bäst på det sätt som är föreslaget i motionerna och som bygger på vad medicinalstyrelsen har begärt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Departementschefen nämnde att vi här inte alls skall tala om risken för att giftinformationscentralen skulle kunna läggas ned — det är inte det saken gäller, sade han. Men faktum kvarstår att den läkare det här gäller arbetar på giftinformationscentralen mot arvode. Han har ingen skyldighet att stanna. Såvitt jag förstår kan han hoppa av när som helst, och skulle han göra det, tycker jag knappast — med tanke på den kallsinnighet som visats — att det skulle kunna förvåna.

Nu säger departementschefen, att denna verksamhet är mycket värdefull och att det uträttas ett betydelsefullt arbete. När man då också kan visa att

belastningen ökar mycket kraftigt — i propositionen har ju anförts att man ville ha litet större erfarenhet — och detta kunnat beläggas med siffror, kan jag inte förstå att slutsatsen kan bli mer än en, nämligen att man bör permanenta verksamheten och se till att den får stadga i sina former.

Departementschefen påpekar att verksamheten har femdubblats. Det är mycket tillfredsställande. Men jag understryker att själva huvudfrågan är olöst.

Departementschefen anser att det är svårt att ta ställning i denna fråga, och så återkommer han till rådet för rationalisering. Jag vet mycket väl att Sjura har fått pengar. Men jag har vid samtal med läkaren erfarit — vilket också professor Edström underströk — att den framställning, som just denna expertgrupp för den toxikologiska forskningen gjort om att få pengar för detta försök, inte har besvarats och att det följaktligen inte heller kommit några pengar.

Om detta försök med användandet av datatekniken kan vara en förnämlig framgång kan jag inte på minsta sätt bedöma, men det löser inte på något sätt situationen i dag. Det dröjer ju flera år innan detta kan leda till några positiva resultat, och säker om utgången kan man för övrigt inte heller vara.

Sedan tog också departementschefen fasta på detta med generalplanen, som nämndes förra gången. Men kan det verkligen vara så att den lokalmässiga placeringen av en verksamhet, som man anser som betydelsefull och viktig och som enligt departementschefen inte är i farozonen, skall vara avgörande när det gäller om man skall ha tryggare arbetsförhållanden på så sätt att vederbörande är direkt placerade på uppgiften?

Jag har förfärligt svårt att inse det, och jag hoppas i alla fall att kammaren skall finna skäl att bifalla reservationen.

Om riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är mycket tacksam för departementschefens positiva inställning till denna fråga. Jag är också helt övertygad om att frågan kommer att ordnas på något sätt, men jag vill bara erinra om att det väl egentligen är riksdagen som skall bevilja medel och inte Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande, fast jag är övertygad om att regeringen kan skaffa medel på något sätt.

Detta är ju en medelsfråga, och det är väl riksdagen som skall beställa pengarna.

När det gäller den tjänst som här är aktuell kan man mycket väl anställa en tjänsteman på extraordinarie stat. Jag tycker det angelägnaste är att man får denne duktige läkare fast knuten till informationscentralen.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Det är sant att vi icke kan inrätta extraordinarie tjänster utan riksdagens hörande, men vad jag talade om var vår positiva vilja i fråga om anslag.

Till fru Wallentheim vill jag säga för att bringa klarhet i denna debatt: vad är det den egentligen rör sig om? Vad fru Wallentheim så starkt vill framhålla är att vederbörande läkare skall heltidsanställas. Det är egentligen detta som denna diskussion gäller. Jag vill inte säga att problemet därmed är vare sig större eller mindre, men det är den centrala punkten i diskussionen.

Vederbörande läkare är alltså icke heltidsanställd. Vi har bedömt det så, att vi har velat ha större klarhet på de punkter jag tidigare nämnde, innan vi permanentar informationscentralen. Jag är alldeles övertygad om att denna verksamhet i framtiden kommer att finnas mot bakgrunden av just vad som här har påpekats beträffande det stora sortimentet av olika läkemedel, som strömmar över oss och som innesluter risker i händelse de kommer i felaktiga

händer och inte minst om barnen når dem på ett felaktigt sätt.

Fru Wallentheim är ängslig för att vederbörande läkare — som hon uttryckte det — skall »hoppa av», men man har naturligtvis aldrig några garantier för att någon människa vill stanna kvar för alltid i den ena eller andra tjänsten. Jag föreställer mig att vi med den ökning av centralens resurser, som nu har föreslagits, skall kunna bidra till bättre förhållanden på giftcentralen med hänsyn till den ökade arbetsbörda som föreligger.

Fru Wallentheim säger att vi tidigare hänvisat bl. a. till frågan om generalplanen för karolinska sjukhusets utbyggnad. Det har vi gjort, men denna gång har vi funnit anledning att göra det i ännu högre grad med hänsyn till att vi kan räkna med att generalplanen skall föreligga i år och att vi därigenom skall kunna ta ställning mera defintivt även till utbyggnadsplanerna beträffande giftinformationscentralen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Efter den debatt som här har förts återstår för mig endast att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad och det av fru Wallentheim anmärkta tryckfelet rättats, så att det i reservationens s. k. kläm förekommande beloppet »636 500» kronor utbyttis mot 536 500 kronor, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Wallentheim och herr Edström begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upp-

lästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 179, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 70.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 180—186

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 187

Om en ny ungdomsvårdsskola för flickor

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 181, av herr Lundström m. fl., och II: 233, av herr Ohlin m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 181 och II: 233 hade, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen skulle besluta att under förevarande anslag anvisa ytterligare 250 000 kronor för projekte-

Om en ny ungdomsvårdsskola för flickor
ringsarbeten och igångsättningskostnader avseende en ny ungdomsvårdsskola för flickor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu vore i fråga, till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 2 450 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Jag känner ett starkt behov av att be om ursäkt för att jag åter beträder talarstolen, men jag lovar att det åtminstone för i dag skall vara sista gången.

Föreliggande reservation avser en höjning av investeringsanslaget till ungdomsvårdsskolorna och syftar närmast till att möjliggöra en projektering och igångsättning av en ungdomsvårdsskola för flickor. Vi har nog den uppfattningen, att behovet av ungdomsvårdsskolor för flickor inte är tillräckligt tillgodosett och inte heller har tillräckligt beaktats. Det är måhända så, att behovet av skolor för pojkar har framstått som mera påtagligt, i viss mån kanske därför att pojkarnas asocialitet ibland tar sig något mer uppseendeväckande uttryck.

Vi anser att det i denna punkt föreligger ett starkt uppdämt behov och att det därför är påkallat att vidta åtgärder för att förstärka resurserna på just denna sida av ungdomsvårdsarbetet. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Liksom den föregående talaren kan jag dra en suck av lättnad

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

över att vi äntligen kommit igenom det digra utlåtande, som vi har hållit på med sedan klockan 10 i morse.

Denna fråga tarvar inte så mycket resonemang. Det har sagts i utskottet, att möjligheter nu övervägs att utöka antalet platser för kvinnliga elever på ungdomsvårdsskolorna. Samtidigt pågår en upprustning av verksamheten i syfte att bl. a. kunna ge just kvinnliga elever arbetsträning. Vad reservanterna önskar håller sålunda på att tillgodoses, och man får väl avvakta resultatet härav.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den första propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 188—200

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 201

Lades till handlingarna.

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stämpelskatteförordning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 28 februari 1964 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 75, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) stämpelskatteförordning;

2) förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

3) förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva det överskridande för budgetåret 1964/65 av den i kontrollstyrelsens avlöningsstat upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och att vidtaga de övergångsåtgärder i övrigt, som fordrades för förslagens genomförande.

Propositionen hade, såvitt anginge de under 1)—3) upptagna författningsförslagen, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

I propositionen hade föreslagits, att 1914 års förordning angående stämpelavgiften och 1883 års förordning angående expeditionslösen skulle ersättas av en stämpelskatteförordning och en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse om expeditionsavgift m. m. (expeditions-kungörelse). Stämpelskatteförordningen hade föreslagits bli en ren skatteförfattning, medan avgifterna för myndigheternas expeditioner avsågs bli reglerade i expeditionskungörelsen.

Förslaget till stämpelskatteförordning innebar närmast en teknisk modernisering av de nuvarande bestämmelserna. Vissa inskränkningar hade emellertid gjorts i det skattepliktiga området. Sålunda hade skatteplikten för andra in-teckningar än fordringsinteckningar liksom för vattenfallsrätt och lösöre köp slopats. Vidare hade skatteplikten avskaffats för fall, då betalning söktes på grund av skriftligt fordringsbevis. För att få större konsekvens i beskattningen hade i princip införts samma skatteplikt för tomträttsförvärv som för förvärv av fast egendom. Enligt det framlagda förslaget omfattade stämpelskatten i övrigt liksom nu förvärv av fartyg, inteckning för fordran, emission av aktier, obligationer och vissa andra

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

svenska värdepapper, insatser i svenska kommanditbolag, vissa transaktioner med utländska värdepapper samt slutligen lotterier.

Inom det skattepliktiga området hade gjorts en del modifieringar i gällande ordning. Sälunda hade skattefrihet införts för kommuns och annan menighets förvärv av mark för vissa allmänna ändamål liksom för en del överlåtelser i rationaliserande syfte. Den skyldighet att betala dubbel lagfartsstämpel, som nu gällde för aktiebolag, hade utvidgats till att avse alla juridiska personer. Undantag hade dock gjorts för gåvoskattebefriade subjekt, dödsbon, bostadsrättsföreningar, allmännyttiga bostadsföretag och kreditinrättningar i vissa fall. Den som betalat dubbel skatt skulle få tillbaka hälften av denna, om egendomen avyttrades inom tio år. Skattepliktsgränsen hade höjts, för förvärv av fartyg från 6 000 till 25 000 kronor och för lotteri från 5 000 till 15 000 kronor.

De framlagda förslagen väntades medföra en höjning av stämpelskatteintäkterna med en miljon kronor per år.

I fråga om expeditionsavgifterna hade riktlinjer dragits upp för en reform, som innebar begränsning av det avgiftspliktiga området och samtidigt höjning av avgiftsnivån, dock icke över statsverkets självkostnader.

Vidare hade föreslagits vissa tekniska ändringar av förordningarna om fondstämpel och arvsskatt. Ändringarna berörde närmast redovisningen och uppbörderna.

I förslaget till stämpelskatteförordning hade 4 och 7 §§ erhållit följande lydelse:

4 §.

Skatteplikt föreligger icke vid

1) förvärv från make, om förvärvet sker i syfte att för sammanläggning åstadkomma enhetliga lagfartsförhållanden beträffande makarnas fasta egendom;

2) förvärv genom byte i den mån vederlaget utgöres av annan fast egendom, om bytet sker för att åstadkomma en lämpligare fastighetsindelning eller utgör led i åtgärder för jordbrukets och skogbrukets yttre rationalisering;

3) sambruksförenings förvärv genom tillskott från medlem;

4) försäkringsbolags förvärv från annat försäkringsbolag i samband med sådant avtal om övertagande av det senare bolagets hela försäkringsbestånd, som avses i 295 § lagen om försäkringsrörelse;

5) förvärv av järnväg för allmän trafik eller av mark för sådan järnväg;

6) kommuns eller annan menighets förvärv av mark, vilken enligt fastställd plan skall användas för sådant ändamål som avses i 5 § 1 mom. b) eller d) kommunalskattelagen;

7) förvärv på grund av lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område;

8) förvärv med stöd av lagen om arrendators förköpsrätt, om den till vilken jordägaren sålt egendomen tidigare erlagt stämpelskatt för sitt fång;

9) förvärv av kronojord genom skatteköp eller eljest på grund av skattebrev;

10) förvärv av ständig besittningsrätt till kronohemman eller krononybygge, då på grund av förvärvet vinnes inrymning i sådan rätt;

11) upplåtelse av tomträtt i nybildad fastighet, vars mark tidigare helt eller till övervägande del ingått i fastighet som varit med tomträtt upplåten till samme tomträttshavare; eller

12) återgång av fång i fall, där rätt till återvinning föreligger enligt 42 §.

Om skattefrihet i vissa fall, då ansökan om lagfart eller inskrivning avslås, stadgas i 42 § 1 mom. sista stycket.

7 §.

Skatten utgår med en krona för varje fullt hundratal kronor av egendomens värde, dock lägst med tio kronor. Förvärvas egendomen av juridisk

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

person, utgår skatten med dubbelt belopp utom i fall, då förvärvaren

1) om han erhållit egendomen såsom gåva skulle ha varit befriad från gåvoskatt;

2) är bostadsrättsförening eller av bostadsstyrelsen eller länsbostadsnämnd erkänd som allmännyttigt bostadsföretag enligt de bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet, som gällde vid tiden för förvärvet;

3) är kreditinrättning och enligt lag eller enligt reglemente eller bolagsordning, som Kungl. Maj:t fastställt, skyldig att åter avyttra egendomen; eller

4) är dödsbo.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 680, av herrar *Nils Hansson* och *Holmberg*, samt II: 829, av herrar *Turesson* och *Broberg*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av proposition nr 75 måtte besluta, att samma lagfartsstämpel som för juridiska personer skulle uttagas av stiftelse och aktiebolag, som erkänts som s. k. allmännyttiga, liksom av kommun såvitt fråga vore om av kommunen eljest förvaltad bostadsföretag;

II) motionen II: 827, av herrar *Boo* och *Hansson* i Önnarp, vari anhållits, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 måtte besluta, att den stämpelskattbefrielse, som i propositionen föreslagits för kommun, även skulle gälla hushållningssällskap; ävensom

III) motionen II: 828, av herrar *Ekström* i Iggesund och *Lindkvist*.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet även upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 204, av herr *Erik Olsson m. fl.*, och II: 251,

av herr *Wahrendorff m. fl.*, vari bland annat föreslagits, att nu gällande stämpelavgift om 10 öre per lott skulle upphöra att utgå;

2) de likalydande motionerna I: 553, av herrar *Per-Olof Hanson* och *Hilding*, samt II: 690, av herr *Jönsson* i Inge-marsgården; ävensom

3) motionen II: 249, av herr *Regnéll*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 75, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av de likalydande motionerna I: 204, av herr *Erik Olsson m. fl.* och II: 251, av herr *Wahrendorff m. fl.*, i vad desamma avsåge lottsedelsstämpeln — måtte antaga vid propositionen fogade förslag till

1) stämpelskatteförordning med de ändringar, att 13, 15, 17, 18 och 28 §§, 30 § 1 mom. samt 36 § erhöles i betänkandet angiven lydelse;

2) förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

3) förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 204, av herr *Erik Olsson m. fl.*, och II: 251, av herr *Wahrendorff m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 553, av herrar *Per-Olof Hanson* och *Hilding*, samt II: 690, av herr *Jönsson* i Inge-marsgården,

3) de likalydande motionerna I: 680, av herrar *Nils Hansson* och *Holmberg*, samt II: 829, av herrar *Turesson* och *Broberg*,

4) motionen II: 249, av herr *Regnéll*,

5) motionen II: 827, av herrar *Boo* och *Hansson* i Önnarp, ävensom

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

6) motionen II: 828, av herrar Ekström i Iggesund och Lindkvist,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

De av utskottet förordade ändringarna i Kungl. Maj:ts förslag till stämpelskatteförordning inneburo,

såvitt gällde 13, 15, 17, 18, 30 och 36 §§, att skatteplikten för oregistrerade fartyg samt för fartyg, vilka utan att vara registreringspliktiga likväl införts i fartygsregistret, skulle slopas,

såvitt avsåge 28 §, att det belopp, 15 000 kronor, vilket föreslagits som skattepliktsgräns för lotterier, skulle konstrueras som ett skattefritt grundbelopp.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Lundström, Gösta Jacobsson, Enarsson, Skärman* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Darlin* och *Broberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II: 827, av herrar *Boo* och *Hansson* i Önnarp, måtte antaga vid propositionen fogat förslag till stämpelskatteförordning med jämväl den ändringen, att 4 § erhöles i reservationen angiven lydelse;

II) av herrar *Lundström, Gösta Jacobsson, Enarsson, Sundin, Skärman* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Darlin, Nilsson* i Tvärålund, och *Broberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 680, av herrar *Nils Hansson* och *Holmberg*, samt II: 829, av herrar *Turesson* och *Broberg*, måtte antaga vid propositionen fogat förslag till stämpelskatteförordning med jämväl den

ändringen, att 7 § erhöles i denna reservation angiven lydelse; samt

III) av herrar *Sundin* och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett, att utskottets yttrande i anledning av motionen II: 827 bort hava den avfattning, denna reservation visade, samt att utskottet bort under B 5 hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II: 827, av herrar *Boo* och *Hansson* i Önnarp, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i stämpelskatteförordningen, att hushållningssällskap, stiftelse och förening bereddes befrielse från stämpelskatt, såvitt gällde byggnad för skol- och undervisningsändamål.

Den i reservationen I föreslagna ändringen i 4 § stämpelskatteförordningen avsåg, att kommuner och andra menigheters förvärv av mark skulle likställas med sådana förvärv av hushållningssällskap och andra samfund.

Den ändring i 7 § stämpelskatteförordningen, som föreslagits i reservationen II, avsåg, att samma lagfartsstämpel som gällde för juridiska personer skulle erläggas av stiftelse och aktiebolag, som erkänts som s. k. allmännyttiga, liksom av kommun såvitt fråga vore om av kommunen eljest förvaltats bostadsbolag.

Herr ENARSSON (h):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 42 med förslag till stämpelskatteförordning har i fråga om stämpelskatt vid förvärv av fast egendom förordats skattefrihet i vissa fall. I 4 § 6) har sålunda undantag gjorts för kommuns eller annan menighets förvärv av mark, vilken enligt fastställd plan skall användas för sådant ändamål som avses i 5 § 1 mom. b) eller d) kommunalskattelagen.

I motion II: 827, som väckts från centerpartihåll, framhålles att hushållningssällskapens förvärv av mark för förvaltningsbyggnader i många fall är fullt jämförbara med kommuns eller landstings förvärv av mark för allmän-

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

na förvaltningsändamål. De reservanter, som står bakom reservationen I, biträder synpunkten att någon skillnad i detta avseende inte bör upprätthållas mellan kommuner m. fl. å ena sidan samt hushållningssällskapen å andra sidan. Vi reservanter anser dock i motsats till motionärerna, att det över huvud taget inte föreligger några skäl för befrielse från stämpelskatt för kommuner och andra menigheter. Det finns säkerligen flera rättssubjekt, som med lika stor rätt skulle kunna anföra skäl för befrielse. En utvidgning av befrielse från stämpelskatt skulle emellertid säkerligen kunna medföra besvärliga gränsdragningsproblem och, som jag redan sagt, ge dessa subjekt en gynnad särställning, som det enligt vår uppfattning inte finns något fog för. Med hänsyn härtill har vi i reservationen I yrkat att punkten 6 till 4 § i förslaget till stämpelskatteförordningen skall utgå.

I motionerna I: 680 och II: 829, som väckts av ledamöter i högerpartiet och folkpartiet, har föreslagits, att samma lagfartsstämpel, som skall utgivas av juridiska personer, även skall uttagas av stiftelser och aktiebolag, som erkänts som s. k. allmännyttiga, liksom av kommun såvitt fråga är om av kommunen eljest förvaltad bostadsföretag.

Departementschefen har i propositionen uttalat, att skälen för uttagande av dubbel lagfartsstämpel är den mera långsamma fastighetsomsättningen hos juridiska personer — man handlar sålunda inte där så mycket med fast egendom. Vi reservanter hyser emellertid den uppfattningen, att detta skäl — om det nu skall anses som sådant — är för handen i väl så hög grad för de s. k. allmännyttiga företagen.

Såsom vi anfört under den med II betecknade reservationen är det av vikt, att skattelagstiftningen utformas på ett så likformigt sätt som möjligt och att inte kollektivt ägda företag intar någon gynnad ställning gentemot enskilda företag. Vid sidan av den ekonomiska betydelsen är den psykologiska betydelse-

sen av likställighet mellan olika företagsformer inte att förglömma.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de med I och II betecknade reservationerna.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan inskränka mig till att instämma med föregående talare när det gäller reservation I.

Jag begärde närmast ordet för att säga några ord om reservation II, som jag tycker är utomordentligt betydelsefull, eftersom jag inte kan förstå att det skall vara rimligt och klokt att på förslaget sätt skapa en ändrad balans mellan olika företagsformer när det gäller bostäder och hus.

Vi hade i går i TV en debatt i bostadsfrågan, och bland de många olika synpunkter, som därvid anfördes, var inte minst den betydelsefull, att man måste söka stimulera konkurrensen och att konkurrensen får ske på lika villkor. En av förutsättningarna är naturligtvis att man inte genom sådana åtgärder som nu föreslagits snedvrider konkurrensförhållandet.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag skall när det gäller den med II betecknade reservationen vid denna i och för sig sena timme inskränka mig till att yrka bifall till reservationen och instämma i vad som här tidigare från denna talarstol sagts om den.

Den med III betecknade reservationen, som avgivits av mig och herr Nilsson i Tvärålund i medkammaren, innebär att hushållningssällskapens undervisningsanstalter skall jämföras med andra undervisningsanstalter som enligt kommunalskattelagen är befriade från denna stämpelavgift.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den med III betecknade reservationen.

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag har stor högaktning för reservanterna inte minst när det gäller att uttrycka sig så kort, som de här har gjort, och jag lovar att jag skall följa deras exempel.

Jag tycker emellertid att man bör peka på att vi här i stort sett är ense om de väsentliga tingen och att detta förslag innebär ett stort framsteg i fråga om stämpelskattebestämmelserna. Jag tycker att man bör både när det gäller denna sak och expeditionsavgifterna slå fast, att det här utförts ett noggrant arbete som vi kan vara tillfredsställda med.

Utskottet har ändrat på propositionen på ett par punkter. Den ena punkten gäller beskattningen av fartyg. Vi har i detta fall funnit att förslaget så som det utformats inte gick bra att tillämpa och att vi bör akta oss för en lagstiftning som det inte går att övervaka. Vi har därför föreslagit en ny form av bestämmelserna i detta avseende.

Vi har vidare ändrat bestämmelserna beträffande avgifterna för lotterier, innebärande att vi slipper ifrån ett tröskelproblem och att man gör lätnader även för en del av de större och mera omfattande lotterierna.

Vad beträffar de ting som skiljer majoriteten från reservanterna är det lika bra att från början konstatera, att vi har delade meningar när det gäller uttalandet om att man skall åstadkomma likställighet på bostadsområdet. Jag sade redan 1956 i denna kammare — och jag kan gärna upprepa det nu — att jag inte finner det vara något särdeles stort fel att de samhällsägda företagen får ett försprång när det gäller bostadsbyggandet. Jag uttryckte det t. o. m. så, att detta inte var något särskilt lämpligt område för de enskilda näringslivet att verka på, ty äganderätten där kunde medföra många komplikationer. Vi har dagliga bevis på det, och det får vi hoppas att man kan komma till rätta med. Men jag säger rent ut för min del, att jag inte tycker detta är

en sådan brist i lagstiftningen, som vad reservanterna synes anse.

Jag hemställer om bifall till utskottets betänkande på samtliga punkter.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Den skatt, som här diskuteras, är såvitt jag förstår ohjälpligt föråldrad. Det var en tid, då förmögenheterna i detta land väsentligen låg i fast egendom, och denna fasta egendom var nästan fullständigt obelånad. Då nådde man en förmögenhetsbeskattning genom stämpelskatten. Men nu drabbar stämpelskatten den högt belånade fastigheten såväl som den skuldfria. Det hela är såvitt jag förstår en anakronism, en kvarleva från ett helt annat hushållningssystem och som beskattning orättvist.

De förslag, som här föreligger, petar bara i kanten på hela detta problem. Tidigare har från den grupp som jag tillhör sagts ganska klart ifrån i upprepade motioner, att vi anser att detta institut borde bort, helt och hållet. Jag menar att en sådan radikal reform skulle motsvara den förändring i samhället som inträtt. Det nuvarande systemet innebär att ingen hänsyn tas till den ekonomiska situationen för den som får betala. Alltihop är kvar från den tid då förmögenheten låg i fast och obelånad egendom.

Jag har, herr talman, i dagens situation inget yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående 4 § förslaget till stämpelskatteförordning, därefter särskilt i fråga om 7 § samma förslag, ytterligare särskilt i vad gällde punkten B 5 i utskottets hemställan samt slutligen särskilt avseende utskottets hemställan i övrigt.

Ang. förslag till stämpelskatteförordning, m. m.

I fråga om 4 § i *Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag till stämpelskatteförordning*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Enarsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 paragrafen i *Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 42 i denna del tillstyrkta förslag till stämpelskatteförordning*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Enarsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 46.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande 7 § i *Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag till stämpelskatteförordning* förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av denna paragraf samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Enarsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 7 paragrafen i *Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 42 i denna del tillstyrkta förslag till stämpelskatteförordning*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Enarsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 60.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de avseende *utskottets hemställan i punkten B 5* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till denna hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sundin och herr Nilsson i Tvärålund vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 42 punkten B 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sundin och herr Nilsson i Tvärålund vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 18.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande *utskottets hemställan i övrigt*, anförde nu herr talmannen, vore reservationerna I och II, vilka formellt avsåge hela punkten A 1, i de ej förut behandlade delarna av samma innebörd som utskottets hemställan, var-

för nu endast kvarstode yrkandet om bifall till vad utskottet hemställt. På gjord proposition bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 mars 1964 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 103, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändring i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440); samt

2) förordning om avvikelse från skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440) vid 1965 års allmänna fastighetstaxering.

I propositionen hade upptagits vissa ändringar i skogsvärderingsinstruktionen, som vore en direkt följd av den av höstriksdagen 1963 beslutade omläggningen av förfarandet vid allmän fastighetstaxering. Därjämte hade, i syfte att erhålla garantier mot alltför höga taxeringsvärden å skogsmark och växande skog vid 1965 års allmänna fastighetstaxering, föreslagits, att viss reduktion skulle ske av de priser på skog, som skulle ligga till grund för värdesättning- en vid fastighetstaxeringen. Reduktionen hade föreslagits bliva 3 kronor per skogskubikmeter virkesförråd, dock finge taxeringsvärdet å skogen icke därigenom nedbringas med mer än 30 procent.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 735, av herr *Isacson*, samt II: 900, av herrar *Wachtmeis-*

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

ter och *Ringaby*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i bestämmelserna för 1965 års allmänna fastighetstaxering, att det enligt skogsvärderingsinstruktionen medgivna avdraget å 33 procent för skogsbrukets allmänna omkostnader fastställdes till 40 procent.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna 1:20, av herrar *Nyman* och *Harry Carlsson*, samt II: 17, av herr *Broberg m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte antaga sådan ändring av anvisningarna till 10 § kommunalskattelagen att gälla från och med 1965 års taxering, att fundament för maskinuppställning kunde ingå i maskinvärdet vid avskrivning;

2) de likalydande motionerna I: 565, av herrar *Harald Pettersson* och *Thorsten Larsson*, samt II: 677, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsam prövning och förslag till sådana åtgärder beträffande fastighetsbeskattningen, förmögenhetsbeskattningen och arvsbeskattningen, att uppräknig av fastighetsvärdena på grund av penningvärdeförsämringen vid nästkommande fastighetstaxering ej medförde skärpt beskattning; ävensom

3) motionen I:201, av herr *Nils Hansson*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att bokskog vid 1965 års fastighetstaxering icke skulle åsättas något skogsvärde.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 103 och med avslag å de likalydande motionerna I: 735, av herr

Isacson, samt II: 900, av herrar *Wachtmeister* och *Ringaby* — antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om ändring i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440); samt

2) förordning om avvikelse från skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440) vid 1965 års allmänna fastighetstaxering;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna 1:20, av herrar *Nyman* och *Harry Carlsson*, samt II: 17, av herr *Broberg m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 565, av herrar *Harald Pettersson* och *Thorsten Larsson*, samt II: 677, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 735, av herr *Isacson*, samt II: 900, av herrar *Wachtmeister* och *Ringaby*, ävensom

4) motionen I:201, av herr *Nils Hansson*,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Yngve Nilsson*, *Lundström*, *Enarsson*, *Sundin*, *Skärman*, *Nilsson* i Svalöv, *Darlin*, *Eriksson* i Bäckmora, *Larsson* i Umeå och *Broberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B 1 hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 20, av herrar *Nyman* och *Harry Carlsson*, samt II: 17, av herr *Broberg m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förenämnda motioner måtte överlämnas till allmänna skatteberedningen för beaktning;

II) av herrar *Yngve Nilsson*, *Lundström*, *Enarsson*, *Skärman*, *Nilsson* i Svalöv, *Darlin*, *Eriksson* i Bäckmora, *Larsson* i Umeå och *Broberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B 2 hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 565, av herrar Harald Pettersson och Thorsten Larsson, samt II: 677, av herr Börjesson i Glömminge m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag till sådana åtgärder beträffande fastighetsbeskattningen, förmögenhetsbeskattningen och arvsbeskattningen, att uppräknings av fastighetsvärdena på grund av penningvärdeförsämringen vid nästkommande fastighetstaxering ej medförde skärpt beskattning;

III) av herrar *Yngve Nilsson, Enarsson, Nilsson* i Svalöv, *Darlin* och *Eriksson* i Bäckmora, beträffande punkten A i utskottets hemställan, utan angiven mening; ävensom

IV) av herrar *Skårman* och *Broberg*, beträffande punkten B 4 i utskottets hemställan, likaledes utan angiven mening.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Till detta betänkande är två reservationer knutna, varav den ena behandlar beräkningen av avskrivningsvärdet för maskiner vid beskattningen och den andra behandlar principerna för fastighetstaxeringen.

Beträffande reservation nr I vill jag framhålla att då det gäller fundamenten för fasta maskiner för industriellt bruk anser vi att dessa såväl som de maskiner som vilar på dessa fundament och de därtill kopplade ledningarna ur skattesynpunkt bör betraktas som en enhet och ingå i det sammanlagda maskinvärdet så att avskrivningarna kan beräknas på hela detta värde. Som det nu är ingår fundamenten i byggnadsvärdet och blir därigenom föremål för en lägre avskrivningsprocent. Detta anser vi reservanter knappast vara riktigt alldenstund fundamenten i regel får förnyas då man skall byta maskiner, och således bör det vara mera konsekvent om

fundamenten inräknas i maskinvärderna.

Nu säger utskottet att detta ärende är föremål för övervägande i skattedomstolarna, och det kan ju så vara. Reservanterna har emellertid ansett att det vore riktigare att överlämna dessa motioner till allmänna skatteberedningen för beaktande. Reservation nr I går ut på detta och jag ber att få yrka bifall till denna.

Beträffande reservation II vill jag anföra att det är ganska troligt att fastighetsvärdena vid nästa års taxering kommer att stiga väsentligt. Vi har ju haft en betydande penningvärdeförsämring sedan den senaste taxeringen och detta kommer väl att innebära att värdena går upp i höjden.

Med den utformning som skattelagstiftningen har kommer detta tydligen att leda till höjning av fastighetsbeskattningen, förmögenhetsbeskattningen och även arvsbeskattningen. Här kan det således bli fråga om skatteskärpningar, trots att någon reell höjning av beskattningsobjektens värde inte skett. Det är därför nödvändigt att vidta vissa åtgärder för att undvika skatteskärpningar i dessa avseenden. Man kan t. ex. sänka repartitionstalet vid fastighetsbeskattningen, och då det gäller förmögenhetsbeskattningen kan man höja de skattefria grundbeloppen.

För att få denna fråga under skyndsam prövning har reservanterna tillstyrkt motionerna och hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning och förslag till sådana åtgärder beträffande fastighetsbeskattningen, förmögenhetsbeskattningen och arvsbeskattningen att höjningen av fastighetsvärdena på grund av penningvärdeförsämringen vid kommande fastighetstaxering ej måtte medföra skärpt beskattning. Det innefattas således i reservation II, och till den ber jag, herr talman, få yrka bifall.

Beträffande den stora frågan, skogsvärderingsinstruktionen, har inom utskottet rått enighet. Jag har emellertid

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

tillsammans med några andra ledamöter avgivit en blank reservation, där vi vill ge till känna att vi från högerhåll hyser stora sympatier för den motion som avgivits av herr Isacson i denna kammare och herr Wachtmeister och herr Ringaby i medkammaren. De argumenterar där för att omkostnadsavdraget bör höjas från 33 procent till 40 procent.

Motiveringen är att förvaltningskostnaderna i våra skogar stigit väsentligt, sedan beräkningar på detta omkostnadsvärde senast gjordes, och det är väl så riktigt. Vi skulle emellertid helst velat ha en utredning just på den punkten för att komma fram till det mest rättvisande siffermaterialet. Tiden medger dock inte detta, och därför har vi högerrepresentanter anslutit oss till propositionen i dess helhet. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen att försiktighet iakttages vid skogstaxeringen, då det gäller att fördela åldersklasserna och uppskatta virkesförrådet, så att taxeringen blir så rättvis som möjligt. Jag hoppas vidare att vi till en kommande fastighetstaxering kan få en sådan utredning som behövs för att kontrollera omkostnadssiffrorna.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna sista fråga.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Såsom herr Yngve Nilsson tidigare sagt, har reservanternas i reservation I till bevillningsutskottets betänkande nr 46 endast yrkat att motionerna skulle överlämnas till allmänna skatteberedningen för beaktande. Motionerna går i korthet ut på att fundament för maskinuppställning vid fastighetstaxering skall inräknas i maskinvärdet och därmed tillgodoräknas det högre värdeminskingsbidrag, som maskiner har i förhållande till den fasta egendom, vari de inrymmer.

Egentligen borde det inte vara så mycket mer att orda i denna sak. På grund av den tekniska utvecklingen, som har

gått så snabbt, har begreppet fundament egentligen fått ett annat innehåll under de senaste årtiondena. Frågan om vad som skall inräknas i fast egendom, i byggnad med tomt således, grundar sig däremot på en sjuttioårig lag, nämligen 1895 års lag om vad som till fast egendom är att hänföra. Det vore därför helt naturligt att en översyn av bestämmelserna kom till stånd.

Som ett skäl för motsatsen har bl. a. aberopats, att det pågår ett större skattemål, vars utgång man borde avvakta. Det gäller i detta mål betydande anläggningar för en större skåneindustri, vilken bevillningsutskottets ledamöter för övrigt har varit i tillfälle att bese på platsen. Då fundament av så speciell karaktär och så specialgjorda för den maskin, som de betjänar, egentligen borde betraktas såsom en del av maskinen, som ett stativ, tycker man att bedömningen borde vara ganska enkel. Att tvist förekommer och större skattemål pågår visar emellertid att bestämmelserna i olika hänseenden är om inte direkt felaktiga, så dock så pass oklara att gällande lagstiftning borde överses. Det borde man kunna vara överens om utan vidare argument.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation I, vilken herr Yngve Nilsson redan fört talan för.

Med den sammanblandning av ärendena som här skett och som för en nybörjare på den parlamentariska banan ter sig en aning märklig, men som nog kan vara rationell när det gäller att slakta motioner, har jag under bevillningsutskottets betänkande nr 46 även att svara för en blank reservation. Reservationen är tillkommen i anledning av motion nr I: 201, vari yrkas att bokskog vid 1965 års fastighetstaxering inte skall åsättas något skogsvärde.

Vad är motivet till detta? Ja, herr talman, just i dessa dagar håller väl bokskogen nere i våra sydligare landskap på att slå ut, och den som en vacker majdag upplevt en bokskog i sin första

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

ljusa grönska, den vet vad vi där har att tillvarata i fråga om naturskönhet.

Hur skall det gå till? Motionen anvisar en väg, som jag dock inte tror är framkomlig och i varje fall fall inte så snabbt kan leda till resultat att den kan få någon verkan vid höstens fastighets-taxering. Det hastar emellertid. Vi som har förmånen att ha upplevt bokskogens och lövängens storhetstid vet att den nu snabbt går mot sitt slut. Av ekonomiska skäl planteras den ena bokskogen och lövängen efter den andra med gran, och landskapet får en mörkare, dystrare prägel. Frågan är, hur vi skall kunna hejda den utvecklingen innan det blir för sent. Självklart är att många ägare till bokskogar och ängar inte har råd att för den allmänna trivselns skull ha kvar oekonomiska kulturbestånd. Vill vi ha dem kvar, måste vi således på något sätt stödja dem.

Motioner väcker en principdiskussion om hur man skall lämna stöd i ett sådant fall — det gäller bokskogar ängar, bygdekvarnar, vartill även kan räknas ett mycket litet antal väderkvarnar, och en del annat. Det rör sig inte om så stora saker, men man kan ändå inte tänka sig att fridlysa överallt, och det är kanske inte heller rätta sättet. Hur skall man då göra?

Ett alternativ är då skatteeftergifter, under villkor att ägaren fortsätter att bruka sin skog, äng eller kvarn på det för honom oekonomiska sätt som vi andra vill ha kvar för skönhetens, trivselns och kulturvårdens skull. Eller skall man tänka sig kontantbidrag? På något sätt måste det lösas.

Jag har velat framföra dessa synpunkter, herr talman. De saknar inte betydelse ens i sådana ekonomiska och politiska sammanhang som ett torrt betänkande av bevillningsutskottet vanligen brukar vara. Om man skall rädda vissa värden av den art jag här berör, måste vi snart ta ställning. Jag betraktar motionen om bokskogen såsom inte genomförbar i detta läge men som en tankeställare, och jag har, herr talman, i

denna punkt inget särskilt yrkande. Jag vill ändå ha sagt detta, eftersom vi nog här i riksdagen ganska snart får ta ställning till dessa spörsmål.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Herr Skårman har redan rätt poetiskt talat om en motion som jag har väckt rörande bokskogen. Huvudsyftet med den motionen är att få en utredning till stånd om lämpliga åtgärder för bokskogens bevarande i den svenska floran. Den frågan har remitterats till allmänna beredningsutskottet, där den kommer att behandlas först under hösten. Jag har glädjande nog kunnat konstatera, att motionen i stort har väckt det intresse som jag avsåg, och jag har från flera håll — bland annat från naturskydds- och hembygds-vårdshåll — fått en rätt livlig tillstyrkan av mitt yrkande i det här fallet.

Vad bevillningsutskottet har haft att ta ställning till är bara en detalj i motionen, nämligen min propå, att vid den kommande fastighetstaxeringen bokskogen inte skall åsättas något skogsvärde.

När jag gick och funderade på olika tänkbara former av kompensation till skogsägare som i det allmännas och landskapsvårdens intresse visar vilja att bevara vår relik av de tidigare dominerande bokskogarna i södra Sverige, så lågt det för mig rätt nära till hands att tänka mig, att ägare av bokskog skulle komma i åtnjutande av viss skattelindring på likartat sätt som ägarerna brukar få som restaurerar eller underhåller kulturhistoriskt märkliga byggnader, naturminnen eller sådant.

Men propån föranledes också av att det skattemässigt sett gäller mycket olika belopp och att taxeringen av bokskog eller lövskog över huvud taget är mera omständlig och tidskrävande än övrig skogstaxering. Om bokskogen kunde lämnas å sido, skulle det alltså innebära att fastighetstaxeringsnämnderna fick en viss lindring i sitt arbete.

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

Nu vill jag inte alls åberopa det sistnämnda som något starkt skäl. Bevillningsutskottets avslagsyrkande på min motion tar jag också — det vill jag erkänna — med stort lugn, eftersom det som sagt endast rör sig om en detalj i en större fråga. En skattelindring kan ju dessutom aktualiseras när som helst, även sedan fastighetstaxering under det kommande året har skett; det är ju bara så att nämnderna kanske då har gjort sitt arbete beträffande bokskogen tämligen i nödan.

Det hade nog varit av värde om utskottet för frågans belysning hade från skogshögskolan eller skogsstyrelsen inhämtat uppgifter om ärendets ekonomiska vidd, d. v. s. vilket skattebortfall som skulle uppstå om min motion skulle bifallas. Det är obetydliga summor som det rör sig om och i skattehänseende helt negligierbara belopp. Jag har själv gjort vissa överslagsberäkningar, men eftersom de är rätt hastigt gjorda — jag hade inte väntat att ärendet skulle komma upp i dag — vågar jag inte nämna några siffror. Det är emellertid fråga om promille, ja inte ens promille i pluralis.

Som kammarens ledamöter ser motiverar utskottet sitt avslagsyrkande nedest på sid. 13 och överst på sid. 14. Utskottet påpekar helt riktigt, att markvärdet redan nu kan reduceras efter viss skala, om marken till mer än 25 procent är bevuxen med ädel lövskog — det är alltså en favör för boken.

Däremot finner jag utskottets andra motivering mindre lyckad, nämligen att avdraget för allmänna omkostnader kan höjas till 50 procent, när avsättningsläget är synnerligen ogynnsamt eller föryngringen drar onormalt höga kostnader. Detta är en generell regel för all skogstaxering och bör knappast åberopas i det här fallet. Mig veterligt har den nämligen inte kunnat komma i tillämpning och har inte heller tillämpats inom bokskogsregionen. Detta är alltså en bestämmelse som man kan säga inte gäller för bok- och ädel lövskog över

huvud taget utan som kommer till användning i andra fall. Av vissa skäl är jag emellertid rätt nöjd med att utskottet har nämnt denna reduktionsregel i detta sammanhang. Med större fog anser jag att utskottet som motivering för sitt avslagsyrkande hade kunnat åberopa specialbestämmelsen rörande kvalitetsuppdelning av grov bokskog. Det har nu utskottet inte gjort. De äldre med pietet bevarade bokskogarna äger huvudsakligen affektionsvärde. De är ofta greniga och överåriga och även på annat sätt av dålig kvalitet, vilket kan berättiga till en reduktion av skogsvärdet med 35 procent. Detta är alltså någonting som jag ser på med sympati, och det är kanske en sådan bedömning jag ville ha vidareutvecklad, så att säga till bokskogens fromma.

Jag vill därför beklaga att utskottet har förbisett eller inte särskilt framhållit denna sistnämnda bestämmelse. Den klarlägger nämligen hur lågt värde boken ofta har jämfört med t. ex. granen, som nu är på väg att helt uttränga boken från dess tidigare domäner. Bestämmelsen visar också i samband med andra specialregler hur omständlig en omsorgsfull taxering av bokskog kan vara i jämförelse med taxering av barrskog. I fråga om värdeförhållandet bok — gran vill jag för kammarens ledamöter nämna att värdet av äldre bokskog kan uppgå till bara hälften och i ogynnsamma fall endast till en tredjedel av värdet av granskog i samma dimensioner. Då är också att märka att det tar vida längre tid för boken att nå grova dimensioner än det gör för granen. Medan en granskog kanske når dessa dimensioner vid femtio à sextio år, så når boken dem först vid hundra år. Därmed har jag måhända gjort klart att problemet om bokens vara eller inte vara i den svenska floran är brännande aktuellt. Men därtill återkommer jag som sagt i höst.

Jag ställer, herr talman, intet yrkande om bifall till min motion. Ett avslag på motionen i förevarande del får ing-

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

en återverkan på den utredning som jag är övertygad om kommer till stånd, och inte heller stänger avslaget möjligheten till framtida skattelindring i någon form.

Om utskottsbetänkandet i övrigt i vad avser skogsvärderingsinstruktionen har jag liksom tidigare talare bara gott att säga. Jag har i någon mån kunnat följa skogsstyrelsens och skoghögskolans förberedelsearbete, och jag har haft att yttra mig över förslagen i ett förberedande skede. Såvitt jag kan bedöma har i propositionen träffats en mycket god avvägning när man har stannat för ett fast 3-kronorsavdrag med spärr vid 30 procent av värdet per skogskubikmeter. Såvitt jag kan se har man här fått en lämplig utjämning av värdenivån mellan olika landsdelar och mellan olika prisområden.

Jag har således, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det är mycket litet som skiljer reservanter och utskottsmajoritet i dessa frågor. Låt mig börja med den fråga som jag i motsats till herr Skärman inte tycker är så stor, nämligen frågan om maskinfundamenten, vilken kanske inte hör hemma i skogstaxerings-sammanhang men som av rationella skäl har förts hit.

Det är inte bara utslaget hos skattemastolarna som bevillningsutskottets majoritet väntar på, utan det är också helt andra saker. Vi anser att denna fråga har ett intimt samband med de civilrättsliga reglerna, och speciellt gäller detta naturligtvis inteckningsförfarandet. Jordabalksutredningens förslag är just nu under remissbehandling. Förslaget innebär ändrade regler när det gäller frågan om fundamenten skall anses höra till fastigheten eller till maskinerna. Det är dessa saker vi vill avvakta. Det råder inga delade meningar mellan oss och reservanterna om att fundamen-

ten med fog skulle kunna anses tillhöra maskinerna och inte fastigheten, men eftersom vi har civilrättsliga regler som gör det möjligt att basera intecknings-säkerheter på fundamenten, kan den frågan inte utan vidare klaras av, förrän de civilrättsliga reglerna i den gamla lagstiftningen ändras.

Som försvar för det nuvarande systemet kan måhända sägas att man har högre avskrivningar på fundamenten än man normalt sett har på den övriga fastigheten, och när man byter en maskin och samtidigt byter fundament lär man nog få göra avdrag för det nya fundamentet såsom för reparation av det gamla. Det finns vissa saker som rättar till de tokigheter som vi också inom utskottsmajoriteten anser föreligga på detta område.

Den andra reservationen gäller de verkningar som ett höjt fastighetstaxeringsvärde kommer att få i vissa avseenden på förmögenhetsbeskattningen och på andra sätt. På den punkten säger vi att vi ännu inte vet om det blir några höjda fastighetstaxeringsvärden. Visserligen får man anta att så blir förhållandet, men när den tiden kommer får vi väl försöka hitta på någonting som åtminstone räddar den del som motsvarar penningvärdeförsämringen. Att nu ändra reglerna eller skicka motionerna till allmänna skatteberedningen för beaktande tycker vi är onödigt, eftersom vi tror att skatteberedningen redan har behandlat dessa frågor. Beredningen kommer väl så småningom med sitt förslag, och vi hävdar att den inte kan ha undgått att behandla sådana frågor som exempelvis just höjningen av taket för förmögenhetsbeskattningen. Enligt vår uppfattning är det alltså en onödig omgång att skicka detta till allmänna skatteberedningen. Som jag förut sade, vet vi inte var de nya fastighetstaxeringsvärdena kommer att ligga; beträffande skogen, som dagens ärende gäller, är det väl risk för att fastighetstaxeringsvärdena i stället blir sänkta — man kan åtminstone utläsa

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

det, tror jag, av den instruktion för skogsvärderingen som vi just nu behandlar.

Herr Hansson har på ett utomordentligt sätt belyst att problemet om bokskogen — som herr Skärman så målande har framställt — är ytterst litet. Dessutom är det inte entydigt — jag är nämligen inte så övertygad om att alla ägare av bokskog vill ha ned taxeringsvärdet, som ju också ligger till grund vid belåning. Det är inte alls säkert att vissa privata fastighetsägare, som har sin skog belånad, önskar att detta taxeringsvärde tas bort. Följden skulle bli, förmodar jag, att man måste söka få fram någon ny sorts värde på fastigheterna för att kunna belåna dem.

Jag är alltså ingalunda säker på att detta är någon stor fråga, och jag tror i varje fall inte att bokskogarna kommer att räddas genom att man tar bort taxeringsvärdet på dessa skogar. Resultatet blir kanske snarare det motsatta — om en bokskogsägare inte får belåna sin fastighet kan det finnas risk för att han anser det bättre att ersätta boken med gran, som han kan belåna. Men jag tror att herr Hansson har gett detta problem dess rätta proportioner. Skattefrågan är bara ett litet, litet bihang till problemet om bokskogens vara eller inte vara.

Herr talman! Med det här sagda ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande i dess helhet.

Herr SKÄRMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Wärnberg att jag inte yrkade bifall till motionen utan tvärtom sade att jag inte tror att man kan lösa problemet den vägen. Jag hävdar inte heller att det rör sig om någon stor ekonomisk fråga, men vad jag tror är att det här gäller en ekonomisk fråga som kommer att få mycket stor betydelse för natur- och landskapsvärden just i våra sydligaste landskap. Det är ur den synpunkten jag har velat ta upp spörsmålet, så att vi kan-

ske litet till mans kan fundera på hur problemet så småningom skall lösas.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag fäste mig vid att som ett av motiven för att icke bifalla reservation II anfördes att allmänna skatteberedningen väntas föreslå en höjning av taket — det skattefria beloppet — vid förmögenhetsbeskattningen. Ja, om man hade full klarhet på den punkten och visste att en sådan lagstiftning kunde genomföras i tid för att vara tillämplig redan då fastighetstaxeringen äger rum, kunde man möjligen överväga att låta sig nöja med detta, om det nu vore tillräckligt för att nå det syftemål reservanterna önskar nå. Men man vet ju inte för det första om skatteberedningen föreslår denna höjning — jag har inga bestämda uppgifter i det avseendet — och för det andra och framför allt inte heller när denna eventuella lätnad i förmögenhetsbeskattningen kommer att ske. Det har ryktats att en sådan lagstiftning möjligen skulle kunna genomföras år 1966, men fastighetstaxeringen sker ju nästa år; och det lär långt ifrån vara säkert att den här ifrågavarande lätnaden i förmögenhetsbeskattningen kommer att genomföras ens 1966 — det lär finnas önskemål om ett senare ikraftträdande, därest nu ett sådant här förslag framkommer.

Allt detta gör att jag anser det omöjligt att med någon större tillförlitlighet åberopa vad skatteberedningen eventuellt kan föreslå och att ange när ett eventuellt förslag skulle kunna bli föremål för lagstiftning. Av det skälet har jag anslutit mig till reservationen och vill yrka bifall till densamma.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag har inte heller reda på vad allmänna skatteberedningen kommer att föreslå, men jag anser att den inte kan undgå att ta ställning till det skatteproblem som gäller taket för

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

förmögenhetsbeskattningen. Därför hävdar jag att vi kan vänta och se tills beredningens förslag tämligen snart föreligger.

Sedan är det ytterligare en sak som varit avgörande vid mitt ställningstagande. Det är ju inte bara fastigheter som drabbas av penningvärdeförändringen utan förmögenhetsbeskattning, arvsbeskattning o. s. v. drabbar ju alla tillgångar oberoende av var de ligger. Skulle man nu kräva åtgärder bara på den speciella del som berör fastigheterna, tycker jag nog att man gör en orättvisa mot andra beskattningsobjekt som ju också drabbas av penningvärdeförändringen.

Vi tycker alltså att vi med lugn kan avvakta den här utredningen innan vi begär en ny utredning, och det är ju en sådan man begär i reservationen.

Vi anser, som sagt, att alla skall behandlas lika, och vi vet inte ännu — i varje fall inte i fråga om skogsfastigheterna — om det kommer att bli några höjda värden. Vi anser ändå att fastigheterna skall tas upp till det verkliga värdet. Jag kan anföra att försäljningsvärdet på fastigheter i dag ligger vida över taxeringsvärdet. Redan därigenom är den som har en skogsfastighet gynnad i fråga om förmögenhetsskatt och arvsskatt. Man utgår ju inte från det fulla värdet utan från taxeringsvärdet, som vida understiger och också efter en ny fastighetstaxering vida kommer att understiga det verkliga värdet.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! När jag hör utskottets ärade talesman ge utskottets synpunkter till känna på denna fråga slår det mig att den som inte läst betänkandet eller reservationen och motionen så noga kanske får den uppfattningen att motionärerna och reservanterna skulle vara beredda att föreslå några belopp, vilket inte är fallet. Vad vi motionärer och reservanter vill är att i skrivelse till Kungl. Maj:t göra en hem-

ställan om att vid den nya fastighetstaxeringen skall, därest man inte hunnit ändra på reglerna för förmögenhetsbeskattning och arvsbeskattning, dessa regler inte påverka dessa två skatter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen II.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten A av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan, därefter särskilt i fråga om vardera av punkterna B 1 och B 2 samt vidare särskilt avseende utskottets hemställan i övrigt.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten B 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 46 punkten B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Ang. ändring i skogsvärderingsinstruktionen, m. m.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 54.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de avseende punkten B 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 46 punkten B 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 54.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 mom. tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärende på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 160, till Konungen i anledning av motion om ändrade bestämmelser rörande försäljning av slaktdjur för statens räkning.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 161, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna rörande utfärdande av recept;

nr 162, i anledning av väckta motioner angående märkningen av läkemedel; och

nr 163, i anledning av väckt motion angående almanacksprivilegiet.

Interpellation om tillgång till Etnografiska museets samlingar — Meddelande ang. enkla frågor

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 164, till Konungen i anledning av väckta motioner angående stängsel-skyldigheten för järnväg.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade beräkningsgrunder för löneavdrag vid arrest och disciplinbot; samt

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 149, med förslag till lag om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker, m. m.

Interpellation om tillgång till Etnografiska museets samlingar

Fröken ANDERSSON (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Svenska folkets intresse för främmande länder och kulturer har bl. a. genom de förbättrade kommunikationerna blivit allt större. Detta har i sin tur bidragit till att museiintresset ökat i vårt land. Trots detta har t. ex. i flera decennier mycket värdefullt material som bl. a. våra forskningsresande fört med sig hem från sina resor legat nedpackade i trälårar på Etnografiska museet i Stockholm. Anledningen är att museet saknar utrymme för att kunna ställa ut sina enligt all expertis unika samlingar. Museet saknar också pengar för att få tillgång till de lokaler som behövs. Om museets samlingar finge bli tillgängliga för allmänheten och våra forskare, skulle de kunna bidra till att skapa förståelse för och kunskap om de utomeuropeiska

områden som vi i dag försöker hjälpa med socialt och ekonomiskt uppbyggnadsarbete.

Aberopande det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder att Etnografiska museets värdefulla samlingar blir tillgängliga för en intresserad allmänhet och åtkomliga för de forskare som behöver dem i sitt arbete?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Enarsson* (h) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »Anser Herr Statsrådet lämpligt att TV-intervjuer tillåtes med elever efter rymning från ungdomsvårdsskola? Om så inte är förhållandet, överväger Herr Statsrådet att lämna instruktioner här om till vederbörande skolmyndighet?»;

av herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: »Vill Herr Statsrådet medverka till, att dag för allmänt val uppföres som allmän flaggdag och att denna bestämmelse utfärdas i så god tid, att den kan tillämpas vid årets val?»;

av herr *Lager* (k) till hans excellens herr statsministern: »Har Statsministern övervägt att lämna riksdagen och därmed allmänheten en sammanfattande redogörelse för resultaten av regeringsmedlemmars officiella besök i främmande länder under senaste året?»;

Meddelande ang. enkla frågor

av herr *Isacson* (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Är Herr Statsrådet i avvaktan på Bilskrotningsutredningens betänkande beredd att vidtaga några provisoriska åtgärder för att komma till rätta med den alltmer florerande nedskräpningen med nedskrotade bilar?»; samt

av herr *Jonasson* (cp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Har Herr Statsrådet för avsikt att lägga fram förslag för riksdagen om att

begagnade traktorer och lantbruksmaskiner skall befrias från allmän varus katt och kan i så fall proposition i frågan väntas till årets höstriksdag?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.45.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Torsdagen den 30 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 149, med förslag till lag om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad av kaserneetablissemang m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente jämte i ämnet väckt motion;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppsättande av en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1964/65 m. m.;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till vissa ombyggnadsarbeten vid Norrbackainstitutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stämpel-skatteförordning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 69, i anledning av väckt motion om pension till förre vaktmästaren vid de svenska institutionerna i Lützen, förvaltaren Hans Svensson; samt

nr 70, i anledning av vissa paragrafer i riksdagens år 1963 församlade re-

visorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket;

bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner angående översynen av den administrativa rättsskipningen;

nr 25, i anledning av väckta motioner om rättshjälp i administrativa mål;

nr 26, i anledning av väckt motion angående straffpåföljden vid vårdslös deklARATION; samt

nr 27, i anledning av viss paragraf i riksdagens år 1963 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket;

andra lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bidragsförskott, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels ock väckt motion om utjämning genom kyrkofonden av pastoratens avlöningskostnader; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående viss omorga-

nisation av jordbrukstekniska institutet och statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av statens lantbrukskemiska laboratorium, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.05.

In fidem

K.-G. Lindelöw